

FÖRSLAG

TILL

LAG OM SPARBANKER

M. M.

AVGIVET AV

**INOM KUNGL. FINANSDEPARTEMENTET
TILLKALLADE SAKKUNNIGA**

STOCKHOLM 1921

ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. finansdepartementet.

Sedan Kungl. Maj:t den 23 januari 1920 bemyndigat chefen för kungl. finansdepartementet att tillkalla högst sex sakkunniga att inom departementet verkställa utredning och avgiva förslag i fråga om en revision av gällande sparbankslagstiftning, blevo samma dag undertecknade v. Krusenstjerna, Andersson, Magnusson, Sommarin, Stenbeck och Örne tillkallade att i nämnda avseende biträda inom departementet och uppdrogs därvid åt undertecknad v. Krusenstjerna att såsom ordförande leda de sakkunnigas arbete.

Sedermera tillkallades jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1920 samma dag hovrättsrådet Tor Bertil Wieselgren att deltaga i de sakkunnigas arbete och, sedan han den 6 september 1920 anhållit om entledigande från det honom meddelade uppdraget, blev den 23 oktober 1920 undertecknad Lawski tillkallad i Wieselgrens ställe.

Såsom sekreterare har enligt de sakkunnigas uppdrag under förra hälften av år 1920 tjänstgjort andre kanslisekreteraren Nils Hellenius.

Vid arbetet för ifrågavarande uppdrags fullgörande togo de sakkunniga till en början under övervägande, huruvida beträffande någon del av sparbankslagstiftningen en omedelbar ändring av gällande bestämmelser vore önskvärd och kunde genomföras, utan att man behövde avbida resultatet av utredningen i dess helhet. De sakkunniga funno därvid omedelbara lagändringar kunna och böra genomföras i syfte att dels förhindra tillkomsten av ny sparbank, som prövas icke vara till

nytta för det allmänna, *dels* reglera sparbankernas filialbildning och *dels* bevara och stärka den lokala och personliga kontakt emellan vederbörande sparbanksledning och bankens klientel, vilken är en förutsättning för hela sparbanksrörelsen och som bragts i fara genom att på sina håll ledningen av sparbank kommit i händerna på personer, bosatta utom sparbankens verksamhetsområde. Den 24 februari 1920 avgåvo de sakkunniga i enlighet härmed förslag till ändring av hithörande bestämmelser i gällande lagstiftning. Förslaget lades till grund för proposition till 1920 års riksdag och, sedan nämnda proposition med en oväsentlig ändring antagits av riksdagen, utfärdades den 11 juni 1920 lag i ämnet, innefattande ändring i 3 och 7 §§ i lagen den 29 juli 1892 angående sparbanker.

Under nästlidet år remitterades till de sakkunniga en till Kungl. Maj:t från svenska sparbanksföreningen inkommen framställning, vari lagstiftningsåtgärder påkallades till förhindrande av upplösning av sparbank, där sådan upplösning vore obehörig såsom icke föranledd av sparbankens ställning. I sitt den 24 januari 1921 över framställningen avgivna utlåtande föreslogo de sakkunniga i anledning av densamma, att i lagen om bankrörelse måtte stadgas förbud för bankbolag att övertaga sparbanks rörelse, där övertagandet funnes vara till skada för det allmänna. Sedan i överensstämmelse med de sakkunnigas förslag proposition avlåtits till 1921 års riksdag samt propositionen antagits av riksdagen, utfärdades lag i ämnet den 3 juni 1921.

Efter det de sakkunniga numera slutfört det åt dem anförtrodda arbetet, få de sakkunniga härmed värdsamt överlämna av motiv åtföljda förslag till

- 1) lag om sparbanker, alternativ I;
- 2) lag om sparbanker, alternativ II;
- 3) lag om ändrad lydelse av 8 § i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura, alternativ I;
- 4) lag om ändrad lydelse av 6 och 8 §§ i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura, alternativ II;
- 5) lag om ändrad lydelse av 80 § i lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar;
- 6) lag om ändrad lydelse av 246 § i lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse;
- 7) lag om ändrad lydelse av 128 § i lagen den 12 augusti 1910 om aktiebolag.

Av nämnda förslag äro de under 1) och 3) upptagna avfattade under förutsättning, att föreskrifter om firma och registrering icke skola

meddelas i fråga om sparbank, medan de övriga förslagen utarbetats under motsatt förutsättning.

De sakkunniga anse sig till sist böra framhålla, att den nya princip för bestämmande av högsta tillgodohavandet å motbok, som kommit till uttryck i 3 § under 10) i förslaget till lag om sparbanker, jämväl torde böra komma till tillämpning i fråga om bankbolags sparkassee-räkning och postsparbankens motboks-räkning.

Särskilda yttranden av undertecknade v. Krusenstjerna, Magnusson, Sommarin och Lawski bifogas därjämte.

Stockholm den 27 juli 1921.

F. v. KRUSENSTJERNA.

C. EDOR ANDERSSON.

E. O. MAGNUSSON.

EMIL SOMMARIN.

NILS STENBECK.

ANDERS ÖRNE.

SVEN LAWSKI.

LAGFÖRSLAG

Alternativ I.

Förslag
till
Lag om sparbanker.

Häri genom förordnas som följer:

Inledande bestämmelser.

1 §.

Med sparbank förstås i denna lag penninginrättning, som utan rätt för dess stiftare eller deras rättsinnehavare att tillgodonjuta andel i den vinst, som kan uppkomma å rörelsen, har till ändamål att befordra sparsamhet genom att i enlighet med de bestämmelser, som i denna lag meddelas, bedriva in- och utlåning av penningar och därmed i samband stående verksamhet.

2 §.

Ej må annan penninginrättning än sådan, som i 1 § sägs, samt postsparbanken i sin firma eller eljest vid beteckning av verksamheten använda ordet sparbank.

Om sparbanks bildande.

3 §.

Stiftare av sparbank skola vara här i riket bosatta svenska medborgare och till antalet minst tjugo.

Stiftarna skola upprätta reglemente för sparbanken, vilket skall angiva:

Sparbankssakkunnigas betänkande.

- 1) den benämning, under vilken sparbanken skall driva sin verksamhet;
- 2) sparbankens verksamhetsområde;
- 3) den ort, där sparbankens styrelse skall hava sitt säte;
- 4) grundfondens belopp samt huruvida grundfonden eller del därav skall med eller utan ränta till stiftarna eller deras rättsinnehavare återbäras;
- 5) huvudmännens antal, grunderna för val av huvudmän, tiden, för vilken huvudmännen skola utses, huvudmännens befogenhet samt det minsta antal huvudmän, som skall närvara vid sammanträde med huvudmännen för att giltigt beslut må kunna fattas;
- 6) tid och ort för huvudmännens årssammanträde, vilka ärenden som skola förekomma till behandling å sådant sammanträde samt på vilket sätt kallelse till sammanträde med huvudmännen skall ske;
- 7) antalet styrelseledamöter och suppleanter för dem samt tiden, för vilken de skola utses, vem som äger nämna ordförande i styrelsen, styrelsens åligganden och grunderna för dess beslutförhet;
- 8) antalet revisorer och suppleanter för dem samt tiden, för vilken de skola väljas;
- 9) huruvida avdelningskontor eller sparbankskommitté må av styrelsen inrättas, kontorsstyrelsens befogenhet och på vad sätt verksamheten vid avdelningskontor skall övervakas;
- 10) det belopp, högst tjugutusen kronor, intill vilket penningar må för en och samma insättares räkning emottagas;
- 11) den uppsägningstid, som sparbanken minst må medgiva och högst förbehålla sig för återbetalning av insatta medel;
- 12) huruvida sparbanken må driva annan verksamhet än in- och utlåning av penningar samt vari sådan verksamhet skall bestå;
- 13) sättet för förvaring och inventering av sparbankens kassa och värdehandlingar.

4 §.

Stiftarna skola hos Konungens befallningshavande i det län, inom vilket sparbankens styrelse skall hava sitt säte, söka stadfästelse å reglementet.

Vid ansökningen, som skall vara underskriven av samtliga stiftare, skall fogas försäkran av stiftarna, att det belopp, vartill grundfonden enligt reglementet skall uppgå, blivit tecknat.

Stadfästelse må ej meddelas, där ej sparbanken prövas vara nyttig för det allmänna samt reglementet finnes överensstämma med denna lag ävensom med lag och författningar i övrigt.

5 §.

Sparbanks grundfond skall vid stiftandet sättas till minst tio tusen kronor; dock att, där sparbankens verksamhetsområde är ringa eller andra särskilda omständigheter därtill föranleda, Konungens befallningshavande må medgiva, att grundfonden bestämmes till visst lägre belopp, ej understigande tre tusen kronor.

Grundfond må ej annorledes än i penningar inbetalas.

6 §.

Sedan huvudmän, styrelse och revisorer samt styrelse- och revisorssuppleanter utsetts samt det belopp, vartill grundfonden enligt reglementet skall uppgå, inbetalts, bör styrelsen därom göra anmälan hos Konungens befallningshavande.

Vid sådan anmälan foga styrelsen

- 1) uppgift å styrelseledamöternas fullständiga namn ävensom nationalitet och henvist;
- 2) styrkta avskrifter av de protokoll, som bestyrka, vilka som utsetts till styrelseledamöter;
- 3) bevis, att det belopp, vartill grundfonden enligt reglementet skall uppgå, blivit behörigen inbetalt.

7 §.

Innan anmälan, som i 6 § sägs, blivit gjord, kan sparbank ej förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter, ej heller inför domstol eller annan myndighet söka, kära eller svara.

Handla huvudmän, styrelseledamöter eller andra å sparbanks vägnar, innan anmälan, som nyss sagts, blivit gjord, svare de, som i åtgärden eller beslut därom deltagit, för uppkommande förbindelser såsom för annan sin gäld, en för alla och alla för en.

8 §.

Den benämning, varunder sparbank skall driva sin verksamhet, skall innehålla ordet sparbank. För utmärkande av rörelsens beskaffenhet må ej annan beteckning än sparbank användas.

Om sparbanks förvaltning.

9 §.

Sparbanks angelägenheter skola omhänderhavas dels av huvudmän, vilka skola såsom representanter för insättarna övervaka sparbankens förvaltning, och dels av en av huvudmännen utsedd styrelse, som skall handhava den omedelbara ledningen av sparbankens verksamhet.

10 §.

Huvudmännen skola vara minst tjugu och högst femtio. De skola utses på sätt reglementet föreskriver; dock att i reglementet skall stadgas, att minst en tredjedel av huvudmännen skall tillsättas av kommunalstämma, kommunalfullmäktige, allmän rådstuga, stadsfullmäktige, municipalstämma, municipalfullmäktige, landsting, hushållningssällskap eller Konungens befallningshavande. Stiftare av sparbank må ock i reglementet kunna förklaras för huvudman, i den mån ej annat följer av vad nedan i denna lag stadgas.

Huvudman skall utses för viss tid, högst tio år. Avgår huvudman, innan den tid, för vilken han blivit utsedd, gått till ända, skall ny huvudman utses i den avgångnes ställe så snart ske kan, och åligge det styrelsen att, där den avgångne varit tillsatt av korporation eller myndighet, som i första stycket sägs, hos korporationen eller myndigheten göra anmälan om avgången.

Årssammanträde med huvudmännen skall hållas en gång varje år före april månads utgång. Å årssammanträde skola huvudmännen fastställa balansräkning samt besluta om ansvarsfrihet för styrelsen ävensom, där tid, för vilken styrelseledamot eller revisor eller styrelse- eller revisorssuppleant utsetts, gått till ända, förrätta erforderliga nyval. Övriga ärenden, vilka enligt lag eller sparbankens reglemente tillhöra huvudmännens handläggning eller av styrelsen överlämnas till deras avgörande, må behandlas jämväl på annat sammanträde.

Vid omröstning å sammanträde med huvudmännen äge varje huvudman en röst. Huvudman må allenast personligen utöva sin rösträtt. Huvudman, som tillika är styrelseledamot, må ej deltaga i val av revisor eller i beslut angående ansvarsfrihet för styrelsen.

Huvudman må ej vara tjänsteman i sparbanken eller i annan sparbank, ej heller ledamot av annan sparbanks styrelse.

Huvudman må icke i denna sin egenskap åtnjuta arvode.

11 §.

Ledamöterna av sparbanks styrelse skola väljas på viss tid, högst fyra år; dock må tiden ej utgå annat än å dagen för huvudmännens årssammanträde.

Styrelseledamot må, ändå att den tid, för vilken han blivit vald, ej gått till ända, kunna genom beslut av huvudmännen skiljas från uppdraget.

Avgår styrelseledamot, innan den tid, för vilken han blivit vald, gått till ända, åligge det övriga styrelseledamöter att ofördröjligen föranstalta om val av ny ledamot i den avgångnes ställe; dock att, därest suppleant finnes, med sådant val må anstå till nästa årssammanträde med huvudmännen.

Styrelseledamot må ej vara tjänsteman i sparbanken, där ej sådant är i reglementet uttryckligen medgivet, samt ej heller ledamot av styrelsen för eller tjänsteman i annan sparbank eller bankbolag, med mindre Konungens befallningshavande prövar sådant kunna ske utan olägenhet.

Styrelseledamot må i sådan egenskap uppbära arvode endast så vitt det uttryckligen medgives i reglementet; dock att arvode icke må utgå av andra medel än avkomsten av sparbankens fonder.

12 §.

Sparbanks huvudmän och ledamöterna av dess styrelse skola vara bosatta inom sparbankens verksamhetsområde, såvida ej Konungens befallningshavande på grund av särskilda förhållanden finner skäl medgiva annat.

13 §.

Styrelsen äge att själv eller genom ombud ej mindre i förhållande till tredje man handla å sparbankens vägnar än även inför domstolar och andra myndigheter företräda sparbanken. Inskränkning i den befogenhet, som sålunda tillkommer styrelsen, vare i den mån ej annat följer av vad i denna lag stadgas utan verkan mot tredje man, med mindre han ägt eller bort äga kännedom om inskränkningen.

14 §.

I förhållande till sparbanken vare styrelsen pliktig att i sin förvaltning av sparbankens angelägenheter ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som i reglementet eller av huvudmännen meddelas.

Styrelsen må dock ej efterkomma föreskrift av huvudmännen, där den finnes strida mot denna lag eller reglementet.

15 §.

Huvudman eller styrelseledamot äge ej deltaga i behandling av fråga rörande avtal mellan honom och sparbanken. Ej heller må han deltaga i behandling av fråga om avtal mellan sparbanken och tredje man, där han i frågan äger ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot sparbankens. Vad sålunda är stadgat äge motsvarande tillämpning beträffande gåva från sparbankens sida, så ock beträffande rättegång eller annan talan.

16 §.

Sker ändring i styrelsens sammansättning eller ändrar styrelseledamot sitt hemvist, skall styrelsens ordförande ofördröjligen göra anmälan därom hos Konungens befallningshavande. Vid anmälan om ändring i styrelsens sammansättning skall fogas styrkt avskrift av protokoll, som bestyrker ändringen.

17 §.

Angående befogenhet för styrelseledamot att för sparbanken mottaga stämning är stadgat i rättegångsbalken; och skall vad i sådant avseende gäller äga tillämpning jämväl, då annat meddelande skall delgivas sparbanken.

18 §.

Huvudmän eller styrelseledamöter i sparbank, vilka genom att överträda denna lag eller sparbankens reglemente tillfoga banken eller tredje man skada eller som eljest uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskynda sparbanken skada, svare för skadan, en för alla och alla för en.

19 §.

Under sparbanks första verksamhetsår skall genom styrelsens ordförandes försorg förteckning å huvudmän och styrelseledamöter i sparbanken sist en månad från det anmälan, som i 6 § sägs, blivit gjord införas en gång i en eller flera tidningar inom orten, där hinder ej möter, samt anslås å lätt tillgänglig plats å ett vart av sparbankens kontor.

Sedermera åligge det styrelsens ordförande att årligen inom fjorton dagar från huvudmännens årssammanträde anslå dylik förteckning på sätt nyss är sagt.

20 §.

Vad i denna lag finnes stadgat om styrelseledamot skall äga motsvarande tillämpning å styrelsesuppleant.

Har suppleant utövat styrelseledamots befogenhet, vare den omständigheten, att förutsättningarna för hans inträde i styrelsen saknats, utan verkan mot en var, som ej visas hava ägt kännedom därom.

Om rörelsen.

21 §.

Sparbank må ej utan särskilt tillstånd utöva verksamhet vid avdelningskontor eller genom sparbankskommitté å annan ort än där styrelsen har sitt säte. Sådant tillstånd må, när verksamheten finnes kunna vara till nytta för det allmänna, meddelas av Konungens befallningshavande i det län, inom vilket sparbanken avser att inrätta avdelningskontoret eller sparbankskommittén.

22 §.

Sparbank må ej driva annan inlåningsrörelse än å motboksräkning; dock att sparbank må för fyllande av tillfälligt penningbehov begagna kredit å löpande räkning eller kreditivräkning i riksbanken eller inländskt bankbolag eller annorledes upptaga lån.

I fall, då särskilda skäl därtill föranleda, må Konungens befallningshavande meddela sparbank tillstånd att för en och samma insättares räkning mottaga högre belopp än sparbankens reglemente medger.

Ej må sparbank ikläda sig skyldighet att annorledes än viss tid, minst en månad, efter uppsägning återbetala insatta medel; styrelsen dock lämnat öppet att, då sådant prövas kunna ske utan olägenhet, medgiva utbetalning utan avvaktan på uppsägningstidens utgång.

23 §.

Insättning i sparbank skall antecknas i motbok. Motboken, som skall vara försedd med ordningsnummer, skall vara ställd till viss man och må överlätas endast till viss man; skolande i motboken intagas erinran om att överlåtelse bör till den nye ägarens säkerhet anmälas hos sparbanken. Har beträffande de insatta medlens utbetalning förbehåll gjorts, skall anteckning därom ske i motboken. Vid motboken skola

vara fogade utdrag av denna lag och sparbankens reglemente, i vad de avse förhållandet emellan sparbanken och insättare.

Då medel, som insatts i sparbank, lyftas, skall anteckning därom ske i motboken.

Har motbok förkommit, bör förlusten ofördröjligen anmälas hos sparbankens styrelse; skolande därvid uppgivas, vid vilken tid och under vilka omständigheter förlusten timat. Har sådan anmälan skett, åligger det sparbanken att genom kungörelse, vilken på bekostnad av motbokens ägare införes en gång i allmänna tidningarna och, där det kan ske, en gång i tidning inom orten, efterlysa motboken. Sedan sex månader förflutit från sista kungörandet, vare ägaren, därest motboken icke återfunnits, berättigad att mot kvitto utbekomma hela sitt tillgodohavande; och äge efter medlens utbetalning motboken icke gällande kraft mot sparbanken.

24 §.

Omyndig, som uppnått femton år, må utan särskild tillåtelse av förmyndare förfoga över medel, som den omyndige själv å motbok insatt. Sådana medel må ej utan den omyndiges samtycke utbetalas till förmyndaren.

25 §.

Sparbanks inlåning må allenast med det belopp, som för sparbankens räkning innestår i riksbanken eller inländskt bankbolag, överstiga tjugufem gånger beloppet av sparbankens fonder.

26 §.

Sparbanks utlåningsrörelse skall företrädesvis avse sparbankens verksamhetsområde.

Sparbanks medel må ej såsom lån utlämnas mot annat fordringsbevis än skuldebrev.

Lån må, då fråga ej är om lån till kommun eller annan dylik samfällighet, utlämnas allenast mot säkerhet av pant eller borgen. Såsom pant må ej godkännas inteckning i fartyg eller förlagsinteckning, ej heller aktier eller lottbrev till högre sammanlagt belopp än som motsvarar sparbankens fonder.

Är lån, som ej utlämnats till kommun eller annan dylik samfällighet, ställt att betalas efter längre tid än tre månader eller, där fråga är om lån, för vilket säkerheten utgöres av inteckning i fast egendom,

efter längre tid än sex månader, skall sparbanken förbehålla sig rätt att uppsäga lånet till återbetalning senast inom tid, som nyss för varje fall sagts.

Lån, för vilket säkerheten utgöres av borgen, må ej utlämnas annat än på viss tid och må ej utestå längre än tio år. Är lånet ställt på längre återbetalningstid än ett år, skall i skuldebrevet utfästas årlig avbetalning i förhållande till den tid, för vilken lånet beviljats; sparbanken dock alltid obetaget att begagna sin rätt att uppsäga lånet till återbetalning på en gång.

27 §.

Oavsett vad i 23 och 26 §§ stadgas må sparbank med sådan inom dess verksamhetsområde befintlig ekonomisk förening, som har till ändamål att inom viss ort bereda driftkredit åt idkare av mindre jordbruk (jordbrukskassa) och som i enlighet med bestämmelser, vilka Konungen meddelar, vunnit godkännande från det allmännas sida, träffa avtal om öppnande för kassan av löpande räkning eller kreditvräkning. Sådant avtal må ej träffas för längre tid än ett år i sänder och skall, därest det jordbrukskassan lämnade godkännandet genom laga kraftägande beslut återkallas, kunna uppsägas att genast upphöra att gälla.

28 §.

Lån av sparbanks medel må ej utlämnas mot skuldförbindelse, för vars uppfyllande ledamot av sparbankens styrelse eller i sparbanken anställd tjänsteman i egenskap av huvudgäldenär eller löftesman svarar, utan så är, att till säkerhet för lånets fulla belopp ställes pant antingen av statens, allmänna hypoteksbankens, konungariket Sveriges stadshypotekskassas eller andra fullgoda obligationer eller av inteckning inom hälften av senast fastställda taxeringsvärdet uti jordbruksfastighet å landet eller fastighet i stad, köping eller municipal-samhälle.

29 §.

Sparbank vare skyldig att i tillgångar, vilka kunna med lätthet förvandlas i penningar, redovisa ett belopp, motsvarande minst en tiondedel av insättarnas behållning enligt senaste bokslut. Dylig kassareserv skall utgöras av sådana obligationer, som i 28 § omförmälas, eller fordran hos riksbanken eller inländskt bankbolag; dock må av kassareserv högst 50,000 kronor utgöras av inteckningar av sådan beskaffenhet, som i 28 § sägs.

30 §.

Ej må sparbank förvärva fast eller lös egendom, så vida fråga ej är om fastighet, som är avsedd för sparbankens inrymmande, eller om inventarier, vilka anskaffas för rörelsen eller till fastighet, som sparbanken äger, eller om penningar, obligationer eller av rörelsen betingade fordringar. Till skyddande av fordran må dock sparbank å offentlig auktion eller fondbörs inköpa egendom, som är för fordringen utmätt eller pantsatt; skolande sådan egendom åter avyttras, när så prövas lämpligt och i varje fall så snart det kan ske till belopp, som täcker fordringen.

Om bokföring och bokslut.

31 §.

I stället för de i förordningen angående handelsböcker och handelsräkningar föreskrivna dag- och inventarieböcker skall sparbank föra följande böcker:

kassabok, som skall upptaga alla in- och utbetalningar samt föras i två exemplar av särskilda personer, vilka hava att för varje expeditionsdag fastställa den kontanta behållningens belopp;

avräkningsbok för insättarna med upplägg för en var av dem ävensom ett årligt sammandrag av dessa avräkningar;

lånebok, som skall upptaga de av sparbanken utlämnade lån, därå inbetalda räntor och gjorda avbetalningar samt för lånen ställda säkerheter ävensom ett årligt sammandrag av låneräkningarna.

Därjämte skola föras:

register å sparbankens gäldenärer; samt

huvudbok, som skall avslutas för varje kalenderår och fullständigt utvisa sparbankens rörelse under året samt dess ställning vid årets början och slut.

Styrelsen äger, där så prövas lämpligt, uppdelas en var av ovan nämnda böcker i flera och att låta föra även andra böcker.

32 §.

Sparbanks styrelse har att för varje år, sedan bokslut upprättats, avgiva förvaltningsberättelse, upptagande vinst- och förlusträkning samt balansräkning.

Berättelsen, som skall föreligga av styrelsen underskriven före

februari månads utgång, skall tillhandahållas revisorerna vid revisionens början samt huvudmännen senast en vecka före årssammanträdet.

33 §.

Jämte vad i förordningen angående handelsböcker och handelsräkningar är stadgat gälla i avseende å upprättandet av sparbanks balansräkning:

1) Sparbankens tillgångar må ej upptagas vare sig över sina verkliga värden eller till högre belopp än som motsvara kostnaderna för deras förvärvande eller anskaffande.

2) I den mån ej annat följer av vad nedan under 4) och 5) stadgas, må tillgångarna dock upptagas till högre belopp än som ovan sagts, så framt sådant särskilt anges i den förvaltningsberättelse styrelsen enligt 32 § har att avlämna.

3) Osäkra fordringar skola upptagas endast till de belopp, varmed de beräknas komma att inflyta, varjämte värdelösa fordringar skola avskrivas.

4) Fast egendom, avsedd till stadigvarande bruk för sparbanken, må ej i vidare mån än som betingas av därå nedlagda förbättringar upptagas till högre värde än det, vartill den varit uppförd i närmast föregående fastställda balansräkning.

5) Obligation må ej upptagas till högre värde än som avses under 4), därest icke värdeökningen samtidigt tages i anspråk till täckande av förlust, som uppstått å sparbankens rörelse, eller till mot ökningen svarande nedsättning av annan tillgångs bokförda värde.

6) De belopp, vartill sparbankens särskilda fonder uppgå, skola vart för sig i balansräkningen uppföras bland skulderna.

7) Organisations- eller förvaltningskostnader må ej uppföras såsom tillgång.

Vad i förenämnda förordning stadgas om balansräknings införande i inventariebok skall i stället avse dess införande i den i 31 § omförmälda huvudboken.

Beträffande uppställandet av vinst- och förlusträkning gälla, att densamma skall upptaga sparbankens inkomster av och utgifter för rörelsen under året samt angiva verkställda avskrivningar.

Om sparbanks fonder och om användning av sparbanks vinst.

34 §.

Har i sparbank, vars fonder uppgå till minst tio tusen kronor, det förhållande emellan sparbankens inlåning och dess fonder, som jäm-

likt denna lag skall förefinnas, blivit rubbat, må till återställande av nämnda förhållande genom frivilliga bidrag av huvudmän eller andra bildas säkerhetsfond.

På sparbankens huvudmän ankomme att besluta om säkerhetsfonds bildande. Teckning av bidrag till sådan fond skall för att vara bindande ske å teckningslista, å vilken sparbankens sista balansräkning samt revisorernas yttrande däröver skola vara avskrivna.

Säkerhetsfond ävensom, där det vid fondens bildande utfästs, ränta efter högst sex för hundra om året skall till bidragstecknarna eller deras rättsinnehavare återbetalas, i den mån sparbankens återstående fonder äro tillräckliga för upprätthållande av det föreskrivna förhållandet emellan sparbankens inlåning och fonder.

35 §.

Sparbanks vinst skall, i den mån grundfonden eller, om säkerhetsfond bildats, denna gått förlorad, i första hand användas till att uppbringa sådan fond till det belopp, vartill den skall uppgå. Vad som icke tages i anspråk för nämnda ändamål skall avsättas till reservfond; styrelsen dock obetaget att för väckande och underhållande, särskilt hos mindre bemedlade, av håg till sparsamhet av tillgängliga vinstmedel använda ett belopp, som i förhållande till sparbankens ställning är av ringa betydelse.

När reservfonden eller, där förbehåll om tillskjuten grundfonds återbärande icke gjorts i reglementet, sammanräknade beloppet av grund- och reservfonderna överstiger tio procent av insättarnas behållning enligt senaste bokslut, äge sparbankens huvudmän efter det styrelsen avgivit yttrande i ärendet besluta, att intill hälften av vinsten skall användas till sådant allmännyttigt eller välgörande ändamål, som icke på grund av gällande författning skall tillgodoses genom skattebidrag. Huvudmännens beslut skall underställas Konungens befallningshavande, som har att pröva, huruvida beslutet överensstämmer med föreskrifterna i denna paragraf och sparbankens reglemente.

36 §.

Skall jämlikt förbehåll i sparbanks reglemente grundfond eller del därav med den ränta, som må vara utfäst, återbäras, må det ej ske, förrän reservfonden uppgår till belopp, som motsvarar tio gånger grundfonden jämte därå förbehållen ränta; ej heller må återbäring ske, så länge säkerhetsfond, där sådan bildats, ej återbetalts eller om genom återbäringen det förhållande, som skall förefinnas emellan sparbankens in-

låning och fonder, skulle rubbas. Ränta å grundfond må ej beräknas efter högre räntefot än sex för hundra om året.

37 §.

Har sparbank försatts i konkurs efter ansökan, som gjorts inom ett år från det beslut om återbetalning av säkerhetsfond eller om återbäring av grundfond fattades, vare beslutet, så vitt det inverkar på borgenärernas rätt, utan verkan; skolande å belopp, som på grund av vad sålunda stadgats skall till konkursboet erläggas, gäldas ränta efter sex för hundra om året från den dag, då beloppet av sparbanken utbetaltes.

38 §.

I den mån ej annat följer av vad i 34 och 36 §§ stadgats, må sparbanks fonder ej minskas, så framt det ej erfordras till täckande av förlust, som uppstått å sparbankens rörelse.

Om revision.

39 §.

Revisorer för granskning av sparbanks förvaltning skola väljas för högst två år. Tiden, för vilken revisor utses, må ej utgå annat än å dagen för huvudmännens årssammanträde; dock att revisor må, även om sagda tid icke gått till ända, genom beslut av huvudmännen skiljas från uppdraget.

Till revisor må ej utses den, som är i sparbankens eller styrelseledamots tjänst.

Revisorerna åligge att årligen granska sparbankens kassa, värdehandlingar och verifikationer samt räkenskaper och protokoll.

Sparbankens styrelse skall bereda revisor tillfälle att när som helst inventera sparbankens kassa och övriga tillgångar samt granska sparbankens alla böcker, räkenskaper och andra handlingar; och må av revisor hos styrelsen begärd upplysning angående förvaltningen icke förvägras.

40 §.

Revisorerna skola för varje räkenskapsår över granskningen av-giva en av dem underskriven berättelse, som genom styrelsens försorg skall tillhandahållas huvudmännen senast en vecka före deras års-

sammanträde. Berättelsen skall innehålla utlåtande beträffande bokslutets riktighet och säkerheten av placeringen av sparbankens medel.

41 §.

Hava revisorer i sin berättelse mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift eller uppsåtligen underlåtit att göra anmärkning mot dylik uppgift i handling, som av dem granskats, eller vid fullgörandet av sitt uppdrag visat vårdslöshet, vare de, som låtit sådant komma sig till last, en för alla och alla för en sparbanken ansvariga för all därav uppkommande skada.

42 §.

Vad om revisor i denna lag stadgas skall jämväl tillämpas å revisorssuppleant.

Om talan mot styrelse eller revisorer.

43 §.

Ansvarsfrihet må ej anses styrelsen beviljad, så framt en tredjedel av huvudmännen röstat däremot.

Varder talan å styrelsens förvaltning under den tid förvaltningsberättelse omfattar ej anställd inom ett år från det berättelsen framlades å sammanträde med huvudmännen, vare så ansett, som om ansvarsfrihet blivit styrelsen beviljad.

Utan hinder därav, att ansvarsfrihet beviljats, må sådan talan å förvaltningen, som grundas därpå, att styrelseledamot begått brottslig handling, kunna mot honom anställas, där ej ansvarsfriheten uppenbarligen avsett även den handling.

Talan mot revisorer enligt 41 § må ej anställas, sedan två år flutit från det revisorernas berättelse framlades å sammanträde med huvudmännen, utan så är, att talan grundas därpå, att brottslig handling blivit begången.

44 §.

Avträdes sparbanks egendom till konkurs efter ansökning, som gjorts inom två år från det förvaltningsberättelse framlades å sammanträde med huvudmännen, äge konkursboet att anställa klander å förvaltningen för den tid berättelsen avser, ändå att ansvarsfrihet blivit styrelsen beviljad.

Försättes sparbanken i konkurs efter ansökning, som gjorts inom två år från det revisorerens berättelse framlades å sammanträde med huvudmännen, äge konkursboet mot dem anställa sådan talan, som omförmäles i 41 §.

Talan, varom ovan i denna paragraf sägs, skall anhängiggöras inom en månad från utgången av den för bevakning av fordringar i konkursen utsatta tid eller, där tiden för talans anställande av sparbanken då ännu ej gått till ända, inom utgången av den tid. Försummas det, vare rätt till talan förlorad.

**Om ändring av reglementet och vissa andra fall, då särskild röstövertikt
erfordras för beslut av huvudmännen.**

45 §.

Beslut om ändring av sparbanks reglemente vare ej giltigt, med mindre samtliga huvudmän förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande sammanträden med huvudmännen, därav minst ett årssammanträde, och å det sammanträde, som sist hållits, biträts av minst två tredjedelar av samtliga huvudmän.

Beslut om sparbanks överlåtelse på annan sparbank eller på ett bankbolag eller om sparbanks trädande i likvidation i andra fall än i 58 § avses vare ej giltigt, med mindre samtliga huvudmän förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande sammanträden med huvudmännen, därav minst ett årssammanträde, samt å det sammanträde, som sist hållits, biträts av minst fyra femtedelar av de röstande och dessa tillika utgjort minst tre fjärdedelar av samtliga huvudmän.

Är för giltighet av beslut, varom ovan är stadgat, något ytterligare villkor bestämt i reglementet, lände ock det till efterrättelse.

Beslut om ändring av sparbanks reglemente vare ej heller giltigt, förrän det blivit av Konungens befallningshavande stadfäst.

Om likvidation och upplösning.

46 §.

Hava sparbanks huvudmän enligt 45 § andra stycket beslutit, att sparbanken skall träda i likvidation, eller har Konungens befallningshavande enligt vad i 58 § stadgas förordnat, att likvidation skall äga

rum, välje huvudmännen en eller flera likvidatorer att verkställa likvidationen.

47 §.

Utse ej sparbanks huvudmän likvidatorer, ehuru val av sådana enligt vad i 46 § stadgats skall ske, ankomme på Konungens befallningshavande att utse en eller flera likvidatorer, och svare under tiden, intill dess sådant skett, de, som med vetskap om förhållandet deltaga i beslut om fortsättande av sparbankens verksamhet eller handla å dess vägnar, för uppkommande förbindelser, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld.

48 §.

Likvidator skall vara här i riket bosatt svensk medborgare. Uppdraget att vara likvidator anses gälla intill dess likvidationen blivit avslutad men kan när som helst återkallas av den, som utsett likvidatorn. Avgår likvidator, innan han fullgjort sitt uppdrag, och finnes ej suppleant, åligge det övriga likvidatorer att ofördröjligen föranstalta om val av ny likvidator.

49 §.

Likvidatorerna skola ofördröjligen hos Konungens befallningshavande anmäla, att sparbanken trätt i likvidation. Därvid skall uppgift lämnas om likvidatorernas samt, där suppleanter utsetts, deras fullständiga namn och hemvist.

Avgår likvidator eller suppleant eller utses ny sådan eller ändrar likvidator eller suppleant sitt hemvist, skall ock därom anmälan hos Konungens befallningshavande ofördröjligen göras av likvidatorerna.

Vid anmälan, att likvidator eller suppleant utsetts, skall fogas styrkt avskrift av protokoll eller annan handling, som bestyrker anmälingens riktighet.

50 §.

Då likvidatorer utsetts, göra styrelsen ofördröjligen reda för sin förvaltning under den tid, för vilken ej förut förvaltningsberättelse framlagts å sammanträde med huvudmännen.

Styrelsens redovisning skall av likvidatorerna ofördröjligen överlämnas till revisorerna, som hava att granska densamma och däröver inom fyra veckor avgiva skriftlig berättelse. Redovisningen jämte revisorernas berättelse skall av likvidatorerna så snart ske kan framläggas

å sammanträde med huvudmännen; och skall å det sammanträde till behandling företagas frågan om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelsen för den tid redovisningen omfattar. Om behandling av denna fråga samt om rätt att tala å styrelsens förvaltning äge vad i 43 och 44 §§ finnes stadgat motsvarande tillämpning.

51 §.

Likvidatorerna åligge att ofördröjligen söka årsstämming å sparbankens okända borgenärer samt att förteckna dess tillgångar och skulder.

Då sådant erfordras för likvidationens verkställande och så snart det utan uppenbar skada kan ske, skall sparbankens egendom förvandlas i penningar.

Sparbankens fasta egendom må ej avyttras under hand på andra villkor än som det jämlikt 58 § förordnade allmänna ombudet godkänt.

I övrigt skall om likvidatorernas befogenhet att företräda sparbanken samt om deras rättigheter och skyldigheter i tillämpliga delar gälla vad i denna lag är stadgat angående styrelse.

52 §.

Finnes säkerhetsfond eller har i sparbankens reglemente gjorts sådant förbehåll, som i 3 § under 4) omförmäles, åligge det likvidatorerna att, i den mån sparbankens tillgångar förslå, ombesörja återbetalning av säkerhets- eller grundfond jämte utfäst ränta; dock må återbäring av grundfond ej äga rum, förrän säkerhetsfond jämte ränta återbetalts.

53 §.

Sedan den i årsstämningen utsatta inställelsedagen är förbi samt likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag, skola de inför huvudmännen framlägga redovisning för sin förvaltning.

Då sådan redovisning framlagts, anses sparbanken upplöst; och skola likvidatorerna ofördröjligen göra anmälan därom hos Konungens befallningshavande.

Vid anmälan skall fogas bestyrkt avskrift av protokoll, som förts i ärendet, ävensom bevis om dagen för årsstämmingens utfärdande.

54 §.

Finnes enligt likvidatorernas redovisning överskott, skall detta på sätt huvudmännen äga bestämma användas för allmännyttigt eller väl-
Sparbankssakkunnigas betänkande.

görande ändamål, som icke på grund av gällande författning skall tillgodoses genom skattebidrag.

Beslut härom skall underställas Konungens befallningshavandes prövning, och har Konungens befallningshavande att tillse, att överskottet användes i överensstämmelse med fastställt beslut.

55 §.

Avträdes sparbanks egendom till konkurs, skall sparbanken såsom konkursgäldenär företrädas av styrelsen eller, om, då beslutet om egenomsavträde meddelades, likvidatorer varit utsedda, av dessa. Under konkursen må dock i behörig ordning nya styrelseledamöter eller nya likvidatorer kunna utses.

56 §.

Finnes efter konkursens upphörande överskott, skall likvidation verkställas i enlighet med bestämmelserna i 46—49 samt 51—54 §§.

Finnes ej överskott, anses sparbanken upplöst, då konkursen upphörde. Det åligger dem, som under konkursen sist företrädde sparbanken såsom konkursgäldenär, att om sparbankens sålunda skedda upplösning ofördröjligen göra anmälan hos Konungens befallningshavande.

Om tillsyn.

57 §.

Handhavandet av tillsynen över sparbank skall på sätt nedan stadgas fördelas emellan Konungens befallningshavande i det län, där sparbankens styrelse har sitt säte, samt en för hela riket gemensam sparbanksinspektion.

58 §.

Konungens befallningshavande tillkomme:

att för varje sparbank inom länet förordna ett allmänt ombud;

att, då sparbanks huvudmän eller styrelse fattat beslut, som står i strid med lag eller sparbankens reglemente eller eljest finnes medföra våda för sparbankens säkerhet, förbjuda verkställighet av beslutet;

att, om beslut av nyss omförmälda beskaffenhet gått i verkställighet, förelägga huvudmän eller styrelse att, där så ske kan, göra rättelse;

att förelägga huvudmän, styrelse eller revisorer att fullgöra vad dem enligt lag eller sparbankens reglemente åligger;

att, där huvudman eller styrelseledamot i fall, som avses i 18 §,

tillskyndat sparbanken skada, föranstalta om talans anställande mot den ersättningsskyldige, så framt ej vad i 43 § stadgas utgör hinder därför.

Konungens befallningshavande äge förelägga vite vid meddelande av föreskrift eller förbud, som i denna paragraf omförmäles, samt falla till sådant vite.

Föreläggande, som ovan sagts, må utom vad angår innehållet i balansräkning eller vinst- och förlusträkning icke av Konungens befallningshavande meddelas i fråga om i lag givna föreskrifter, vilkas överträdande är belagt med straff. I frågor, som angå sparbanks rörelse eller bokföring, må förbud eller föreläggande icke heller av Konungens befallningshavande meddelas, med mindre sparbanksinspektionen gjort framställning därom.

Då Konungens befallningshavande i anledning av att rubbning uppstått i det förhållande, som skall förefinnas emellan sparbanks fonder och dess inlåning, förelägger sparbankens styrelse att vidtaga rättelse, må, där ej särskilda omständigheter föranleda annat, den tid, inom vilket förelägandet skall vara fullgjort, icke sättas längre än två månader, och må i intet fall sagda tid bestämmas till mer än ett år.

Har sparbanks styrelse underlåtit att ställa sig föreläggande, som sist sagts, till efterrättelse eller har eljest svårare avvikelse skett från denna lag eller sparbankens reglemente och varder avvikelserna ej inom förelagd tid rättad, äge Konungens befallningshavande förordna, att sparbanken genast skall träda i likvidation.

59 §.

Har sparbank trätt i likvidation, äge Konungens befallningshavande under likvidationen enahanda befogenhet gent emot likvidatorerna som enligt vad i 58 § första, andra och tredje styckena sägs tillkommer Konungens befallningshavande gent emot sparbankens styrelse.

60 §.

Allmänna ombudet åligge att deltaga i den revision av sparbankens förvaltning, varom i 39 § förmäles, ävensom att, där sparbanken träder i likvidation, övervaka denna.

Allmänna ombudet vare pliktigt att meddela Konungens befallningshavande och sparbanksinspektionen alla de upplysningar angående sparbanken, som av dem äskas.

Förordnande att vara allmänt ombud må när som helst av Konungens befallningshavande återkallas.

Allmänna ombudet njute arvode av allmänna medel efter de grunder Konungen stadgar.

61 §.

Sparbanksinspektionen har att med uppmärksamhet följa sparbankernas verksamhet samt att, därest inspektionen finner, att sparbanks verksamhet icke står i överensstämmelse med denna lag eller sparbankens reglemente, göra de erinringar hos sparbankens styrelse eller de framställningar hos Konungens befallningshavande, vartill inspektionen kan finna sig föranlåten. Där inspektionen finner sådant nödigt, äge inspektionen meddela föreskrifter angående sättet för förande av sparbanks räkenskaper. Inspektionen åligger tillika att i fråga om lämpliga inrättandet och bedrivandet av sparbanks verksamhet tillhandagå med råd och upplysningar.

Närmare bestämmelser om inspektionens organisation och verksamhet meddelas av Konungen.

62 §.

Sparbanksinspektionen äge, när sådant prövas nödigt, sammankalla sparbanks styrelse eller, om sparbanken befinner sig i likvidation, likvidatorerna.

Vid sammanträde med huvudmännen eller av inspektionen utlyst sammanträde med styrelse eller likvidatorer må efter inspektionens bestämmande närvara och i överläggningarna deltaga antingen allmänna ombudet eller av inspektionen särskilt förordnad representant för densamma.

63 §.

Sparbanks styrelse eller, där sparbanken trätt i likvidation, dess likvidatorer åligger:

att för sparbanksinspektionen och allmänna ombudet när som helst hålla sparbankens kassa och övriga tillgångar samt alla böcker, räkenskaper och andra handlingar tillgängliga för granskning;

att å tider, som av inspektionen bestämmas, och enligt av inspektionen fastställda formulär upprätta och till inspektionen insända översikter över sparbankens tillgångar och skulder; skolande i sådan översikt angivas, huruvida anledning finnes till antagande, att bokförda värdet av någon i översikten upptagen tillgång överstiger dess verkliga värde;

att jämväl i övrigt meddela inspektionen och allmänna ombudet alla de upplysningar rörande sparbanken, som av dem äskas;

att, där inspektionen meddelat föreskrift beträffande sättet för förändret av sparbanks räkenskaper, ställa sig sådan föreskrift till efterrättelse; samt

att, så snart den i 32 § omförmälda berättelsen föreligger av styrelsen underskriven, insända avskrifter därav jämte vinst- och förlusträkning samt balansräkning till såväl inspektionen som allmänna ombudet samt att efter verkställd revision tillställa inspektionen den däröver avgivna berättelsen ävensom protokoll, upptagande de å sammanträde med huvudmännen i anledning av nämnda berättelser fattade besluten.

64 §.

Sparbanks förvaltnings- och revisionsberättelser ävensom det protokoll, som utvisar huvudmännens i anledning av berättelserna fattade beslut, skola i de delar sparbanksinspektionen bestämmer genom styrelsens ordförandes försorg hållas anslagna å lätt tillgänglig plats å ett vart av sparbankens kontor.

65 §.

Till bestridande av kostnaderna för sparbanksinspektionens organisation och verksamhet skall sparbank årligen erlægga bidrag enligt bestämmelser, som utfärdas av Konungen. Detta bidrag skall utgå efter visst, för samtliga sparbanker lika förhållande till sammanlagda beloppet av de utav sparbank vid utgången av nästföregående kalenderår förvaltade medlen men må icke överstiga fem tusendedels procent av detta belopp.

Straffbestämmelser.

66 §.

Med böter från och med femtio till och med tvåtusen kronor eller fängelse straffes

- 1) stiftare, vilken falskeligen avgiver försäkran, som i 4 § sägs;
- 2) styrelseledamot eller annan, som vid anmälan hos Konungens befallningshavande mot bättre vetande lämnar oriktig uppgift;
- 3) styrelseledamot eller likvidator, som i skriftlig handling, vilken framlägges för huvudmännen, mot bättre vetande lämnar oriktig uppgift;
- 4) styrelseledamot, som vid upprättandet av balansräkning mot bättre vetande förfar i strid med föreskrifterna i 33 §;

5) styrelseledamot eller annan, som mot bättre vetande till sparbanksinspektionen avgiver oriktig eller ofullständig uppgift angående omständighet, varom det ålegat honom att lämna inspektionen upplysning;

6) revisor, som i revisionsberättelse mot bättre vetande lämnar oriktig uppgift rörande sparbankens angelägenheter eller uppsåtligen underlåter att göra anmärkning mot dylik uppgift i handling, som av honom granskats;

7) revisor, som, oaktat han insett eller bort inse, att skada kunnat följa därav, yppar något av vad vid granskning av styrelsens förvaltning eller sparbankens räkenskaper kommit till hans kännedom utan att det med nödvändighet erfordras för fullgörande av hans uppdrag.

Till straff enligt denna paragraf må ej dömas för brott, som enligt allmänna strafflagen är belagt med strängare straff.

67 §.

Med böter från och med femtio till och med femhundra kronor straffes

1) den, som underlåter att fullgöra honom enligt denna lag åliggande anmälan hos Konungens befallningshavande;

2) styrelseordförande, som icke iakttagit föreskrifterna i 19 eller 64 §.

68 §.

För överträdelse av det i 21 § stadgade förbudet vare straffet böter från och med femtio till och med tvåtusen kronor.

69 §.

Böter och viten, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till fulla gäldandet av böter eller vite, skall förvandling ske efter allmän strafflag.

Särskilda bestämmelser.

70 §.

Över beslut, som av Konungens befallningshavande på grund av denna lag meddelas, må klagan föras hos Konungen i finansdepartementet; dock gånge beslutet ändock i verkställighet, där icke Konungen annorlunda förordnar.

71 §.

Sparbank vare i mål, för vilka ej annorledes genom lag stadgas, lydande under allmän underrätt i den ort, där sparbankens styrelse enligt reglementet har sitt säte.

Förseelser, som omförmälas i 67 §, skola åtalas vid den underrätt, under vilken sparbanken enligt första stycket lyder.

72 §.

Enskilds förhållande till sparbank må ej i oträngt mål yppas.

73 §.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1923.

74 §.

Genom den nya lagen upphäves, i den mån ej nedan annorlunda stadgas, lagen angående sparbanker den 29 juli 1892, sådan den lyder efter de ändringar i eller tillägg till densamma, som innehållas i senare utfärdade författningar.

75 §.

I fråga om den nya lagens tillämpning å sparbank, vars reglemente blivit stadfäst, innan nya lagen trätt i kraft, skola följande bestämmelser lända till efterrättelse:

1) Äldre sparbank, som vill fortsätta sin verksamhet, vare pliktig att, där ej Konungen medgiver anstånd, före den 1 januari 1924 hava, i den mån det erfordras och ej annat följer av vad nedan stadgas, vidtagit sådana ändringar i sitt reglemente, att detsamma står i överensstämmelse med föreskrifterna i nya lagen, samt å ändringarna förskaffat sig Konungens befallningshavandes stadfästelse. Erfordras ej ändring av reglementet, skall sparbanken före nämnda dag hos Konungens befallningshavande hava gjort anmälan om att den vill fortsätta sin verksamhet. Så länge stadfästelse å nu föreskriven reglementsändring icke meddelats eller anmälan, som nyss sagts, icke blivit gjord, skola förut gällande bestämmelser äga tillämpning å sparbanken.

2) Äldre sparbank må fortsätta sin verksamhet utan hinder därav, att dess stiftare icke varit bosatta här i riket eller att dess grundfond uppgår till lägre belopp än i 5 § sägs.

3) I äldre sparbanks reglemente må stadgas, att den del av huvudmännen, som skall utses av korporation eller myndighet, icke behöver vara tillsatt förrän å dagen för huvudmännens årssammanträde år 1924;

4) Huvudman, som tillsatts, innan de ändringar, som under 1) omförmälas, vidtagits i sparbanks reglemente, vare, ändock att han utsetts för längre tid, pliktig att avgå, då det erfordras för genomförande av stadgandet i 10 § 1 stycket; skolande, där det ej på annat sätt bestämts, i erforderlig utsträckning genom lottning avgöras, vilka huvudmän för sagda ändamål skola avgå. Huvudman, som nyss sagts, vare därjämte i varje fall pliktig att avgå sist å årssammanträdet år 1934.

5) Har huvudman eller styrelseledamot i äldre sparbank valts för tid, som tilländagår efter den dag, då nya lagen vinner tillämpning å sparbanken, må han utan hinder därav, att han är bosatt utom sparbankens verksamhetsområde eller ledamot av styrelsen för eller tjänsteman i annan sparbank eller, såvitt fråga är om styrelseledamot i den äldre sparbanken, ledamot av styrelsen för eller tjänsteman i bankbolag, fortsätta utövändet av sitt uppdrag, till dess tiden därför utgår, dock ej längre än till huvudmännens årsammanträde år 1924.

6) Där stadfäst reglemente för äldre sparbank icke utgör hinder för sparbanken att för en och samma insättares räkning mottaga högre belopp än tjugutusen kronor, må, om och i den utsträckning Konungens befallningshavande efter sparbanksinspektionens hörande bestämmer, högre belopp än tjugutusen kronor i sådant avseende i reglementet fastställas.

7) Därest äldre sparbanks inlåning den 1 januari 1923 är högre än som i 25 § stadgas, äge Konungens befallningshavande efter sparbanksinspektionens hörande bestämma, om och i vilken utsträckning sparbanken skall vara fritagen från skyldighet att iakttaga föreskriften i nämnda paragraf; dock må i intet fall medgivnas, att sparbanks inlåning med högre belopp än som för sparbankens räkning inestår i riksbanken eller inländskt bankbolag överstiger femtio gånger beloppet av sparbankens fonder, ej heller att inlåningen må uppgå till större mångfald av sparbankens fonder än vartill den vid nämnda tidpunkt uppgick.

8) Har, då nya lagen vinner tillämpning å äldre sparbank, sparbanken lån utlämnade mot pant av aktier eller lottbrev till högre sammanlagt belopp än sparbankens fonder, utgöre vad i 26 § tredje stycket stadgas ej hinder för sparbanken att, då dylikt lån förfaller, låta det omsättas med oförändrad säkerhet. Efter den 1 januari 1928 må äldre sparbank ej hava lån utestående mot in-teckning i fartyg eller förlagsin-teckning, ej heller mot pant av aktier eller lottbrev till högre sammanlagt belopp än sparbankens fonder.

9) Bestämmelsen om att sparbanks kassareserv, i den mån den skall överstiga 50,000 kronor, icke må redovisas i in-teckningar behöver

icke vara till fullo genomförd förrän vid upprättandet av bokslut för år 1933.

10) Innehar äldre sparbank, då nya lagen vinner tillämpning å sparbanken, egendom, som sparbank jämlikt 30 § ej må förvärva, vare sparbanken pliktig att, därest Konungens befallningshavande ej medger anstånd, före den 1 januari 1928 hava avyttrat sådan egendom.

11) Därest äldre sparbank tillhörig obligation i balansräkningen för år 1922 upptagits till högre värde än som måste anses utgöra obligationens verkliga värde den 1 januari 1923, vare sparbanken, intill dess bokslut för år 1933 sker, fritagen från skyldigheten att vid balansräknings upprättande avskryva skillnaden emellan nämnda värden; dock att, där obligationen för 1920 eller 1921 bokförts till lägre värde än för 1922, befrielsen skall gälla allenast skillnaden emellan det lägsta av nämnda värden och obligationens verkliga värde den 1 januari 1923. Så länge sparbank tillhörig obligation i balansräkning upptages till högre värde än det, vartill dess verkliga värde bör anses uppgå, må grundfond icke återbäras; ej heller må, där ej Konungens befallningshavande i särskilt fall det tillstodder, uppkommen vinst användas annorledes än till avsättning till reservfond.

12) Tillstånd att utöva verksamhet vid avdelningskontor eller genom sparbankskommitté vare ej av nöden, där avdelningskontoret eller sparbankskommittén inrättats före den 1 maj 1920.

13) Sparbanksinspektionen vare pliktig att tillhandagå jämväl sparbank, å vilken nya lagen icke vunnit tillämpning, med råd och upplysningar angående lämpliga bedrivandet av sparbankens verksamhet.

14) Har äldre sparbank icke inom tid, som under 1) sägs, fullgjort vad där föreskrivits och har ej Konungen medgivit anstånd, skall sparbanken genast ställas under utredning; skolande därvid stadgandet i 22 § andra punkten i lagen den 22 juli 1892 äga motsvarande tillämpning.

76 §.

I fråga om medel, som för gift kvinnas räkning innestå i sparbank, skall bestämmelsen i 26 § i lagen den 22 juli 1892 i dess ursprungliga lydelse fortfarande lända till efter rättelse, om äldre giftermålsbalken är tillämplig å makarnas förmögenhetsförhållanden.

77 §.

Om sparbanks konkurs är särskilt stadgat.

Alternativ II.

Förslag
till
Lag om sparbanker.

Inledande bestämmelser.

1—2 §§.

Se alt. I.

Om sparbanks bildande.

3 §.

Stiftare — — — se alt. I — — — angiva:

1) sparbankens firma;

2) — — — se alt. I — — — värdehandlingar.

4—5 §§.

Se alt. I.

6 §.

Sedan — — — se alt. I — — — inbetalts, må sparbank enligt föreskrifterna i denna lag registreras.

Innan sparbank registrerats, kan den ej förvärva — — — se alt. I 7 § — — — svara.

Handla huvudmän, styrelseledamöter eller andra å sparbanks vägnar, innan den blivit registrerad, svare de, som — — — se alt. I 7 § — — — en.

7 §.

Ansökan om sparbanks registrering skall göras av dess styrelse. I sådan ansökning skola uppgivas:

dels styrelseledamöternas fullständiga namn ävensom nationalitet och hemvist;

dels sparbankens postadress.

Vid ansökningen foga styrelsen

- 1) sparbankens reglemente med bevis om stadfästelsen, i två styrkta avskrifter;
- 2) uppgift — — — se alt. I 6 § — — — hemvist;
- 3) styrkta — — — se alt. I 6 § — — — styrelseledamöter;
- 4) bevis — — — se alt. I 6 § — — — inbetalt.

8 §.

Sparbanks firma skall innehålla ordet sparbank. För — — — se alt. I — — — användas.

Ny firma skall tydligt skilja sig från annan, förut i sparbanksregister införd, ännu bestående firma.

Om sparbanks förvaltning.

9—12 §§.

Se alt. I.

13 §.

Styrelsen — — — se alt. I — — — inskränkningen. Bestämelse, innehållande sådan inskränkning, må ej registreras.

Sparbanks firma må tecknas allenast av styrelsen.

14—15 §§.

Se alt. I.

16 §.

Sker — — — se alt. I — — — hemvist eller ändrar sparbanken postadress, skall styrelsens ordförande ofördröjligen göra anmälan därom för registrering. Vid anmälan — — — se alt. I — — — ändringen.

17 §.

Skriftlig handling, som utfärdas för sparbank, bör undertecknas med dess firma. Vid firmateckning skola de, som teckna firman, även underskriva sina namn.

Har handlingen ej undertecknats med sparbankens firma och framgår ej av dess innehåll, att den utfärdats å sparbankens vägnar, vare de, som underskrivit handlingen, evad densamma prövas vara för

sparbanken bindande eller ej, ansvariga för vad genom handlingen må hava slutits, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld.

Angående — — — se alt. I — — — sparbanken.

18 §.

Se alt. I.

19 §.

Under — — — se alt. I — — — månad från det sparbanken vunnit registrering införas — — — se alt. I — — — sagt.

20 §.

Vad — — — se alt. I — — — därom.

Bestämmelse rörande den förutsättning, under vilken suppleant må utöva styrelseledamots befogenhet, må ej inregistreras.

Om rörelsen.

21 §.

Sparbank — — — se alt. I — — — sparbankskommittén.

Inrättandet av avdelningskontor eller sparbankskommitté skall ofördröjligen anmälas för registrering, och skall vid anmälningen fogas avskrift av Konungens befallningshavandes beslut, varigenom tillstånd till inrättandet meddelats.

22—30 §§.

Se alt. I.

Om bokföring och bokslut.

31—33 §§.

Se alt. I.

Om sparbanks fonder och om användning av sparbanks vinst.

34—38 §§.

Se alt. I.

Om revision.

39—42 §§.

Se alt. I.

Om talan mot styrelse eller revisorer.

43—44 §§.

Se alt. I.

**Om ändring av reglementet och vissa andra fall, då särskild röstövertikt
erfordras för beslut av huvudmännen.**

45 §.

Beslut — — — se alt. I — — — stadfast. Sådant beslut skall av sparbankens styrelse ofördröjligen anmälas för registrering och må ej gå i verkställighet, innan registrering skett. Vid anmälningen skola fogas två styrkta avskrifter av Konungens befallningshavandes beslut om stadfästelse å ändringen.

Om likvidation och upplösning.

46—48 §§.

Se alt. I.

49 §.

Likvidatorerna skola ofördröjligen för registrering anmäla, att — — — se alt. I — — — skall ock därom anmälan för registrering ofördröjligen göras av likvidatorerna.

Vid — — — se alt. I — — — riktighet.

50 §.

Se alt. I.

51 §.

Likvidatorerna — — — se alt. I — — — styrelse.

Finnes säkerhetsfond — — — se alt. I 52 § — — — återbetalts.

52 §.

Under likvidation skall sparbankens firma tecknas med tillägg av orden »i likvidation».

I övrigt skall vad i 17 § finnes föreskrivet i fråga om under-

skrivande av handling, som å sparbankens vägnar utfärdas, äga motsvarande tillämpning under sparbankens likvidation.

Har under handlingen ej tecknats sparbankens firma på sätt, som i första stycket sägs, och framgår ej av handlingens innehåll, såväl att den utfärdats å sparbankens vägnar som att sparbanken är i likvidation, vare de, som underskrivit handlingen, evad densamma prövas vara för sparbanken bindande eller ej, ansvariga för vad genom handlingen må hava slutits, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld.

53 §.

Sedan — — — se alt. I — — — förvaltning.

Då sådan redovisning framlagts, anses sparbanken upplöst; och skola likvidatorerna ofördröjligen göra anmälan därom för registrering.

Vid — — — se alt. I — — — utfärdande.

54 §.

Se alt. I.

55 §.

Avträdes sparbanks egendom till konkurs, skall underrättelse om konkursen samtidigt med kungörelsen därom genom konkursdomens försorg avsändas för registrering.

Under konkursen företrädes sparbanken såsom konkursgäldenär av styrelsen — — — se alt. I — — — utses.

56 §.

Finnes — — — se alt. I — — — göra anmälan för registrering.

Om tillsyn.

57—65 §§.

Se alt. I.

Om registrering.

66 §.

Konungens befallningshavande skola, en var för sitt län, föra sparbanksregister för inskrivning rörande varje sparbank, vars styrelse har sitt säte inom länet, av de uppgifter, som enligt denna lag

skola för registrering anmälas eller vilkas intagande i sparbanksregister eljest är eller varder föreskrivet.

67 §.

Anmälan till sparbanksregister skall göras skriftligen och vara åtföljd av stadgade avgifter för registreringen och dess kungörande. Avlämnas anmälan genom ombud eller insändes den med posten, skall underskriften vara av vittnen styrkt. Då sparbanks registrering sökes, skall varje styrelseledamot på samma gång egenhändigt inskriva sin namnteckning i registret eller i särskilt bihang till detta, så framt ej namnteckningen förefinnes å anmälningsskriften och blivit av vittnen styrkt. På enahanda sätt skall förfaras, då anmälan sedermera sker därom, att styrelseledamot blivit vald.

68 §.

Har den anmälände icke iakttagit de föreskrifter, som finnas för varje särskilt fall stadgade, eller prövas beslut, som anmäles för registrering, icke hava tillkommit i föreskriven ordning eller ej stå i överensstämmelse med föreskrifterna i denna lag eller eljest strida mot lag eller författning, skall registrering vägras.

Vägras registrering, skall Konungens befallningshavande ofördröjligen hålla sökanden tillhanda eller, om han uppgivit postadress, till honom med allmänna posten översända skriftlig underrättelse om beslutet med skälen därför.

Är sökanden missnöjd med beslutet, äge han att, vid talans förlust, innan klockan tolv å sextionde dagen från beslutets dag däröver anföra besvär.

69 §.

Beviljas sparbanks registrering, låte Konungens befallningshavande i registret införa:

- 1) dagen för Konungens befallningshavandes beslut om stadfästelse å reglementet;
- 2) sparbankens firma;
- 3) grundfondens belopp;
- 4) sparbankens verksamhetsområde och den ort, där styrelsen har sitt säte;
- 5) sparbankens postadress;
- 6) varje styrelseledamots fullständiga namn och hemvist.

Innehåller reglementet sådant förbehåll, som i 3 § under 4) omförmåles, varde anteckning därom gjord i registret.

Den ena av de för registreringen ingivna avskrifterna av reglementet skall, försedd med bevis om registreringen, återställas till sökanden.

70 §.

Anmäles ändring i förhållande, varom inskrivning i sparbanksregister skett, skall den ändring, där registrering beviljas, anmärkas i registret.

Registreras ändring i sparbanks reglemente, skall ena avskriften av Konungens befallningshavandes bevis om stadfästelse å ändringen till sökanden återställas med därå tecknat bevis om registreringen. Sker ändring i firman, skall ny fullständig inskrivning i registret göras.

71 §.

Vad i sparbanksregister införes med undantag av underrättelse om konkurs, varom förmåles i 55 §, skall genom Konungens befallningshavandes försorg ofördröjligen kungöras i allmänna tidningarna.

En samling för hela riket av vad sålunda i allmänna tidningarna kungjorts skall genom det allmännas försorg efter hand befordras till trycket och förses med register för varje år.

Allt efter som nyssnämnda samling tryckes, skall den översändas till varje domstol, Konungens befallningshavande och överexekutor.

72 §.

Närmare föreskrifter om sparbanksregisters förande, de i 71 § stadgade kungörelserna, avgifterna för registreringen och för dess kungörande samt tid och sätt för utgivande av den i nämnda paragraf omförmälda samlingen och dess översändande till vissa myndigheter meddelas av Konungen.

73 §.

Företer sparbanks registrerade firma likhet med en i sparbanksregister, handelsregister, föreningsregister eller aktiebolagsregistret tidigare införd firma och lider därigenom innehavaren av sistnämnda firma förfång, äge domstol på talan av denne förbjuda sparbanken att efter viss tid använda förstnämnda firma ävensom ålägga sparbanken det skadestånd, som provas skäligt.

Menar någon eljest, att en i sparbanksregister verkställd inskriv-

ning länder honom till förfång, må talan om registreringens upphävande samt om skadestånd föras vid domstol.

74 §.

Har genom laga kraftägande beslut blivit förklarat, att en i sparbanksregister gjord inskrivning ej bort ske eller att beslut, som registrerats, är ogiltigt eller att eljest visst förhållande, varom inskrivning skett, ej föreligger, skall på begäran av någondera parten anteckning därom göras i registret. Underrättelse om sådan anteckning skall så kungöras, som i 71 § sägs.

Varder, sedan i sparbanksregister gjorts anteckning om sparbanks konkurs, beslutet om egendomsavträde upphävt av överrätt, skall anteckningen på därom gjord ansökan avföras ur registret.

75 §.

Vad som i enlighet med denna lag blivit infört i sparbanksregister och kungjort i allmänna tidningarna skall anses hava kommit till tredje mans kännedom, där ej av omständigheterna framgår, att han varken haft eller bort hava kunskap därom.

Innan sådant kungörande skett, kan det förhållande, som blivit eller bort bliva antecknat i registret, icke med laga verkan åberopas mot annan än den, som visas hava ägt vetskap därom.

76 §.

Företer den, som inför domstol, Konungens befallningshavande eller överexekutor företräder sparbank, bevis, utvisande, att han den dag beviset utfärdades enligt vederbörande sparbanksregister var behörig att företräda sparbanken, åligge det myndigheten att ur den i 71 § omförmälda tryckta samling inhämta upplysning, huruvida förändring beträffande behörigheten ägt rum. Vad i sådant avseende nyssnämnda handling, i den mån den kommit myndigheten tillhanda, utvisar skall för myndigheten äga vitsord, där ej annat förhållande visas vara för handen.

Straffbestämmelser.

77 §.

Med — — — se alt. I 66 § — — — anmälan till registrering mot bättre vetande lämnar oriktig uppgift;

3) — — — se alt. I 66 § — — — straff.

78 §.

Med — — — se alt. I 67 § — — — åliggande anmälan till registrering;

2) styrelseordförande — — — se alt. I 67 § — — — 64 §.

79—80 §§.

Se alt. I 68—69 §§.

Särskilda bestämmelser.

81 §.

Se alt. I 70 §.

82 §.

Sparbank — — — se alt. I 71 § — — — säte.

Förseelser, som omförmälas i 78 §, skola — — — se alt. I 71 §
— — — lyder.

83—85 §§.

Se alt. I 72—74 §§.

86 §.

I fråga — — — se alt. I 75 § — — — efterrättelse:

1) Å äldre sparbank, som icke vunnit registrering enligt nya lagen, skola förut gällande bestämmelser fortfarande äga tillämpning.

2) Äldre sparbank, som vill fortsätta sin verksamhet, vare pliktig att, där ej Konungen medgiver anstånd, före den 1 januari 1924 hava gjort ansökan om registrering enligt nya lagen; skolande sådan sparbank, i den mån ej annat följer av vad nedan stadgas, dessförinnan hava vidtagit sådana ändringar i sitt reglemente, att — — — se alt. I 75 § — — — stadfästelse.

3) Äldre sparbank må vinna registrering utan hinder — — — se alt. I 75 § — — — 5 § sägs.

4) Äldre sparbank vare icke på grund av stadgandet i 8 § förhindrad att såsom firma använda benämning, varunder sparbanken vid nya lagens ikraftträdande utövar sin verksamhet.

5) I äldre — — — se alt. I 75 § — — — 1924.

- 6) Huvudman, som tillsatts, innan de ändringar, som under 2) omförmälas, — — — se alt. I 75 § — — — 1934.
- 7) Har huvudman — — — se alt. I 75 § — — — 1924.
- 8) Där stadfäst — — — se alt. I 75 § — — — fastställas.
- 9) Därest äldre — — — se alt. I 75 § — — — uppgick.
- 10) Har, då — — — se alt. I 75 § — — — fonder.
- 11) Bestämmelsen — — — se alt. I 75 § — — — 1933.
- 12) Innehar — — — se alt. I 75 § — — — egendom.
- 13) Därest — — — se alt. I 75 § — — — reservfond.
- 14) Har äldre sparbank fått såsom firma inregistrerad av sparbanken vid nya lagens ikraftträdande använd benämning, må talan jämlikt 73 § ej föras mot sparbanken.
- 15) Tillstånd — — — se alt. I 75 § — — — 1920; åliggande det äldre sparbanks styrelse att till sparbanksregistret i det län, där sparbankens styrelse har sitt säte, ofördröjligen efter det nya lagen blivit tillämplig å sparbanken göra sådan anmälan, som i 21 § sägs.
- 16) Sparbanksinspektionen — — — se alt. I 75 § — — — sparbank, som icke vunnit registrering, med råd och upplysningar angående lämpliga bedrivandet av sparbankens verksamhet.
- 17) Har äldre sparbank icke inom tid, som under 2) sägs, gjort ansökning om registrering och har ej Konungen medgivit anstånd eller har, där ansökning om registrering gjorts inom sagda tid, ansökningen blivit av registreringsmyndighet genom laga kraftägande utslag avslagen, skall sparbanken — — — se alt. I 75 § — — — tillämpning.

87—88 §§.

Se alt. I 76—77 §§.

*Alternativ I.***Förslag**

till

Lag om ändrad lydelse av 8 § i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura.

Härigenom förordnas, att 8 § i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura skall i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

8 §.

Var — — — — — firma.

I — — — — — fullgörande.

Från nu stadgade anmälningsskyldighet undantagas fartygsredare och rederier, aktiebolag, ömsesidiga försäkringsbolag, registrerade föreningar, solidariska bankbolag samt sparbanker.

Enkelt — — — föreskrivet.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1923.

*Alternativ II.***Förslag**

till

**Lag om ändrad lydelse av 6 och 8 §§ i lagen den 13 juli 1887
angående handelsregister, firma och prokura.**

Härigenom förordnas, att 6 och 8 §§ i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura skola i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

6 §.

Företer i handelsregistret införd firma likhet med en i handelsregister, föreningsregister, aktiebolagsregistret eller sparbanksregister tidigare införd firma, och lider därigenom innehavaren av sistnämnda firma förfång, äge domstol på talan av denne förbjuda innehavaren av förstnämnda firma att efter viss tid använda firman ävensom ålägga honom det skadestånd, som prövas skäligt.

Menar — — — domstol.

8 §.

Se alt. I.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1923.

Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av 80 § i lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar.

Häri genom förordnas, att 80 § i lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar skall i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

Företer ekonomisk förenings registrerade firma likhet med en i handelsregister, föreningsregister, aktiebolagsregistret, försäkringsregister, sjukkasseregister, understödsföreningsregistret eller sparbanksregister tidigare införd firma, och lider därigenom innehavaren av sistnämnda firma förfång, äge domstol på talan av denne förbjuda föreningen att efter viss tid använda förstnämnda firma ävensom ålägga föreningen det skadestånd, som prövas skäligt.

Menar — — — domstol.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1923.

Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av 246 § i lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse.

Härigenom förordnas, att 246 § i lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse skall i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

Företer bankbolags registrerade firma likhet med en i handelsregister, föreningsregister, aktiebolagsregistret eller sparbanksregister tidigare införd firma, och lider därigenom innehavaren av sistnämnda firma förfång, äge domstol på talan av denne förbjuda bolaget att efter viss tid använda förstnämnda firma ävensom ålägga bolaget det skadestånd, som prövas skäligt.

Menar — — — domstol.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1923.

Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av 128 § i lagen den 12 augusti 1910 om aktiebolag.

Härigenom förordnas, att 128 § i lagen den 12 augusti 1910 om aktiebolag skall i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

Företer aktiebolags registrerade firma likhet med en i handelsregister, föreningsregister, aktiebolagsregistret eller sparbanksregister tidigare införd firma, och lider därigenom innehavaren av sistnämnda firma förfång, äge domstol på talan av denne förbjuda bolaget att efter viss tid använda förstnämnda firma ävensom ålägga bolaget det skadestånd, som prövas skäligt.

Menar — — — domstol.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1923.

MOTIV

Det svenska sparbanksväsendet har under den tid av snart 30 år, som den nu gällande, på grundvalen av 1891 års sparbankskommittés betänkande tillkomna lagen om sparbanker den 29 juli 1892 varit i kraft, nått ett mycket stort uppsving. Medan vid slutet av år 1891 antalet insättare utgjorde 1,072,746 med en sammanlagd behållning av 283,916,243 kronor, utgjorde motsvarande siffror vid 1919 års slut respektive 2,200,067 och 1,870,771,907 kronor. Samtidigt hava sparbankernas fonder stigit från 25,231,490 till 107,118,607 kronor. En högst väsentlig del av vårt lands kapital förvaltas sålunda av sparbankerna, och det är följaktligen av synnerlig vikt, att lagbestämmelserna angående sparbankerna äro sådana, att de icke blott möjliggöra en fortsatt utveckling av sparbankernas verksamhet utan ock, såvitt på lagstiftningen ankommer, garantera en i allo tillfredsställande förvaltning av det sparbankerna anförtrodda kapitalet. De sakkunniga, vilka för sådant ändamål anse en reform av vår sparbankslagstiftning nödvändig och i det följande skola närmare undersöka, i vilken omfattning en sådan reform bör komma till stånd, vilja här till en början framhålla, att man vid reformeringen, såsom alltid skett på ifrågavarande lagstiftningsområde, bör gå fram med största varsamhet. I den mån bestämmelser erfordras till skyddande av insättarnas intressen eller till undanröjande av de hinder, som efter nutida betraktelsesätt föråldrade organisationsformer kunna innebära för en fortsatt utveckling av sparbankernas verksamhet, får man emellertid icke tveka att i lagstiftningsväg meddela ytterligare regulativ.

De spörsmål, som vid en allmän reformering av sparbankslagstiftningen i första hand böra tagas under överbäggande, äro de, som röra reglerna för huvudmännens tillsättande och kontrollens anordning, samt de bestämmelser angående sparbankernas verksamhet, som direkt avse att trygga och befordra sparbankernas soliditet. I andra hand komma ett antal spörsmål, som avse detaljer eller frågor av mera formell natur, vilka i det följande skola närmare beröras.

*Tillsättandet
av huvudmån.*

Vad beträffar reglerna för huvudmännens tillsättande innehåller gällande lag allenast den bestämmelsen, att huvudmännen skola utses genom val på sätt reglementet föreskriver; dock att stiftare må i reglementet kunna förklaras för huvudman. Går man till de olika sparbankernas reglementen, finner man, att sparbankerna i regel låta huvudmännen tillsättas antingen genom självkomplettering eller genom val av vissa offentliga korporationer. Enligt en av statistiska centralbyrån utarbetad översikt rörande förhållandena år 1918 vid de då förefintliga 461 sparbankerna tillämpades självkompletteringssystemet i 344 sparbanker, medan huvudmän utsågos i 102 sparbanker av kommunala eller andra allmänna korporationer, i 3 sparbanker av insättarna och i 12 sparbanker av andra, såsom av stiftarna, vissa offentliga myndigheter m. fl.

Till jämförelse må här lämnas en kortfattad redogörelse för motsvarande bestämmelser i de övriga nordiska länderna.

Den norska sparbankslagen av den 6 juli 1887 föreskriver, att reglemente för sparbank icke må fastställas, om det innehåller föreskrift om att huvudmännen (forstandere eller representanter) skola äga att komplettera sig själva. I regel är valet överlämnat åt insättare, vilkas tillgodohavanden överstiga visst minimibelopp. Enligt vad de sakkunniga inhämtat är emellertid insättarnas intresse för valet så obetydligt, att det i realiteten blir de förutvarande huvudmännen, som bestämma valets utgång.

Enligt den danska sparbankslagen, som utfärdades den 4 oktober 1919, måste för varje efter lagens ikraftträdande tillkommen sparbank finnas ett antal personligen häftande löftesmän (garanter), vilka bilda eller bland sig utse generalförsamlingen. Huvudmännen (tilsynsraadet) väljas av generalförsamlingen. I äldre sparbanker, för vilka garantier icke behöva finnas, skall tillsynsraadet bestå av minst sju medlemmar, av vilka handelsministern utser en, medan de övrigas tillsättande kräver hans stadfästelse.

Finsk rätt låter tillsättandet av huvudmännen (principalerna) vara om möjligt ännu mera oreglerat än hos oss. Den gällande finska lagen om sparbanker den 18 oktober 1918 meddelar nämligen icke någon som helst bestämmelse uti ifrågavarande avseende.

Den kritik, som särskilt i riksdagen framkommit mot de nu rådande formerna för huvudmännens tillsättande, har riktat sig emot självkompletteringsprincipen.

Sälunda hemställde herr Alfr. Lundgren i en vid 1909 års riksdag inom andra kammaren väckt motion, att riksdagen måtte anhålla om utredning och framläggande av förslag, att i lagen angående spar-

banker den 29 juli 1892 måtte införas sådana bestämmelser, som på ett för insättarna så tillfredsställande sätt som möjligt ordnade valet av huvudmän och framför allt förebyggde det kottteriväsen, som så lätt uppstode genom det flerstädes förekommande förfarandet att huvudmännen kompletterade sig själva». Motionären anvisade för sin del såsom ett lämpligt medel till förverkligandet av det av honom åsyftade ändamålet, att utseendet av huvudmännen överlämnades åt kommunala myndigheter, möjligen med rätt för insättare med viss minimiinsättning att utse någon mindre del av huvudmännen. Motionen behandlades av sammansatta banko- och lagutskottet, som avstyrkte bifall till densamma. I utskottsutlåtandet, som godkändes av riksdagen, framhölls, att några olägenheter av det rådande självkompletteringssystemet icke påvisats samt att, då kommunala myndigheter snarast kunde förmodas tänka på den egna kommunens bästa, det icke skulle vara förmanligt att till sådan myndighet överlämna huvudmännens utseende. Utskottet framhöll därjämte, att praktiska svårigheter reste sig mot att låta insättarna välja huvudmän.

Uti en av friherre Erik Palmstierna vid 1911 års riksdag i andra kammaren väckt motion påkallades ändringar i sparbankslagen i ändamål att, närmast för att gynna egnahemsbildningen och småbruksrörelsen, bereda insättarna ökat inflytande över sparbankernas förvaltning. Motionären framhöll, att, då det vore insättarnas medel, som huvudsakligen förvaltades, det icke vore mer än billigt, att de finge hava ett ord med i laget i berörda avseende. På hemställen av bankoutskottet, som åberopade, att något verkligt behov att öka insättarnas inflytande över sparbankernas förvaltning svårigen kunde visas vara för handen, blev motionen av riksdagen avslagen.

Vid 1913 års riksdag väcktes av herr Gust. Eliasson i första kammaren och herr Reinh. Eliasson i andra kammaren likalydande motioner, i vilka hemställdes, att riksdagen måtte anhålla om utredning och förslag i syfte att det icke måtte tillåtas huvudmännen i sparbank att komplettera sig själva. Motionärerna framhöll, att, då en korporation genom val kompletterade sig själv, valen lätt ginge i en ensidig riktning och föranledde kottteriväsen inom korporationen samt att inom en institution, som trängde så djupt ner och stode i en så livlig förbindelse med den stora allmänheten som sparbankerna, en sådan form för överstyrelsens komplettering som den nyss angivna vore mindre lämplig. Motionärerna, som ville erkänna, att någon olägenhet av självkompletteringssystemet i de flesta fall icke förmärkts, om ock en del exempel på ett motsatt förhållande kunde framdragas, åberopade vidare, att,

därest man tänkte på sparbankernas uppgift att med lån bistå dem bland småfolket, som därav vore i behov, ett större tillmötesgående vore att påräkna, därest huvudmännen utsåges av de institutioner, på vilkas sammansättning folkets flertal genom sitt val ägde inflytande. I sitt utlåtande över motionerna framhöll bankoutskottet, att, även om någon olägenhet av självkompletteringen icke påvisats, nämnda anordning för många dock vore mindre tilltalande och att det därför lämpligen kunde ifrågasättas, huruvida icke huvudmännens rätt till självkomplettering i någon mån borde inskränkas, exempelvis genom att kommunal myndighet fuge utse visst antal av huvudmännen. Under åberopande av att andra frågor rörande sparbankerna vore beroende på Kungl. Maj:ts prövning och att anledning funnes till antagande, att Kungl. Maj:t vid ärendets prövning skulle ägna uppmärksamhet jämväl åt nu förevarande fråga, hemställde emellertid utskottet om avslag å motionen. Som kamrarna stannade i olika beslut, i det att första kammaren godkände utskottets hemställan, medan andra kammaren biföll motionerna, föranledde dessa icke till någon riksdagens åtgärd.

Vid 1919 års riksdag påyrkades i likalydande motioner, väckta i första kammaren av herr August Ljunggren och två andra ledamöter av kammaren samt i andra kammaren av herr Reinh. Eliasson och elva andra ledamöter av sistnämnda kammare, att riksdagen måtte påkalla utredning, huruvida och i vad mån ändrade bestämmelser rörande vården om sparbankernas angelägenheter och förvaltning kunde vara av behovet påkallade. Av motiveringen framgår, att motionärerna närmast tänkt sig, att huvudmannavalet skulle anförtros åt kommunala eller andra offentliga korporationer eller åt myndighet. Bankoutskottet, till vilket motionerna remitterades, tillstyrkte bifall till desamma. Som kamrarna jämväl denna gång stannade i skiljaktiga beslut, i det att första kammaren avslög och andra kammaren biföll utskottets hemställan, förföll frågan ånyo.

Vid 1920 års riksdag väckte slutligen herr Knut Heyman i första kammaren motion om att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning beträffande sättet för huvudmännens tillsättande i sparbanker, särskilt med hänsyn till att insättarna måtte erhålla tillbörligt inflytande på förvaltningen av sina medel. I motiveringen framhölls, att självkompletteringssystemet medförde, att vid fördelning av sparbankernas vinstmedel den kommun, där en sparbank dreve sin rörelse, obehörigen gynnades på bekostnad av insättarna och de kommuner, varest dessa bodde. Såsom ett lämpligt medel att komma till rätta med dessa svårigheter anvisades huvudmannaval av insättarna själva eller, beträffande

sparbanker, som vore av större omfattning eller hade sin verksamhet över ett vidsträckt område, av hushållningssällskap, landsting eller stadsfullmäktige. I sitt utlåtande över motionen hemställde bankoutskottet under hänvisning till den åt de sakkunniga anförtrodda utredningen, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda, och denna hemställan blev av riksdagen bifallen.

Den opinion, som enligt vad förestående redogörelse giver vid handen inom vårt land förefinnes för en reform av reglerna för huvudmännens tillsättande, var en av anledningarna till de sakkunnigas tillkallande. I det anförande, i vilket dåvarande chefen för finansdepartementet i statsrådet den 23 januari 1920 anhöll om bemyndigande att få tillkalla sakkunniga för att verkställa en revision av gällande sparbankslagstiftning, anfördes beträffande formerna för huvudmännens tillsättande följande: »Att en reform på ifrågavarande område inom sparbankslagstiftningen verkligen kommer till stånd i en möjligast snar framtid, synes vara ett allmänt behov, vilket gjort sig känt och erkänt icke minst inom intresserade sparbankskretsar. Det mycket patriarkaliska förmynderskap över insättare, vilkas medel av sparbankerna förvaltas, som för mansåldrar sedan befanns naturligt och nyttigt och då även grundlade nu rådande praxis i fråga om huvudmännens rätt att komplettera sig själva, är icke längre förenligt med vår tids ekonomiska och sociala förhållanden och uppfattningar. En styrelse, vid vars sammansättning inrättningens delägare sakna varje inflytande, kan lätteligen bliva främmande för flertalet delägnares önsknings. En viss föråldrad formalism och efterblivenhet i fråga om anspråken på att tillmötesgå med moderna bekvämligheter vid expeditionen har allmänheten i olika landsdelar tillskrivit de ansvariga sparbanksstyrelserna och i sista hand formerna för utseendet av huvudmän. Sålunda överklagade omständigheter vid åtskilliga sparbankers skötsel torde i viss mån utgöra förklaringen till den framgång i konkurrensen om inlåningen, som privatbankernas avdelningskontor på många håll rönt. För tillfredsställandet av lokala och företrädesvis smärre kreditbehov har emellertid sparbankernas inlåning en betydelse, som gör dess upprätthållande och tillväxt mycket önskvärd. Det stora beloppet av de medel, som redan nu av sparbankerna förvaltas, synes å andra sidan mana till sådan organisation av sparbankernas styrelser, att insättarnas intressen och sparbankernas huvuduppgift garanteras tillbörligt företräde framför många lokala önskemål, vilka kunna ligga vissa styrelseledamöter särskilt varmt om hjärtat, men sakna verkligt samband med sparbankernas egentliga verksamhet. Det har mot 15 § i sparbankslagen, vilken paragraf erhöi sin nuvarande

avfattning genom lagändring år 1905, anmärkts, att tillfälle gäves för mindre sparbanker att bevilja anslag till såsom allmännyttiga ansedda ändamål delvis på insättares och låntagares bekostnad, medan större sparbanker hindrades från praktiska åtgärder till sparsamhetens befrämjande. På samma gång dylika anmärkningar bestyrka vikten av en omprövning av hithörande bestämmelser i gällande sparbankslag, utgöra de en erinran om behövligheten av förbättrad organisation av och kontroll över sparbankernas styrelser.»

Sedan de sakkunniga tillkallats, har svenska sparbanksföreningen till Kungl. Maj:t ingått med en framställning i ifrågavarande ämne. Framställningen innehåller i huvudsak följande: Självkompletteringen hade under årens lopp blivit den allmännast tillämpade formen för utseende av huvudmän, och anledningen härtill vore förnämligast att söka däri, att man ansett denna form vara mest betryggande för bevarandet av den kontinuitet och tradition, som vore en nödvändig förutsättning för en sparbanks lugna utveckling. De anmärkningar, som framställts mot självkompletteringsprincipen, vore i stort sett obefogade eller oväsentliga. De förslag till reformering av formerna för huvudmännens utseende, som ginge ut på att överlämna huvudmannavalet åt insättarna eller åt kommunala korporationer, kunde föreningen icke förorda. Vad beträffar den förra anordningen stötte den på betydande praktiska svårigheter, särskilt i fråga om större sparbanker. Att t. ex. i Stockholms stads sparbank överlämna valrätten åt samtliga 124,562 insättare kunde ej gärna ifrågasättas. Svårigheten att bestämma en gräns för rösträtten eller att avvåga densamma i förhållande till insättningsarnas storlek vore påtaglig, särskilt om man toge i betraktande, att enligt allmänna sparbanksstatistiken år 1917 53.2 procent av samtliga insättare hade insatt belopp om högst 100 kronor, motsvarande tillhoppa allenast 1.7 procent av sammanlagda insättarebehållningen i landets sparbanker, medan 9.2 procent av insättarna insatt belopp av över 2,000 kronor, motsvarande ej mindre än 61.3 procent av insättarebehållningen. Valets överlämnande till insättarna skulle vidare möjliggöra kupper av minoriteter och framkalla split och tvedråkt emellan de olika insättarna till men för sparbankernas lugna utveckling. Det vore icke heller principiellt riktigt, att en insättaregrupp finge ett avgörande inflytande på en sparbanks förvaltning, då ett ensidigt insättareintresse lätt kunde leda till, att inlåningsräntan dreves i höjden på ett sätt, som omöjliggjorde de insatta medlens lämpliga placering. Vad beträffar den senare anordningen vore föreningen, som ville frånse, att det vore förenat med svårigheter att bestämma, åt vilken korporation valet i varje särskilt fall borde anförtros, av den upp-

fattningen, att dylika korporationer saknade de erforderliga förutsättningarna för att trygga en sådan förvaltning av sparbankerna, att insättarnas intressen och sparbankernas huvuduppgift bereddes tillbörligt företräde framför lokala önskemål. Att t. ex. låta intresserade kommunalmän få hand om bestämmandet av överskottsmedlens användning kunde icke från insättaresynpunkt vara önskligt. Man kunde därvid snarast befara — varpå exempel icke saknades — att räntepolitiken vid en sålunda skött bank skulle gå ut på en hög vinstmarginal, vilket vore den mest förkastliga form för sparbanksverksamhet, som funnes. Vidare vore att märka, att man icke genom kommunval tryggade en sådan ledning av sparbankerna, att denna uppbyres av insättarnas förtroende, samt att det borde undvikas, att förvaltningen av sparbank bleve föremål för en sorts dragkamp mellan olika maktfaktorer. Slutligen måste också framhållas, att, då det funnes flera sparbanker, som sökte sina insättare inom vissa yrkesgrupper, det vore långt ifrån tilltalande att lämna kommuner inflytande på sammansättningen av huvudmännen i en dylik bank. Inom föreningen förefunnes en så gott som enhällig opinion för självkompletteringsens bibehållande, och i den mån denna lett till en ensidig rekrytering av huvudmännen, vore föreningen övertygad om att den närmaste tiden komme att genom frivilligt åtgörande av huvudmännen själva förete en betydande ändring i detta missförhållande. För att påskynda en utveckling i sådan riktning ville föreningen dock förorda införandet av bestämmelser, som gjorde det till en plikt för huvudmännen att tillse, att erfarenhet och sakkännedom från olika yrken och samhällslager bleve representerade bland huvudmännen. Skulle emellertid självkompletteringssystemet ovillkorligen inskränkas, skulle enligt föreningens förmenande den lämpligaste utvägen vara att åt Konungens befallningshavande uppdraga utseendet av någon viss del av huvudmännen. En dylik anordning skulle vara särskilt förmånlig på den grund, att man då skulle kunna i lagen lämna vederbörande objektiva anvisningar rörande de hänsyn, som borde tagas vid personvalet, och hava den garanti, ämbetsmannaansvaret medförde, att dessa anvisningar följdes, samt att man på detta sätt skulle undvika den öppna kamp om makten över sparbanks förvaltning, som mer än allt annat vore ägnad att skada en sparbanks utveckling.

De sakkunniga, vilka beträffande de föreskrifter, som för närvarande gälla i de olika sparbankerna i fråga om tillsättandet av huvudmän, hänvisa till förut omnämnda, av statistiska centralbyrån verkställda utredning rörande förhållandena år 1918, hava för sin del icke kunnat komma

till annan uppfattning än att övervägande skäl tala för en reform i ifrågasvarande avseende.

Visserligen kan en sådan reform icke antagas medföra en omsorgsfullare förvaltning av sparbankernas tillgångar. En sådan effekt avsej heller reformsträvandena. Tvärtom erkännes allmänt, att ledningarna i de sparbanker, i vilka självkompletteringssystemet tillämpas, i det stora hela på ett fullt tillfredsställande sätt omhänderhaft vederbörande sparbankers angelägenheter, och, i den mån en förändring härutinnan är önskvärd, kan den säkerligen icke nås genom ändrade regler för huvudmännens tillsättande. Å andra sidan torde man genom sådana ändrade regler, de må gå ut på att överlämna tillsättandet åt myndighet eller åt kommunala eller andra allmänna korporationer eller på att öka insättarnas inflytande därutinnan, näppeligen sätta de senares intressen i fara. Någon anledning lär nämligen icke finnas till antagande, att de sparbanker, i vilka redan nu huvudmännen tillsätts enligt något av de sist angivna systemen, skötas sämre än sådana, vilkas huvudmän äga att komplettera sig själva.

Vad man vill vinna genom en reform är något helt annat. Självkompletteringssystemet medför i regel, att huvudmännen tagas ur en relativt begränsad krets. Sparbankerna kunna lätt i följd härav för stora delar av befolkningen komma att framstå såsom kottoriinstitutioner, åt vilka de, som icke stå de ledande nära, icke kunna antagas vilja ägna större intresse. Detta förhållande medför först och främst, att sparbankerna icke bliva i stånd att befordra sparsamhet i den utsträckning, de skulle kunna, därest huvudmännen framstode såsom representanter för ortsbefolkningen i dess helhet. Vidare bör beaktas, att i de fall, då konkurrens emellan en sparbank och en affärsbank eller något dess avdelningskontor om en orts sparmedel äger rum, självkompletteringssystemet lätt kan få den effekten, att sparbanken får stå tillbaka för konkurrenten, vilket i sin tur kan medföra, att ortens sparmedel icke i önskvärd utsträckning reserveras för ortens kreditbehov. Ett korrektiv mot nämnda olägenheter av självkompletteringssystemet kan visserligen vinnas däri genom, att de befolkningslager, som äro utestängda från inflytande å sparbankens förvaltning, bilda ny sparbank. Men fränsett, att en dylik bankbildning ofta nog kan vara svår att få till stånd och därjämte medför, att kostnaden för förvaltningen av ortens sparmedel ökas, skulle det uppenbarligen vara föga tillfredsställande, om man i orter, där man skulle vara bäst betjänt med en stark sparbank, i stället finge två eller flera mindre starka sådana. Då den nu gällande sparbankslagen betecknar huvudmännen såsom representanter för insättarna, avser

den tydligen, att huvudmännen skola företräda samtliga insättare; och av det ovan anförda torde framgå, att det endast kan vara till gagn för sparbankerna själva, om den tanke, som sålunda kommit till uttryck i lagen, varder förverkligad.

Någon annan olägenhet än den ovan behandlade är enligt de sakkunnigas uppfattning normalt ej förenad med självkompletteringssystemet, om ock denna olägenhet är viktig nog, eftersom den innebär, att en fortsatt utveckling av sparbanksrörelsen sättes i fara. Det lär emellertid icke kunna förnekas, att ifrågavarande system därjämte på sina håll möjliggjort missförhållanden av olika slag, såsom att sparbanksledningarna allt för strängt fasthållit vid det gamla och invanda och i följd härav visat obenägenhet att anpassa verksamheten efter den ekonomiska utvecklingens krav, att vissa kretsars lånebehov obehörigen tillgodosetts på andras bekostnad, att sparbanks vinstmedel kommit allenast vissa kommuner inom dess verksamhetsområde till godo, etc. Att dylika missförhållanden, låt vara i undantagsfall, förekommit, är givetvis ägnat att skärpa behovet av en reform på ifrågavarande område.

Vid en sådan erbjuda sig enligt de sakkunnigas uppfattningar tre utvägar; man kan låta huvudmännen helt eller delvis utses antingen av insättarna eller av offentlig myndighet eller av kommunala och därmed likartade korporationer.

Till en början bör emellertid betonas, att en fullständig omläggning av valsystemet torde vara varken lämplig eller nödvändig. Reformen får icke med åsidosättande av den varsamhet, som enligt vad förut framhållits bör iakttagas vid ifrågavarande lagstiftning, verkställas på sådant sätt, att den sakkunskap och erfarenhet, som finnes hos de nuvarande sparbanksledningarna, kan befaras gå förlorad. Och för det syftemål, som man vill vinna, nämligen att så många som möjligt av de befolkningsgrupper, vartill insättarna höra, bliva representerade, synes det icke behöfligt att meddela kategoriska stadganden angående sättet för samtliga huvudmäns utseende. Enligt de sakkunnigas uppfattning böra därför sparbankerna erhålla full frihet att bestämma över valet av huvudmännens flertal och särskilda, tvingande föreskrifter meddelas allenast beträffande valet av en mindre del av dem, vilken del lämpligen torde kunna bestämmas till en tredjedel.

Vad därefter beträffar de tre ovan berörda utvägarna till lösning av reformspörsmålet synas de alla vara så till vida teoretiskt likvärdiga, som de samtliga möjliggöra, att huvudmansinstitutionen lägges på en bredare basis.

Huvudmannaval av insättarna är emellertid förenat med vissa

praktiska olägenheter, beträffande vilka de sakkunniga i stort sett kunna instämma i vad som därutinnan anförts av svenska sparbanksföreningen. Såsom föreningen framhållit kan detta system icke lämpligen komma till användning i de större sparbankerna, och redan denna omständighet torde utgöra tillräckligt skäl att icke lagfästa systemet.

Vad de två återstående utvägarna angår, synas några hinder av praktisk art skäligen icke kunna emot dem åberopas. Visserligen kan beträffande metoden att låta huvudmännen utses av offentlig myndighet, varmed i detta sammanhang ju icke gärna kan avses annan myndighet än Konungens befallningshavande, göras gällande, att Konungens befallningshavande icke alltid besitter erforderlig personalkännedom och att därför de, till vilka Konungens befallningshavande måste vända sig för att inhämta upplysningar, lätt skulle kunna få ett allt för stort inflytande på valet. Men för regelmässiga fall lär en sådan invändning knappast vara befogad, och mot ett uppenbart olämpligt val finnes ju för övrigt ett korrektiv i besvärsrätten.

Vidkommande slutligen systemet att låta viss del av huvudmännen utses av kommunala eller därmed jämförliga korporationer må till en början framhållas, att de erinringar, som av svenska sparbanksföreningen framförts mot tanken att till dylika korporationer överflytta huvudmannavalet, synbarligen äro grundade på den förutsättningen, att samtliga huvudmännen skola utses av sådan korporation, och därför icke kunna åberopas mot ett system, enligt vilket blott en mindre del av huvudmännen skola utses i nämnda ordning. Om ifrågavarande korporationer få utse endast ett mindre antal av huvudmännen, kan det nämligen icke antagas, att korporationernas representanter ens skola hava möjlighet att obehörigen tillgodose vederbörande kommuner med bidrag av sparbankernas vinstmedel. Icke heller lär det kunna antagas, att korporationerna skola underlåta att tillse, att de olika befolkningsgrupperna bliva representerade bland de av korporationerna valda huvudmännen. En garanti i sådant avseende kan för övrigt lätt åstadkommas därigenom, att i sparbanksreglementena intages föreskrift om att korporationerna skola välja efter något proportionellt system. Det må tillika erinras om att tanken att låta kommunala och likartade korporationer utöva inflytande på huvudmännens tillsättande så långt ifrån är ny, att i det normalreglemente, som av 1891 års sparbankskommittés medlemmar på sin tid utarbetades, förutsattes, att huvudmännen skulle kunna helt eller delvis utses av dylika korporationer. Den omständigheten, att sådana korporationer utan att verkliga olägenheter försports redan nu öva inflytande på huvudmannavalet i mer än en femtedel av

alla sparbanker, utgör ju också ett starkt stöd för den uppfattningen, att av ett lagfästade av en sådan anordning något ogynnsamt inflytande på sparbankerna icke kan befaras.

I enlighet med vad sålunda anförts hava de sakkunniga föreslagit, att av sparbanks huvudmän minst en tredjedel skola tillsättas av vissa angivna kommunala korporationer, landsting, hushållningssällskap eller Konungens befallningshavande. I övrigt lämnas sparbankerna liksom nu full frihet. De äga sålunda bland annat att själva bestämma, åt vilken av förenämnda korporationer eller Konungens befallningshavande valet skall anförtros, liksom sparbankerna kunna låta två eller flera korporationer eller Konungens befallningshavande utse var sin del av de huvudmän, varom här är fråga.

Tillsynen över sparbankerna utövas enligt gällande rätt av vederbörande Konungens befallningshavande, som för sådant ändamål äger att själv eller genom ombud verkställa undersökning av sparbanks förvaltning. Konungens befallningshavande tillkommer det vidare att meddela fastställelse å sparbanks reglemente ävensom att över huvud tillse, att sparbankernas verksamhet icke bedrives i strid med vad lag eller reglemente föreskriver eller utan tillbörligt iakttagande av insätternas rätt. En central tillsynsmyndighet saknas sålunda i vårt land; enhetliga principer beträffande tillsynens handhavande kunna vinnas allenast, i den mån hithörande frågor genom besvär från Konungens befallningshavande dragas under Kungl. Maj:ts prövning.

Tillsynen över sparbankerna.

I motsats till vad som gäller hos oss finnas i samtliga övriga nordiska länder centrala tillsynsmyndigheter.

Sålunda utövas i Norge tillsyn över sparbankerna å det allmännas vägnar av en direktör för sparbanksväsendet, biträdd av det antal inspektörer och övrig kontorspersonal, som stortinget bestämmer. Direktören utnämnes av Konungen, medan inspektionens övriga personal tillsättes av finansdepartementet. Inspektionen åligger att förbereda sparbankerna rörande frågor till behandling i finansdepartementet och regeringen, att på begäran meddela sparbanksstyrelse råd angående innebörden av sparbankslagstiftningen och vederbörande reglemente ävensom i spörsmål, huru sparbanks angelägenheter skola på ändamålsenligaste sätt handhas, att besluta i sådana sparbank rörande spörsmål, som av vederbörande hänskjutas till inspektionen, samt att tillse, att sparbankerna ställa sig lag och reglementen till efterrättelse och i övrigt driva sin rörelse på ett lämpligt och betryggande sätt. För sistnämnda ändamål har inspektionen att granska till densamma månads-

vis av sparbankerna insända utdrag av räkenskaperna samt att hos sparbankerna verkställa inspektioner angående deras verksamhet och tillstånd.

I Danmark utövas det allmännas tillsyn över sparbankerna genom en av Konungen utnämnd sparbanksinspektör. Sparbanksinspektören har att tillse, att sparbankerna förvaltas i enlighet med sparbankslagens föreskrifter. Till vissa förvaltningsåtgärder erfordras sparbanksinspektörens samtycke. Har enligt sparbanksinspektörens förmenande sparbanks fonder och 5 procent av insättarnas tillgodohavanden gått förlorade, äger sparbanksinspektören att, om ej tillfredsställande säkerhet ställes för bristen, inställa bankens verksamhet. Ett sammandrag av sparbanks räkenskaper skall jämte revisionsberättelsen och i anledning av denna fattade beslut inom sex månader efter räkenskapsårets utgång insändas till sparbanksinspektören. Det åligger denne att skaffa sig ytterligare kännedom om sparbankernas verksamhet och ställning genom regelbundna inspektioner, verkställda av inspektören personligen eller av hans biträde. Vid dylik inspektion är sparbanksstyrelse pliktig att meddela alla de upplysningar, som inspektören begär angående sparbankens förhållanden.

I Finland utövas tillsynen över sparbankerna av en inspektör med tillhjälp av biträdande inspektörer, samtliga tillsatta av senaten. Reglemente för sparbank skall stadfästas av vederbörande guvernör, som dock, innan ärendet slutligen prövas, har att infordra inspektörens utlåtande däri. Inspektören liksom biträdande inspektör äger att verkställa inspektion av sparbanks förvaltning, och skall vid sådan sparbankens kassa och handlingar hållas tillgängliga. Inspektören äger att hos vederbörande guvernör påkalla åtgärd mot sparbank, som förvaltas i strid med lag eller sparbankens reglemente eller vars principaler eller styrelse fattat beslut, som finnes medföra våda för sparbankens säkerhet eller kränkning av insättarnas rätt.

Sparbankslagens stadgande, att undersökning av sparbanks förvaltning skall verkställas av Konungens befallningshavande själv eller genom ombud, giver näppeligen en riktig bild av det sätt, varpå tillsynen i verkligheten är fördelad emellan Konungens befallningshavande och ombuden. Undersökning genom Konungens befallningshavande själv torde nämligen ytterst sällan förekomma; den egentliga inspektionen över sparbankerna verkställas av ombuden, medan Konungens befallningshavandes egen verksamhet är inskränkt till att avgöra de frågor, som enligt sparbankslagen uttryckligen ankomma på Konungens befallningshavandes prövning eller i följd av anmälningar från ombuden hänskjutas till Konungens befallningshavande. I vad mån ombuden äro i stånd att utöva en effektiv kontroll är givetvis framför allt

beroende av, vilka personer som utses till ombud. I åtskilliga län uppdragas ombudsskapen uteslutande åt tjänstemän inom länsstyrelserna, i andra fördelas däremot ombudsskapen emellan dylika tjänstemän och andra, särskilt i residensstäderna bosatta bankmän. Konungens befallningshavandes möjligheter att erhålla kvalificerade ombud av det senare slaget äro dock relativt begränsade på grund av de föreskrifter, som gälla angående ombudens ersättning. Ombuden, vilkas arvoden enligt 21 § i sparbankslagen skola utgå efter de grunder, Konungen stadgar, äga nämligen enligt kungl. cirkuläret den 18 november 1892 att åtnjuta allenast resekostnads- och traktamentsersättning enligt tredje klassen i resereglementet; och det torde ligga i öppen dag, att enskilda personer mera sällan skola vilja, särskilt under nu rådande förhållanden, avstå från sina vanliga inkomster mot en så ringa ersättning. Det rådande systemet har sina fördelar, men medför också högst avsevärda olägenheter. Såsom fördelar måste i första hand betecknas den kännedom om ortsförhållandena, som är till finnandes såväl hos Konungens befallningshavande som hos ombuden, samt den korrespondens emellan den beslutande myndigheten (Konungens befallningshavande) och inspektionsmyndigheten (ombuden), som systemet möjliggör. Olägenheterna bestå åter förnämligast i att ombuden ofta sakna kompetens att bedöma uppkommande praktiska spörsmål, särskilt sådana av rent bankteknisk art, samt att möjlighet att tillämpa enhetliga kontrollprinciper saknas. I det förre avseendet kan väl möjligen en förändring till det bättre vinnas genom att ökad gottgörelse beredes ombuden. I det senare avseendet kan däremot en förändring icke ske utan en rätt väsentlig omläggning av kontrollbestämmelserna.

Frågan om en sådan omläggning har emellertid sedan längre tid varit aktuell. Tanken härpå har först framkommit inom sparbankskretsar, i det att svenska sparbanksföreningen i enlighet med beslut, fattat vid föreningens sammanträde den 10 december 1908, under nämnda år ingick till Kungl. Maj:t med framställning om att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande, huruvida icke för rikets sparbanker borde inrättas en fackmässig inspektion. Sparbanksföreningens framställning, som remitterades till Konungens befallningshavande och av det övervägande flertalet av dem tillstyrktes, föranledde tillsättandet av 1910 års sparbankskommitté, som fick i uppdrag bland annat att taga under övervägande frågan om anordnande av en fackmässig och enhetlig kontroll över rikets sparbanker samt att avgiva det förslag i ämnet, vartill omständigheterna kunde föranleda, ävensom att avgiva

förslag till de ändringar i gällande sparbankslag, som till följd av sparbankskontrollens omläggning syntes erforderliga.

I sitt år 1911 avgivna betänkande föreslog kommittén, att tillsynen över sparbankerna skulle överlämnas åt bankinspektionen enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t ägde meddela. I övrigt innehöll kommittéförslaget beträffande kontrollen å sparbankerna huvudsakligen följande avvikelser från nu gällande bestämmelser. För varje sparbank skulle finnas ett av bankinspektionen, efter förslag av vederbörande Konungens befallningshavande, förordnat allmänt ombud, som minst en gång årligen skulle verkställa undersökning av sparbankens förvaltning. Nämda undersökning borde så vitt möjligt ske genom deltagande i den årliga revisionen av sparbankens förvaltning och räkenskaper. Särskild undersökning av sparbanks förvaltning skulle därjämte, efter förordnande av bankinspektionen, kunna verkställas av någon dess ledamot. Bankinspektionen skulle äga att avgöra, huruvida sparbanks grundfond skulle få sättas till lägre belopp än det i allmänhet föreskrivna, att meddela tillstånd till upprättande av avdelningskontor utom den ort, där sparbankens styrelse hade sitt säte, att pröva lagligheten av beslut rörande användande av sparbanks vinst till allmännyttiga eller välgörande ändamål samt att förordna om talans anställande mot huvudmän eller styrelse. För sparbanks räkenskaper och revisionsberättelser skulle bankinspektionen hava att fastställa formulär, vilka vederbörande skulle vara skyldiga att i huvudsak följa. Styrelse- och revisionsberättelser skulle insändas till bankinspektionen. Kostnaden för bankinspektionens befattning med tillsynen över sparbankerna skulle bestridas av dessa, medan inspektionens ombud skulle åtnjuta ersättning av allmänna medel. Därvid förutsattes, att ombudens ersättning skulle komma att höjas.

Vid kommitténs betänkande funnos fogade reservationer av kommitténs ordförande och två ledamöter. Ordföranden förklarade sig anse de principer, varpå kommittén byggt sitt förslag, riktiga, men med hänsyn till det motstånd, som, under det kommittén varit i verksamhet, inom sparbankskretsar framträtt mot tillsynens överflyttande till bankinspektionen och då en förändring av kontrollen knappast kunde sägas vara av förhållandena med nödvändighet påkallad, fann han anledning saknas att för det dåvarande påtruga sparbankerna ett nytt kontrollsystem, som för dem skulle medföra en kostnad. Den ene av de skiljaktiga ledamöterna ansåg, att en fackmässig och enhetlig inspektion över sparbankerna icke vore behöflig och att förty de funktioner, som kommittén tillämnat bankinspektionen, borde överlämnas åt Konungens

befallningshavande, dock med det undantaget, att formulär för räkenskaper och revisionsberättelser skulle fastställas av Kungl. Maj:t; tillika föreslogs, att sparbankerna själva skulle vidkännas arvodet till Konungens befallningshavandes ombud. Det behov av bättre kontroll, som förefunnnes, kunde enligt nämnda ledamots uppfattning tillgodoses genom att de årliga revisionerna verkställdes med mera insikt och noggrannhet, vilket skulle åstadkommas *dels* genom att arvodena till Konungens befallningshavandes ombud höjdes, varigenom mera kvalificerade personer skulle kunna påräknas såsom ombud, och *dels* genom att revisorerna förpliktades att följa fastställda formulär, till vilka kommittén utarbetat förslag. Den andre av de skiljaktiga ledamöterna avstyrkte likaledes ett överflyttande av tillsynen över sparbankerna till bankinspektionen, men förordade i stället tillsättandet av en särskild sparbanksinspektör, vilken utan att själv äga någon bestämmanderätt skulle hava att vaka över sparbankerna, därvid det skulle åligga honom, bland annat, att avgiva yttranden till Konungens befallningshavande i vissa på Konungens befallningshavandes prövning ankommande frågor, att verkställa inspektioner, att hos Konungens befallningshavande göra de erinringar eller anmälningar, som av inspektionerna eller eljest kunde föränledas, att tillhandagå sparbankerna med råd och anvisningar samt att på uppdrag av chefen för finansdepartementet verkställa utredningar och avgiva yttranden i ärenden, som anginge sparbankerna.

Över kommittéförslaget avgåvos yttranden dels av Konungens befallningshavande, dels av svenska sparbanksföreningen och ett stort antal sparbanker, dels av svenska bankföreningen och dels av bankinspektionen.

Av Konungens befallningshavande uttalade sig 16 för ett bibehållande i princip av det nuvarande kontrollsystemet, 3 förordade tillsynens överflyttande till bankinspektionen, 1 uttalade sympatier för ett dylikt system men ansåg tidpunkten för en reform ännu ej inne, 1 ville hava tillsynen förlagd till en särskild för sparbankerna inrättad sparbanksinspektion och 3 anslöto sig närmast till förslaget om tillsättandet av en sparbanksinspektör.

Svenska sparbanksföreningen och 358 sparbanker förordade ett bibehållande i huvudsak av de nuvarande kontrollbestämmelserna, 13 sparbanker anslöto sig till förslaget om inrättande av en särskild sparbanksinspektörsbefattning och 20 sparbanker godkände kommitténs förslag; av de sistnämnda uttalade sig emellertid 5 på ett sådant sätt, att de i verkligheten snarare synas hava föredragit det nuvarande systemet.

Svenska bankföreningen uttalade sig mot att, därest en central-

sering av tillsynen över sparbankerna skulle ske, förlägga tillsynen till den för bankerna inrättade bankinspektionen.

Bankinspektionen slutligen anslöt sig närmast till den av kommitténs ordförande uttalade åsikten.

Den avvisande hållning, sparbankerna själva på sätt av det föregående framgår intogo till kommittéförslaget, torde hava varit anledningen till att detta ej lades till grund för lagstiftning i ämnet; och frågan om en förändring av kontrollbestämmelserna har sedan fått vila.

I det förut berörda anförande, varmed statsrådet och chefen för finansdepartementet motiverade de sakkunnigas tillkallande, upptogs emellertid frågan ånyo, och det erinrades därvid om att en förbättrad kontroll över sparbankerna vore behövlig.

Vid svenska sparbanksföreningens sammanträde den 17 april 1920 upptogs tillsynsfrågan till förnyad behandling. Föreningen anslöt sig därvid till ett vid sammanträdet hållet anförande, vari såsom önskemål betecknades, att dels Konungens befallningshavande bibehölles såsom den i första hand kontrollerande myndigheten över sparbankerna, dels ersättningen till Konungens befallningshavandes ombud avsevärt höjdes och dels en sparbanksinspektör tillsattes.

För de sakkunniga står det klart, att det skulle vara en synnerligen stor fördel för sparbankerna, om en verkligt fackmässig inspektion kunde komma till stånd. Nyttan av att en sparbanks verksamhet och portfölj underkastas granskning av en tillsynsfunktionär, som besitter ej blott sakkunskap i banktekniska frågor utan ock kännedom om de ekonomiska förhållandena i allmänhet, kan knappast överskattas. Särskilt med hänsyn till att på senare tid vid vissa sparbanker börjat tillämpas ett kreditgivningssystem, som näppeligen kan anses stå i överensstämmelse med vad som är för sparbankerna naturligt, torde den garanti för en sund sparbankspolitik, som en fackmässig inspektion innebär, vara eftersträvansvärd. Otvivelaktigt har jämväl behovet av en sådan skarpare trätt i dagen i följd av den ekonomiska kris, som vårt land nu har att genomgå. Ty om också en fackmässig inspektion, lika litet som den är i stånd att i allmänhet förebygga förluster på grund av oförsiktig kreditgivning, kan förtaga verkningarna av en kris, är det dock uppenbart, att det är åsidosättandet av de allmänna principer, för vilkas upprätthållande en dylik inspektion har att verka, som i första rummet hämnar sig vid en kris. Ett skäl för införandet av en fackmässig inspektion är ock den gynnsamma erfarenhet, man haft av en sådan i våra grannländer, och betydelsen av detta skäl torde icke i nämnvärd

grad försvagas därav, att sparbanksverksamheten i dessa länder företer större likhet med vanlig bankrörelse än vad fallet är hos oss.

Om någon tvekan sålunda icke kan finnas därom, att en fackmässig tillsyn över sparbankerna bör inrättas och att detta bör ske omedelbart, är däremot spørsmålet om huru en sådan inspektion bör anordnas mera svårlöst. Att åstadkomma en fackmässig inspektion med utnyttjande av de nuvarande kontrollorganen, revisorer, Konungens befallningshavande och Konungens befallningshavandes ombud, torde icke vara möjligt. Förslagen att fastställa särskilda formulär för räkenskaper och revisionsberättelser samt att öka ombudens arvoden kunna visserligen medföra nytta, men någon verklig lösning av ifrågavarande spørsmål erbjuda de näppeligen. Genom formulären kan väl vinnas, att revisionerna bliva noggrannare men icke att de bliva fackmässiga. Och med högre arvoden åt Konungens befallningshavandes ombud skulle väl i större utsträckning än nu andra än tjänstemän hos länsstyrelserna kunna anlitas såsom ombud, men arvodena skulle dock aldrig kunna höjas i sådan utsträckning, att verkligt framstående fackmän — om nu sådana över huvud stå till buds — annat än i undantagsfall skulle kunna förvärvas för tillsynen, vartill kommer, att den väsentliga olägenhet alltid skulle kvarstå, som ligger däri, att ombuden hava sin huvudsakliga verksamhet förlagd till andra områden och därför blott vid enstaka tillfällen kunna ägna sin tid och sina intressen åt de sparbanker, som de skola övervaka. För att tillsynen skall kunna fylla de fordringar, som skäligen böra ställas på densamma, torde det emellertid vara nödvändigt, att för densamma förvärvas en eller flera fullt kompetenta fackmän, som helt ägna sig åt sin uppgift, och en dylik kontroll lär knappast kunna anordnas på annat sätt än att åt ifrågavarande fackmän såsom central tillsynsmyndighet uppdrages ledningen av tillsynen över sparbankerna. De sakkunniga komma således till det resultatet, att en central inspektionsmyndighet bör inrättas, varigenom också kravet på att kontrollen över sparbankerna utövas enligt enhetliga principer blir tillgodosett.

Denna centrala inspektionsmyndighet kan tydligen anordnas antingen såsom en under finansdepartementet direkt sorterande sparbanksbyrå eller sparbanksinspektör eller ock såsom en från finansdepartementet fristående institution. Med hänsyn till den erfarenhet, som vunnits under den tid, då inspektionen över affärsbankerna var organiserad på det förra sättet, synes den senare anordningen vara att föredraga. Därvid har man emellertid åter två vägar att välja emellan. Man kan låta sparbanksinspektionen utgöra ett självständigt verk, och

man kan låta den bli en avdelning av bank- och fondinspektionen. För den senare anordningen tala onekligen välgående skäl. Frånsett, att den skulle medföra en ej obetydlig kostnadsbesparing, skulle densamma bli till nytta såväl för sparbankerna som för det allmänna. För sparbankerna skulle förmånen ligga däri, att sparbanksinspektionen skulle kunna utnyttja de upplysningar, som erhållas vid inspektionen av bankerna, samt tillgodogöra sig den erfarenhet, som samlats hos bank- och fondinspektionen. För det allmänna skulle anordningen medföra den stora fördelen, att en gemensam inspektion skulle erhålla en fullständigare överblick över landets kreditväsen och sålunda bland annat kunna bättre än två särskilda inspektioner bedöma, vilka åtgärder förhållandena vid varje särskild tidpunkt kunde kräva.

Avgörande kunna dock dessa skäl näppeligen anses vara. Vad kostnadsbesparingen beträffar kan denna icke tillmätas större betydelse, i all synnerhet som den part, vars intressen det gäller, nämligen sparbankerna själva, veterligen äro villiga att vidkännas den med en särskild inspektion förenade högre kostnaden. Och givetvis kan och måste, om en sådan inrättas, en viss samverkan komma till stånd emellan densamma och banksinspektionen.

Å andra sidan kan man icke mot sparbanksinspektionens förläggande till bank- och fondinspektionen med fog åberopa, att den motsättning, som må förefinnas emellan sparbankerna och bankbolagen, skulle kunna föranleda därtill, att en gemensam inspektion skulle komma att utövas utan tillbörligt beaktande av såväl den ena som den andra banktypens speciella intressen. Icke heller läser fog förefinnas för den invändning mot tillsynens förläggande till bank- och fondinspektionen, som framkommit från bankbolagshåll, nämligen att bankspektören, som ju från början tillsatts för handhavandet av tillsynen över bankbolagen, skulle i viss mån komma att dragas från arbetet därmed. Det må gent emot sistnämnda invändning erinras om att fondinspektionens förläggande till bankspektionen visat sig kunna ske utan några olägenheter samt att instruktionen för sparbanksinspektionen givetvis under nu omhandlade förutsättning borde erhålla sådant innehåll, att bankspektörens medverkan vid tillsynen över sparbankerna skulle krävas allenast i viktigare frågor av principiell art.

De sakkunniga hava emellertid stannat vid att föreslå, att sparbanksinspektionen skall bli ett självständigt verk. Vad som bestämt de sakkunnigas uppfattning är den obenägenhet för en förening av bank- och fond- samt sparbanksinspektionerna, som framträtt å sparbankshåll. Därest den nya kontrollinstitutionen skall kunna bli till någon verklig

nytta, måste den från början mottagas med förtroende från sparbankernas sida. Då detta synbarligen icke skulle bliva fallet, om den förenades med bank- och fondinspektionen, bör en sådan förening icke äga rum.

Den viktiga frågan om vilka funktioner, sparbanksinspektionen bör erhålla, skall härefter något närmare beröras. Då man gör gällande, att den nuvarande tillsynen icke är tillfredsställande, synes man närmast hava fäst sig vid, att det saknas en kontrollmyndighet, som äger kompetens att verkställa en sakkunnig granskning av sparbankernas portföljer och på ett auktoritativt sätt kan verka för en sund och från insättarnas synpunkt betryggande sparbankspolitik. Det är således snarast den av Konungens befallningshavandes ombud utövade kontrollverksamheten, som behöver kompletteras. Däremot kan icke med fog påstås, att den tillsynsverksamhet, som med nuvarande system omedelbart ankommer på Konungens befallningshavande, icke skulle utövas på ett i stort sett tillfredsställande sätt. Enligt de sakkunnigas uppfattning kan det därför icke anses nödvändigt att, såsom av 1910 års sparbankskommitté föreslogs, till den centrala inspektionsmyndigheten överflytta större delen av de befogenheter, som nu äro uppdragna åt Konungens befallningshavande, och därmed avstå från att för tillsynen över sparbankerna utnyttja den kännedom om ortsförhållandena, som finnes hos Konungens befallningshavande. Icke heller synes utseendet av de allmänna ombuden böra överflyttas till sparbanksinspektionen. Genom en sådan överflyttning skulle föga kunna vinnas, men man skulle gå miste om den särskilt på sparbankshåll högt uppskattade förmånen av att ombuden stå i nära beröring med Konungens befallningshavande. Skulle i något enstaka fall inspektionen finna, att Konungens befallningshavande utsett ett mindre lämpligt ombud, lärer ett påpekande härav från inspektionens sida vara tillräckligt för vinnande av rättelse. Av det anförda följer, att sparbanksinspektionens inrättande icke bör medföra några större ändringar i de redan bestående kontrollorganens verksamhet.

Vid sidan av dessa finnes emellertid ett omfattande verksamhetsområde för inspektionen. Denna bör sålunda vara pliktig att tillhandagå sparbankerna med erforderliga råd och upplysningar i sparbankstekniska frågor. Inspektionen får vidare till funktion att med uppmärksamhet följa sparbankernas verksamhet, för vilket ändamål den bör hava tillgång till deras styrelseberättelser med tillhörande vinst- och förlust- samt balansräkningar ävensom till deras revisionsberättelser. I den mån det av innehållet i nämnda handlingar eller eljest föranledes, bör inspektionen på stället göra undersökning av vederbörande sparbanks förvaltning. Skulle inspektionen finna, att sparbank förvaltas i strid med för den-

samma gällande föreskrifter, har inspektionen att genom erinringar hos sparbankens styrelse söka åstadkomma rättelse samt att, i den mån sådant erfordras, påkalla Konungens befallningshavandes åtgärd mot sparbanken. Någon beslutanderätt behöver i allmänhet icke tillkomma inspektionen; dock har det med hänsyn till inspektionens ställning och banktekniska kompetens syntts naturligast att låta densamma, där det finnes nödigt, direkt meddela föreskrifter om sättet för förande av sparbanks räkenskaper. För att möjliggöra tillämpandet av enhetliga kontrollprinciper hava de sakkunniga ansett sig böra föreslå, att åtgärd mot sparbank i fråga, som angår dess rörelse eller bokföring, icke må vidtagas utan att inspektionen därom gjort framställning. I nämnda avseende skulle således inspektionens inrättande medföra en förändring av de nuvarande kontrollorganens kompetens.

I 1910 års sparbankskommittés betänkande betonades vikten av att sparbanksfrågor i allmänhet, alltså icke blott sådana, som röra kontrollen i egentlig mening, bedömas efter enhetliga principer. Även härutinnan har sparbanksinspektionen en stor funktion att fylla. Sålunda bör det lämpligen tillkomma inspektionen att utarbeta normalreglemente för sparbankerna, liksom Konungens befallningshavande böra kunna vända sig till inspektionen i frågor rörande tolkning av sparbankslagen och sparbanksreglementen, angående stadfästelse å reglementen, angående tillstånd till inrättande av avdelningskontor, angående användning av sparbanks vinst m. m. Inspektionen har därvid att verka för en enhetlig praxis i sparbanksfrågor och, i den mån det kommer till inspektionens kännedom, att olika principer tillämpas av olika Konungens befallningshavande, söka åstadkomma överensstämmelse. Att inspektionens yttrande inforas i hos Kungl. Maj:t anhängiga sparbanksfrågor, ligger i sakens natur.

Slutligen synes inspektionen böra från statistiska centralbyrån övertaga arbetet med sparbanksstatistiken. Detta är så mycket mera angeläget, som inspektionen har behov av primäruppgifterna för inspektionsändamål redan, innan de kunna bliva föremål för statistisk behandling. Det är jämväl förmånligt, att inspektionen får rätt att bestämma, på vilket sätt den statistiska bearbetningen skall ske, därvid inspektionen givetvis har att samråda med statistiska centralbyrån. Ifrågasättas kan därjämte, huruvida icke inspektionen borde publicera periodiska sammandrag av vissa primäruppgifter i likhet med vad som sker i bankinspektionen i fråga om dylika uppgifter från bankbolagen.

Vad beträffar sparbanksinspektionens organisation torde densamma böra bestå av en sparbanksinspektör såsom chef och en eller, om det i

framtiden skulle visa sig behöfligt, flera assistenter, samtliga särskilt sakkunniga på sparbanksväsendets område, ävensom, efter mönstret av bank- och fondinspektionerna, en biträdande ledamot, vartill borde tagas en person med erfarenhet på samma område. Därjämte skulle anställas en sekreterare, som bland annat skulle handhava arbetet med statistiken, ävensom ett skrivbiträde och en vaktmästare. Den årliga kostnaden för inspektionen torde, frånsett dyrtidstillägg, kunna beräknas till omkring 60,000 kronor, vartill under första året skulle komma kostnaden för möbler och övriga inventarier. Utgifterna för inspektionen böra gäldas av sparbankerna själva med belopp, beräknade efter sammanlagda beloppen av de utav sparbankerna förvaltade medlen.

Ehuru de sakkunniga, såsom av det ovan anförda framgår, anse den ordinära kontrollen från det allmännas sida fortfarande böra omhändervhas av ombud, som förordnas av Konungens befallningshavande, vilja de sakkunniga därmed icke hava sagt, att allt skulle bliva väl beställt, blott den nu av ombuden utövade kontrollen blir fullständigad genom sparbanksinspektionens verksamhet. Tvärtom anse sig de sakkunniga böra instämma i det från sparbankshåll framställda kravet på en ökning av ombudens kvalifikationer, för vilket ändamål de sakkunniga förutsätta, att Kungl. Maj:t i administrativ ordning kommer att föreskriva, att högre arvoden än nu må kunna efter Konungens befallningshavandes beprövande tillerkännas ombuden. Ersättningen till ombuden bör enligt de sakkunnigas uppfattning liksom nu helt och hållet bestridas av statsmedel.

En vaksam sparbanksinspektion innebär otvivelaktigt en icke obehörlig garanti för en från insättarnas synpunkt betryggande förvaltning av sparbankernas medel, i synnerhet på grund av det inflytande, inspektionen kan utöva på sparbankernas allmänna utlåningspolitik. I sakens natur ligger emellertid, att en inspektion, hur den än må vara organiserad, icke är i stånd att förhindra, att sparbankerna lida förluster. Verklig trygghet hava insättarna endast, om vederbörande sparbanks fondställning är tillräckligt stark. Vår nu gällande sparbankslag söker emellertid endast i ringa mån direkt befordra sparbankernas soliditet. Lagen fordrar sålunda icke högre grundfond än 2,000 kronor och tillåter sparbank att fortsätta sin verksamhet ända till dess sparbankens fonder helt och hållet gått förlorade. Indirekt har väl kravet på en stark fondställning kommit till uttryck genom föreskrifterna om att grundfond ej må återbäras, förrän reservfonden uppgår till en tiondedel av insättarnas behållning, och att vinst ej må användas till annat än avsätt-

*Föreskrifter
till stärkande
av sparbanks
soliditet.*

ning till reservfond, innan nyssnämnda förhållande emellan sparbankens fonder och insättarnas behållning blivit uppnådd. Men, därest en sparbanksledning icke önskar återbetala grundfond, ehuru förbehåll därom gjorts, eller erhålla vinst å rörelsen, äro tydligen berörda föreskrifter utan betydelse. För övrigt hava sparbankerna genom provisoriska lagar under åren 1918—1920 varit berättigade att, därest fonderna uppgått till minst fem procent av insättarnas behållning, använda högst en tredjedel av vinsten till allmännyttiga eller välgörande ändamål. Samtidigt med att i följd härav sparbankernas fondbildning under de senare åren minskats, har den starka tillströmning av sparmedel, som under samma år ägt rum, i hög grad försvagat sparbankernas fondställning. Huru betydande denna försvagning varit, framgår på ett belysande sätt därav, att, medan vid 1913 års slut i 181 sparbanker fonderna överstego tio procent av insättarnas behållning, funnos vid 1919 års slut endast 64 sparbanker, som hade nämnda proportion emellan fonder och insättarebehållning. Samtidigt hade antalet sparbanker, vilkas fonder understego fem procent av insättarnas behållning, ökats från 56 till 146, därvid dock är att märka, att av sistnämnda 146 sparbanker 26 utgjordes av sådana, som tillkommit efter 1913 års utgång.

Fondställningens försämring framgår av följande sammanställning.

Fonderna i % av insättarebehållningen	Antal sparbanker		% av hela antalet sparbanker	
	1913	1919	1913	1919
Mer än 5 procent	383	331	87.2	69.4
4—5 »	27	65	6.2	13.7
3 ¹ / ₈ —4 »	10	25	2.3	5.2
2 ¹ / ₂ —3 ¹ / ₈ »	12	24	2.7	5.0
mindre än 2 ¹ / ₂ procent	7	32	1.6	6.7
Summa	439	477	100.0	100.0

Det ligger i öppen dag, att sparbankernas förmåga att möta en kris bland deras låneklientel, en kris, som man under nu rådande förhållanden alltid måste räkna med såsom möjlig, knappast kan anses vara så stor, som önskligt vore, särskilt om man tar vederbörlig hänsyn till att de bokförda värdena av sparbankernas obligationer, vilka vid 1913 års utgång i stort sett motsvarade obligationernas marknadsvärden, med nuvarande låga kurser ligga ej obetydligt högre än dessa, om ock

skillnaden emellan bokföringsvärdena och marknadsvärdena numera är långt ifrån så stor som den tidigare varit.

Såsom i det föregående antytts möjliggöres sparbankernas svaga fondställning därigenom, att sparbankslagen *dels* icke fordrar högre grundfond än 2,000 kronor — då särskilda omständigheter därtill föranleda, får grundfonden rent av sättas till ännu lägre belopp — och *dels* icke på något sätt tvingar sparbankerna att öka sina fonder, allt efter som omslutningen växer.

Vad beträffar frågan om en ökning av grundfonden upptogs denna till behandling redan av 1910 års sparbankskommitté, som i sitt betänkande föreslog en höjning av grundfondens normala minimibelopp till 3,000 kronor. I sin motivering framhöll kommittén, att den med hänsyn till penningvärdets fall, helst skulle hava föreslagit ett belopp av 4,000 kronor men avstått därifrån för att uppkomsten av nya sparbanker icke skulle förhindras.

I förenämnda statsrådsanförande framhölls också, att spørsmålet rörande grundfondens belopp numera i betraktande av penningvärdets fall förtjänade förnyad omprövning.

Enligt motiven till gällande sparbankslag skall grundfonden användas till bestridande av *dels* kostnaderna för sparbankens organiserande och *dels* förluster å rörelsen under den första tiden.

För tillgodoseende av grundfondens förstnämnda ändamål är en höjning av grundfondens belopp icke erforderlig. Enligt vad hittillsvarande erfarenhet giver vid handen behöver nämligen tack vare stiftarnas offervillighet en sparbanks grundfond sällan i någon nämnvärd utsträckning tagas i anspråk för organisationskostnadernas bestridande. Tager man däremot i betraktande, att grundfonden jämväl — och otvivelaktigt i främsta rummet — har till ändamål att skydda insättarna mot förluster under sparbankens första verksamhetstid, varmed tydligen bör förstås tiden, intill dess en för insättarna någorlunda betryggande reservfond hunnit bildas, torde man däremot nödgas medgiva, att en höjning av grundfonden är av behovet påkallad. I en äldre tid uppgingo de av en sparbank utlånade medlen under de första åren sällan till så höga belopp, att icke en fond på 2,000 kronor något så när svarade mot förlustrisken. Penningvärdets fall och den därav, särskilt under krigsåren, föranledda starka ökningen av penningtillgången hava emellertid åstadkommit, att ett belopp av 2,000 kronor numera ingalunda kan anses tillräckligt för ifrågavarande ändamål. Medan sålunda i de 27 sparbanker, som bildades under åren 1900—1904, inlåningen efter fem års förlopp uppgick i 5 sparbanker till mindre än 100,000 kronor,

i 16 sparbanker till 100,000—200,000 kronor och i 6 sparbanker till 200,000—600,000 kronor, steg inlåningen i de likaledes 27 sparbanker, som bildades under åren 1913—1917, på sådant sätt, att densamma *efter fem till tre år* — sparbanksstatistiken föreligger färdig till och med år 1919 — uppgick i 4 sparbanker till 100,000—200,000 kronor, i 12 sparbanker till 200,000—600,000 kronor, i 4 sparbanker till 600,000—1,000,000 kronor och i 7 sparbanker till mer än 1,000,000 kronor.

Visserligen är det tydligt, att man icke rimligen skulle kunna öka grundfonden i sådan utsträckning, att densamma skulle kunna ensam svara emot förlustrisken, då omslutningen ökas så snabbt som under de senare åren varit fallet. För sådant ändamål hade omedelbara och betydande avsättningar till reservfond erfordrats. Men frånsatt, att en stark grundfond dock i hög grad kan bidra till att skydda insättarna, medför den även den fördelen, att den ökar möjligheten att göra avsättningar till reservfond. Att dessa varit otillräckliga i de förut omnämnda 54 nybildade sparbankerna, särskilt i de under åren 1913—1917 bildade, torde framgå därav, att i de under åren 1900—1904 bildade 27 sparbankerna vid femte årets slut fonderna i 17 sparbanker uppgingo till 1—4 procent av insättarnas behållning, medan de övriga 10 hade en bättre fondställning, samt att i de under åren 1913—1917 bildade 27 sparbankerna fonderna efter fem till tre år i 5 sparbanker understego 1 procent av insättarnas behållning, i 18 sparbanker uppgingo till 1—4 procent av sagda behållning och endast i 4 sparbanker överstego 4 procent av insättarnas tillgodohavanden.

Såsom känt är har vårt ekonomiska livs starka expansion sedan 1890-talets mitt medfört en väsentligt större rörlighet på penningmarknaden och givit krediten en mycket vidsträcktare användning än tillförne. Under krigsåren har behovet och användningen av kredit inom vida kretsar ytterligare ökat i följd av de betydande emissioner av aktier och obligationer, som under nämnda år förekommo. Hela denna utveckling för med sig, att all verksamhet, som går ut på tillhandahållande av kredit, blivit förenad med ökad risk, samt ställer följaktligen ökade krav på soliditet hos våra penning- och kreditanstalter, sparbankerna icke undantagna.

Av det anförda hava de sakkunniga icke kunnat draga annan slutsats än att för framtiden högre grundfond än nu måste fordras — att de redan existerande sparbankernas grundfonder skulle höjas, kan givetvis icke föreskrivas — och de sakkunniga hava i sådant avseende föreslagit, att grundfonden normalt ej må understiga 10,000 kronor. Även om nämnda belopp måste anses överstiga vad som med hänsyn

enbart till penningvärdets fall under de sista trettio åren skulle vara motiverat, kan, enligt vad en av de sakkunniga verkställd undersökning av de sparbanker, som bildats efter år 1900, giver vid handen, ett lägre belopp icke anses tillräckligt. De sakkunniga äro övertygade om att det i allmänhet icke skall möta någon svårighet att hopsamla en grundfond av nämnda storlek, för så vitt ett verkligt behov av en sparbank föreligger, och de bestyrkas i sin uppfattning därav, att under de sista åren på landsbygden kunnat bildas sparbanker med grundfonder å ända till 35,000 kronor. För de undantagsfall, då en så hög grundfond som 10,000 kronor icke är behöfvig, synes Konungens befallningshavande böra bibehållas vid rätten att medgiva, att grundfonden sättes till lägre belopp än det vanliga, dock ej till mindre än 3,000 kronor. Till motivering av sistnämnda belopp må endast framhållas, att åtminstone sedan år 1900 rätten att bilda sparbank med lägre grundfond än 2,000 kronor icke i något enda fall tagits i anspråk.

En höjning av grundfondens belopp är visserligen ägnad att bereda insättarna trygghet under den första tiden, men, allt efter som en sparbanks omslutning växer, blir tydligen grundfondens betydelse i nämnda avseende allt mindre. Vill man skapa en ständigt verkande garanti, torde någon annan utväg icke stå öppen än den, som kommit till användning i fråga om bankbolagen, nämligen att fordra en viss relation emellan sparbanks inlåning och dess fonder. Enligt 49 och 165 §§ i lagen om bankrörelse den 22 juni 1911 i dess nu gällande lydelse må bankbolags inlåning icke med högre belopp än som motsvarar vad för bolagets räkning inestår hos annat inländskt bankbolag överstiga intill åtta gånger bankbolagets egna fonder. En så stark relation torde dock för sparbankernas del icke vara behöfvig. På grund av det relativt ringa omfånget av verksamhetsområdena kunna sparbankerna i regel lättare än bankbolagen vinna en mera ingående kännedom om låntagarna. Arten av sparbankernas inlåning gör det möjligt för dem att placera sina medel i lån på lång tid och mot relativt låg ränta, vilket medför, att i allmänhet goda säkerheter kunna erhållas. Och, därest de inskränkningar, som av de sakkunniga föreslås beträffande sparbanks rätt att såsom pant mottaga aktier och vissa slag av inteckningar, bliva godkända, kommer sparbankernas utlåning att i framtiden bliva ännu mera riskfri än nu. Med hänsyn till nämnda omständigheter har kravet på trygghet för insättarna syntes de sakkunniga åtminstone i huvudsak tillgodosett genom ett stadgande om att sparbanks inlåning ej må med högre belopp än som för sparbankens räkning inestår i riksbanken eller inländskt bankbolag överstiga tjugufem gånger beloppet av spar-

bankens fonder. Den relation, som sålunda föreslås, ansluter sig i stort sett till förhållandena sådana de voro före världskriget. Vid 1913 års utgång överstego sålunda fonderna 4 procent av insättarnas behållning i 93.4 procent av alla sparbanker. Vid 1919 års utgång fanns sistnämnda förhållande kvar i 83.1 procent av alla sparbanker.

Påföljden av att en sparbank icke kan upprätthålla den föreskrivna relationen mellan inlåning och fonder kan icke gärna bli någon annan än att sparbanken förklaras skola träda i likvidation. Kan en sparbank icke fylla de minimifordringar i fråga om fondbildning, som lagstiftningen till insättarnas trygghet måste ställa på densamma, ligger det i sakens natur, att den icke bör få fortsätta sin verksamhet. Uppenbart är dock, att en tillfällig rubbning av fondställningen icke bör föranleda en så sträng påföljd som likvidationsskyldighet. De sakkunniga hava därför föreslagit, att Konungens befallningshavande skall kunna giva en sparbank ända till ett års anstånd för att återställa den stadgade relationen, därest denna blivit rubbad.

Det skulle givetvis hava varit från trygghetssynpunkt förmånligt, om man kunnat låta den här föreslagna bestämmelsen bli tillämplig å samtliga sparbanker, men då ett sådant krav säkerligen, därest icke en utomordentligt lång övergångstid medgäves, skulle allt för kännbart träffa ett ganska stort antal sparbanker, hava de sakkunniga i ett övergångsstadgande föreslagit, att Konungens befallningshavande må kunna, efter sparbanksinspektionens hörande, medgiva sparbank, som vid tiden för lagens ikraftträdande befinnes hava en sämre fondställning än den här till lagfästade förordade, befrielse från skyldigheten att hålla ifrågasvarande relation; dock har denna Konungens befallningshavandes rätt synts böra begränsas på det sätt, att inlåningen icke ens i dylik sparbank må med högre belopp än som för dess räkning inestår i riksbanken eller inländskt bankbolag överstiga femtio gånger beloppet av sparbankens fonder. Framhållas må, att sistnämnda relation icke bör få bli någon permanent normalrelation för ifrågasvarande äldre sparbanker. Tvärtom böra tillsynsmyndigheterna söka verka för att dessa sparbanker lägga sin räntepolitik på sådant sätt, att de så småningom må kunna i här avhandlade hänseenden erbjuda samma säkerhet som övriga sparbanker.

De sakkunniga hava icke förbisett, att det även med den jämförelsevis svaga relation, som föreslås för sist omnämnda äldre sparbanker, och än mera med den relation, som enligt de sakkunnigas förslag skall gälla för nybildade sparbanker och för sparbanker, vilkas fondställning vid tiden för de nya bestämmelsernas ikraftträdande är

tillfredsställande, understundom kan bliva förenat med svårigheter för en sparbank att upprätthålla föreskriven relation.

Åtskilliga utvägar finnas visserligen. Sålunda kan en sparbank avvisa nya insättningar eller indraga utlånta medel och med vad som inflyter återbetala vissa insättningar. Ingen av dessa utvägar torde emellertid vara av beskaffenhet att lämpligen kunna komma till användning annat än i nödfall. Mera att förorda skulle vara, att sparbank i stället för att utlåna influtna medel insatte dem i riksbanken eller inlänskt bankbolag, men, företagen i större omfattning, skulle dock en dylik åtgärd kunna bliva direkt förlustbringande, om sparbanken icke kunde få lika hög ränta, som den själv lämnar. En sparbank kan vidare genom att sänka sin inlåningsränta bringa ner sin inlåning. Har sparbanken hållit högre ränta än övriga banker, till vilka dess insättareklientel är hänvisat, är detta tillvägagångssätt otvivelaktigt det riktiga; däremot skulle det vara föga tillfredsställande, om en sparbank bleve nödsakad att sänka sin inlåningsränta under den i allmänhet inom orten gällande. En dylik åtgärd skulle i realiteten kunna komma att innebära ett avvisande av insättningar. Slutligen finnes den möjligheten, att sparbanken genom en reglementsändring beslutar att öka sin grundfond. Men de stränga villkor, lagen uppställer för rätten att återbära grundfond, torde medföra, att det kan ställa sig svårt för en sparbank att genomföra en grundfondsökning.

Med hänsyn till de olägenheter eller svårigheter, som sålunda äro förenade med de utvägar, vilka enligt gällande bestämmelser skulle stå öppna för återställande av en rubbad fondställning, hava de sakkunniga ansett sig böra bereda en sparbank, vars ställning i övrigt är god, ytterligare en möjlighet att upprätthålla sin ställning i ifrågavarande avseende genom att bilda en särskild fond av samma karaktär som grundfonden men olik denna därutinnan, att den, oavsett reservfondens ställning, skall återbetalas, så snart den icke är behöflig för vidmakthållande av den lagstadgade relationen. Dylik fond, i förslaget benämnd säkerhetsfond, skall enligt detsamma kunna bildas, därest sparbankens förefintliga fonder — grundfond, reservfond och tilläventyrs tidigare bildad säkerhetsfond — uppgå till 10,000 kronor. Denna förutsättning är en konsekvens av de sakkunnigas förslag om att grundfonden i nybildade sparbanker normalt skall bestämmas till nämnda belopp. Å bidragen till säkerhetsfonden må kunna utfästas intill sex procents ränta. Tecknare av säkerhetsfond skola erhålla samma ställning som de aktieägare i bankbolag, vilka enligt 92 § i lagen om bankrörelse gjort grundfondstillskott. Så länge säkerhetsfonden icke återbetalts, får så-

lunda sparbankens vinst icke användas till annat än konsolidering av sparbanken, och vid likvidation skall säkerhetsfonden jämte ränta återbetalas, innan återbäring av grundfond må ske.

Tillgodoseendet genom sparbankerna av jordbrukarnas speciella kreditbehov.

Sparbanker på landsbygden och även i städer och stadsliknande samhällen, där verksamhetsområdet kanske från början närmast tänkts begränsat till vederbörande samhälle men kommit att omfatta jämväl kringliggande landsbygd, hava, som bekant, fått stor betydelse för uppsamlingen av jordbruksbefolkningens sparmedel och för tillgodoseendet av jordbrukets speciella kreditbehov. I sistnämnda hänseende hava de icke blott blivit organ för den s. k. sekundära fastighetskrediten, utan genom sina borgenslån jämväl kunnat tillhandahålla egentlig driftkredit.

Då nu frågan om åtgärder från statens sida till den sekundära fastighetskreditens ändamålsenliga ordnande står på dagordningen i vårt land, skulle det otvivelaktigt ligga nära till hands att här något närmare undersöka, om eller i vad mån berörda kredit skulle kunna ytterligare främjas genom sparbankernas verksamhet. Skälet till att de sakkunniga icke ingått på en sådan undersökning ligger däri, att utredningen av omförmälda fråga, i anledning av framställning från 1918 års riksdag, av Kungl. Maj:t under detta år uppdragits åt särskilda, inom kungl. jordbruksdepartementet tillkallade sakkunniga. De sakkunniga hava därför endast haft att tillse, att deras förslag icke på något sätt föregriper nyssnämnda utredning, och det lärer ock av förslaget framgå, att enligt detsamma inga hinder möta för en utveckling av fastighetsbelåningen i sparbankerna, i den mån kapitalbildningen och nödiga hänsyn till insättarnas säkerhet och sparbankernas likviditet medgiva en sådan utveckling.

Vad beträffar jordbrukarnas behov av driftkredit har detta syntts de sakkunniga lämpligast böra vad sparbankerna angår tillgodoses på den väg, på vilken man redan slagit in, nämligen genom en frivillig samverkan emellan sparbankerna och jordbrukskassorna. Ehuru en sådan samverkan, möjliggjord genom den jordbrukskassorna jämlikt 11 § sparbankslagen i dess lydelse enligt lag den 18 juni 1915 tillerkända, i förslaget bibehållna rätten att hos sparbank öppna löpande räkning eller kreditivräkning, icke ännu i egentlig mening kommit till stånd, lärer man dock hava anledning att hoppas, att en ändring härutinnan inom en ej allt för avlägsen framtid skall inträda. Jordbrukskasserörelsen, vars uppkomst är att räkna från och med genomförandet av 1915 års lagstiftning om jordbrukskassor och centralkassor för jordbrukskredit, befinner sig nämligen ännu i sin första utveckling och har hittills avsevärt hämmats

genom de exceptionella ekonomiska förhållanden, som varit rådande allt sedan nyssnämnda lagstiftnings tillkomst. Under dessa år hava central-kassornas upplysnings- och organisationsarbeten även haft att kämpa med större svårigheter och drygare kostnader än man eljest kunde hava haft att förvänta. Jordbrukskasserörelsen är emellertid till sin natur kooperativ och bygger sålunda på en frivillig anslutning av intresserade för främjandet av gemensamma intressen, vilkas allmännyttighet en allännare tillslutning torde komma att göra oomtvistlig. En uppblomstring av rörelsen lär därför kunna komma till stånd allenast genom en dylik allännare tillslutning. I betraktande av vårt svenska sparbanksväsens till en början blygsamma och jämförelsevis långsamma förkovran torde dock jordbrukskasserörelsens begynnelse te sig mera lovande än den måhända bedömes på håll, där förväntningarna om omedelbara resultat säkerligen varit överdrivna och besvikelsen också infunnit sig alltför snart, innan tillräcklig erfarenhet hunnit vinnas. I sparbankernas makt hade det i allt fall tydligen icke stått att avhjälpa de svårigheter, varmed jordbrukskasserörelsen haft att kämpa, och det kan icke med skäl förebrås sparbankerna, att de icke tillräckligt omhändertagit en rörelse, vars karaktär är en annan än deras egen, om ock en samverkan emellan jordbrukskassorna och sparbankerna såsom förut framhållits må finnas eftersträvansvärd. Att söka främja en dylik samverkan medels i lagstiftningsväg åvägabragta tvångsåtgärder har synts de sakkunniga åtminstone för närvarande icke böra komma i fråga.

Bland de spörsmål av formell natur, som de sakkunniga haft att taga under överbägande, är det endast ett, som är av större betydelse, nämligen frågan, huruvida för sparbankerna, i likhet med vad som tidigare skett för bolag, bankbolag och föreningar, bestämmelser angående firmaanmälan och registrering böra meddelas. Enligt de sakkunnigas uppfattning äro sådana bestämmelser från sparbankssynpunkt icke erforderliga, och ett stöd härför finna de sakkunniga däri, att saknaden av dylika bestämmelser hittills icke medfört några egentliga olägenheter för sparbankerna. Från det allmännas synpunkt skulle införandet av registreringsplikt för sparbankerna innebära den olägenheten, att länsstyrelsernas arbetsbörd skulle ökas. Emellertid har ifrågavarande spörsmål upptagits till legislativ behandling även i annat sammanhang. Enligt ett av särskilda inom kungl. justitiedepartementet tillkallade sakkunniga den 29 januari 1916 avgivet förslag till lag om ändrad lydelse av kungl. förordningen angående handelsböcker och handelsräkningar den 4 maj 1855 har åliggande att enligt nämnda förordning föra han-

Firmaanmälan och registreringsplikt.

delsböcker föreslagits skola utvidgas att undantagslöst omfatta alla — såväl fysiska som juridiska personer — vilka idka handelsnäring av ej särskilt obetydlig omfattning. Med handelsnäring skall enligt samma förslag förstås rörelse, som yrkesmässigt bedrivs inom vissa uppräknade verksamhetsgrenar, bland andra lånerörelse, och i motiven framhålls särskilt, att sparbanksrörelse är att hänföra till såsom handelsnäring idkad lånerörelse. Varder nämnda förslag lagt till grund för lagstiftning i ämnet — och anledning läser finnas till antagande, att detta i en snar framtid skall bliva fallet, — skulle därav följa, att sparbankerna jämlikt 8 § i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura skulle bliva skyldiga att göra anmälan till handelsregistret. Riktigheten av den i förenämnda motiv uttalade uppfattningen att sparbanksrörelse är att hänföra till yrkesmässigt utövande av handelsnäring synes icke kunna bestridas — de sakkunniga få härom hänvisa till motiveringen för 31 § i deras förslag — och, då det knappast kan förmodas, att vid ett konsekvent genomförande av bokförings- och registreringsplikt för alla näringsidkare sparbankerna skulle kunna ställas utanför, uppstår för de sakkunniga det spörsmålet, huruvida handelsregistret kan anses lämpligt för registrering av uppgifter rörande sparbankerna och om ej hellre dessa uppgifter borde registreras särskilt för sig. De sakkunniga ansluta sig obetingat till den uppfattningen, att det senare är att föredraga. Därest sålunda såsom en följd av en reformering av handelsbokföringsbestämmelserna registreringsplikt för sparbanker finnes böra genomföras, bör härför ett särskilt, lämpligen länsvis av vederbörande Konungens befallningshavande fört sparbanksregister upprättas. I enlighet med vad sålunda anförts hava de sakkunniga utarbetat alternativa förslag, nämligen dels förslag till lag om sparbanker och till viss ändring av förenämnda förordning angående handelsregister, firma och prokura, avfattade under förutsättning, att bestämmelser om firma och registrering icke skola genomföras, och dels förslag till lag om sparbanker och om ändring i nyssberörda förordning jämte gällande lagar om ekonomiska föreningar, om bankrörelse och om aktiebolag, avfattade under förutsättning, att sparbankerna skola vara pliktiga att anmäla firma och vissa andra uppgifter till särskilda sparbanksregister. Såsom av det ovan anförda framgår förorda de sakkunniga i första hand det förra alternativet.

Beträffande de spörsmål av mindre principiell natur, vilka de sakkunniga i övrigt haft att behandla, få de sakkunniga, som på åtskilliga punkter kunnat bygga på det av 1910 års sparbankskommitté framlagda förslaget, hänvisa till den speciella motiveringen för de särskilda, av dem föreslagna stadgandena.

Förslag till lag om sparbanker.

Alternativ I.

1 §.

Gällande sparbankslag upptager i den definition, som i dess 1 § lämnas å begreppet sparbank, såsom konstitutiva bestämningar dels att sparbanks stiftare eller deras rättsinnehavare icke äro berättigade till andel i sparbankens vinst och dels att sparbankens ändamål består i att från allmänheten till förräntande mottaga medel och genom räntans läggande till huvudstolen dem ytterligare förkovra samt medlen i mån av uppsägning återbetala.

Vad man i denna definition framför allt saknar är ett betonande av sparbankernas nationalekonomiska ändamål att befordra sparsamhet och därigenom skapa förutsättningar för en ökning av nationalförmögenheten. Den erinran härom, som ligger i ordet sparbank, kan emellertid lika litet som den indirekta antydning, som nog kan utläsas ur definitionen, anses vara tillräcklig; enligt de sakkunnigas uppfattning är framhållandet av berörda ändamål av sådan vikt, att detsamma bör komma till ett otvetydigt uttryck i lagtexten.

Det synes också föga lyckligt att såsom sparbankens ändamål beteckna vissa dess verksamhetsformer. Frånsett, att en sådan definition ej blir uttömmande, medför ett dylikt förfaringsätt den praktiska olägenheten, att det icke blir klart, vilka verksamhetsgrenar som äro tillåtna för sparbank. Den beskrivning av sparbanks verksamhet, som enligt ifrågavarande paragraf användes för att klargöra dess ändamål, innehåller för övrigt intet, som skiljer sparbanksverksamhet från annan inlåningsrörelse, och det icke ens, om man i orden »räntans läggande till huvudstolen» vill inlägga ett bemyndigande för sparbankerna att gottgöra ränta på ränta. Även bankbolagen tillgodoföra nämligen vederbörande räkningshavare ränta på ränta såväl å löpande räkning och giroräkning som å kapitalräkning och sparkasseräkning. Befogad vid en tidpunkt, då tagande av ränta på ränta var i lag förbjudet, kan ett påpekande av sparbanks rätt att å motboksräkning tillämpa beräkning av ränta på ränta numera knappast anses behöfligt. Vid nämnda förhållande finnes enligt de sakkunnigas förmenande icke någon anledning att lämna en så omständlig beskrivning på sparbanks inlåningsrörelse som

den i paragrafen meddelade, utan man kan lämpligen nöja sig med ett angivande av att sparbank har att i enlighet med sparbankslagens bestämmelser driva sådan rörelse. Genom ett dylikt uttryckssätt avgränsas utan vidare sparbankerna från ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna, och de sista orden i nuvarande 1 §, vilka åsyfta att åstadkomma en avgränsning i nämnda hänseende, bliva härigenom överflödiga. Vid ett angivande av sparbankernas verksamhet bör vidare icke blott inlåningen utan även utlåningen omnämnas. Visserligen är denna, vare sig den sker i form av de insatta medlens placering i obligationer eller genom utlåning i mera populär mening, sekundär i förhållande till inlåningen. Eftersom sparbankens ändamål är att befordra sparandet, får utlåningsverksamheten givetvis blott gå ut på att i insättarnas intresse göra de insatta medlen fruktbärande och icke på att fylla viss eller vissa befolkningsgruppers lånebehov. Men frånsatt detta är nämnda verksamhet väl av den vikt, att den bör ställas vid sidan av inlåningen.

I ytterligare ett avseende kan måhända en anmärkning riktas mot den i sparbankslagens 1 § lämnade definitionen. Dess första del, vilken understryker den avgörande skillnaden emellan sparbankerna och övriga privatbanker, är nämligen ej alldeles exakt, eftersom i de fall, då grundfond må återbäras, stiftarna eller deras rättsinnehavare kunna erhålla från sparbanks vinstmedel härrörande ränta å sina grundfondstillskott. Denna inadvartens har dock syntts de sakkunniga betydelselös. Vad man velat betona, nämligen att ett privat företagareintresse icke må finnas i sparbank, har i allt fall tydligt framhållits.

I enlighet med vad sålunda anförts har förevarande paragraf av de sakkunniga omredigerats.

Då därvid sparbankerna förklarats kunna utom in- och utlåning av penningar bedriva annan i samband därmed stående verksamhet, avses närmast uthyrning av lägenheter i fastighet, som sparbank äger förvärva, samt av kassafack. I fråga om den senare verksamhetsformens laglighet har försports en viss tvekan, som icke kan anses befogad. En annan verksamhetsgren, som möjligen skulle kunna förekomma, särskilt på mindre orter, är intressekontorsverksamhet eller samarbete med intressekontor. Däremot kan enligt de sakkunnigas uppfattning hit icke räknas fondförvaltning av den typ, som bedrivs av bankbolagens notariatavdelningar. Det skulle innebära, att man öppnade en möjlighet för sparbankerna att åtaga sig ytterligare förpliktelser av större omfattning vid sidan av dem, som följa av inlåningsverksamheten, och något sådant synes icke kunna genomföras utan ökade krav på sparbankernas fondbildning.

I den danska sparbankslagen har uttryckligen fastslagits, i vilka fall sparbank må driva annan verksamhet än in- och utlåning. Att på detta sätt på förhand binda sparbankernas verksamhet har dock synt de sakkunniga icke vara att förorda. För att emellertid förhindra, att sparbankerna utvidga sin verksamhet till områden, som icke äro för dem naturliga, hava de sakkunniga i 3 § under 12) föreslagit, att, om en sparbank vill driva annan verksamhet än in- och utlåning av penningar, i reglementet skall angivas, vari sådan verksamhet skall bestå. Häri genom får Konungens befallningshavande tillfälle att vid prövning av reglementet öva kontroll över att sparbank icke på sitt program upptager för sparbankernas verksamhet främmande funktioner.

2 §.

Förevarande paragraf överensstämmer i sak med stadgandet i första punkten av nuvarande fjärde paragrafens andra stycke; den där Konungen förbehållna rätten att tillåta annan penninginrättning än sådan, varå sparbankslagen äger tillämpning, att använda namnet sparbank avser nämligen, enligt vad i 1891 års sparbankskommittés betänkande uttryckligen angives, allenast postsparbanken.

Föreskriften om att Konungens befallningshavande har att föreskriva rättelse, då annan än sparbank obehörigen använt beteckningen sparbank, har icke bibehållits, varigenom överensstämmelse vunnits med motsvarande stadgande i 2 § i lagen om bankrörelse. Dylik fråga kommer således att för framtiden ankomma på domstols prövning. Då det icke torde kunna förutsättas, att ett bankbolag skall söka att usurpera beteckningen sparbank, kommer en överträdelse av förevarande stadgande alltid att innefatta jämväl en överträdelse av nyssnämnda, genom särskild straffbestämmelse skyddade stadgande i lagen om bankrörelse. Något särskilt straffskydd för den här meddelade föreskriften har därför ej synt erforderligt.

3 §.

Förslagets bestämmelser om de fordringar, som böra ställas på sparbanks stiftare, skilja sig i två avseenden från de gällande, nämligen dels däruti, att förslaget ej innehåller något om att stiftare skall vara välfrejdad, och dels däruti, att stiftare förklaras skola vara bosatt här i riket. Den förra ändringen är av rent formell art; genom övergångsbestämmelsen till lagen den 24 maj 1918 angående ändring i vissa delar av strafflagen har nämligen i samband med borttagandet av förlust av

medborgerligt förtroende föreskriften, att stiftare skall vara välfrejdad, blivit upphävd. Den senare ändringen har vidtagits på den grund, att samma regler synts böra gälla i fråga om stiftare av sparbank som i fråga om stiftare av aktiebolag och solidariska bankbolag.

Vad förslaget stadgar om sparbanksreglementes innehåll är i väsentliga delar hämtat från 4, 18 och 30 §§ i gällande sparbankslag. Nya föreskrifter av beskaffenhet att behöva närmare belysas äro utom den under 12) upptagna, som redan behandlats i samband med 1 §, allenast de, som upptagits under 2) och 10).

Vad beträffar föreskriften, att sparbanks verksamhetsområde skall angivas i reglementet, må till en början erinras om att sparbank till sin natur är en ortsbank, icke blott i fråga om inlåningen utan även och kanske i ännu större utsträckning med avseende å utlåningen. En förutsättning för att en sparbank med dess relativt enkla organisation skall vara i stånd att göra insatta medel fruktbarande genom utlåning utan större förlustrisk är, att sparbankens ledning äger en ingående kännedom om sparbankens låntagareklientel. Erfarenheten visar, att, där denna förutsättning brustit, sparbankerna nödgats vidkännas icke obetydliga förluster. Att man kunnat nöja sig med en svagare fondställning hos sparbankerna än hos bankbolagen, är ju också till stor del beroende på just sparbankernas egenskap av ortsbanker. Under senare tid hava emellertid inom sparbanksrörelsen tendenser till en mera vittutsvävande sparbankspolitik framträtt. Därest dessa tendenser finge fritt utveckla sig, är det fara värt, att de förr eller senare skulle medföra för vederbörande sparbank såväl som för sparbanksrörelsen i dess helhet ödesdigra följder. Ett skydd häremot skulle enligt de sakkunnigas förmenande vinnas genom att sparbanks verksamhetsområde fastslås i dess reglemente. Ett dylikt fastslående är också av nöden för att Konungens befallningshavande skall kunna bedöma, huruvida en ny sparbank verkligen är ägnad att fylla ett behov eller, för att använda lagens ord, är nyttig för det allmänna. Givetvis innebär föreskriften intet hinder för en utvidgning av en förefintlig sparbanks verksamhetsområde. Men då härför skulle erfordras en reglementsändring, för vars giltighet ju fordras, att den bliver stadfäst av Konungens befallningshavande, kan en utvidgning icke ske utan att den befinnes vara lämplig från det allmännas synpunkt.

Det föreslagna stadgandet innehåller intet om huru en sparbanks verksamhetsområde lämpligen bör bestämmas. Några direktiv härutinnan hava de sakkunniga icke ansett böra i lagstiftningsväg fastslås. Men av det ovan anförda följer, att enligt de sakkunnigas uppfattning hela

landet eller en större del därav icke kan betraktas såsom ett naturligt verksamhetsområde för en sparbank och att, även om verksamhetsområdet bör kunna omfatta delar av flera län, det dock icke lämpligen bör vara större än ett helt län.

Den under 10) upptagna föreskriften avviker i två avseenden från vad som för närvarande gäller. Medan nu i reglementet skall bestämmas maximum för det belopp, varå ränta må gottgöras, förklaras här det högsta belopp, som må mottagas, skola i reglementet utsättas. Vidare fastställs i lag ett högsta maximibelopp, som enligt förslagets 22 § icke må utan Konungens befallningshavandes samtycke överskridas, en föreskrift, vartill motsvarighet saknas.

Anledningen till den förra ändringen är dels att det i och för sig icke är tillfredsställande, att insättarna icke skola erhålla ränta på viss del av sina i sparbankerna innestående medel, och dels att, om viss del av de insatta beloppen skulle få stå räntelösa, en kontroll av räntekrediteringen lärer bliva svår att genomföra. Av ordalagen i det föreslagna stadgandet torde klart framgå, att hinder ej möter för det fastställda maximibeloppets överskridande därigenom, att upplupen ränta lägges till kapitalet, vilket torde bliva av betydelse bl. a. för frånvarande, såsom sjömän m. fl.

Frågan om bestämmandet av ett legalt insättningsmaximum var föremål för behandling redan av 1910 års sparbankskommitté, som i sådant avseende föreslog ett belopp av 10,000 kronor, vilken begränsning dock icke skulle gälla i fråga om förmyndarmedel och medel, tillhörande from stiftelse och givna till stiftelsen med föreskrift om deras insättande i sparbank. Till motivering av sitt förslag om fastställande av ett legalt maximibelopp framhöll kommittén bl. a., att sparbankernas uppgift vore att mottaga verkliga sparpenningar, således mindre belopp, men ej att förränta kapital, större eller mindre, att den konkurrens om kapital emellan bankbolagen och sparbankerna, som möjliggjordes genom att sparbankerna kunde emottaga insättningar till obegränsade belopp, lätt föranledde ett onaturligt uppdrivande av räntesatserna, att, om sparbankerna, för att göra de insatta medlen fruktbarande, nödgades tillgripa en mindre säker placering eller om en plötslig omkastning inträffade på penningmarknaden, oberäkneliga faror kunde uppstå för sparbankerna själva, att gränsen för insättningarna syntes böra göras så vid, som med sparbankernas uppgift kunde vara förenligt, med hänsyn vartill ett belopp av 10,000 kronor av kommittén ansåges böra förordas, samt att för antagande av nämnda maximibelopp även talade den omständigheten, att detsamma redan godtagits i ett stort antal sparbanks-

reglementen. Från kommitténs förslag var dess ordförande skiljaktig. Han ansåg, att samma gräns borde bestämmas för inlåning å motboksräkning i sparbank som för inlåning å sparkasseräkning i bankbolag eller 3,000 kronor, att i vart fall ifrågavarande maximigräns icke borde få överstiga 5,000 kronor samt att något undantag icke borde medgivnas för medel, som tillhörde from stiftelse eller omyndig.

I de yttranden, som avgåvos över kommittéförslaget av svenska sparbanksföreningen och de särskilda sparbankerna, gjordes i allmänhet gällande, att en ändring av nu gällande bestämmelser icke borde ske.

Av Konungens befallningshavande ansågo 6 ett fastställande av ett legalt maximibelopp för insättningen icke nödvändigt, 9 förordade kommitténs förslag, 7 tillstyrkte nämnda förslag med den modifikation, att de icke ansågo något undantag för medel, tillhöriga fromma stiftelser eller omyndiga, böra i lagen upptagas, och 3 anslöto sig till det av kommitténs ordförande framställda förslaget. Sistberörda uppfattning förfäktades jämväl av bankinspektionen; dock var en ledamot skiljaktig och förordade maximibeloppets bestämmande till 6,000 kronor.

Frånsett, att det från nationalekonomisk synpunkt måste anses riktigt, att sparbankerna icke taga hand om medel, som naturligen kunna göras fruktbarande i annan ordning, kunna de sakkunniga för sin del ej finna annat än att det skulle innebära en icke obetydlig garanti för en sund och betryggande sparbankspolitik, att en — givetvis med hänsyn till sparbankernas uppgift avpassad — maximigräns för insättningarna i lagen fastställdes. Härigenom skulle vinnas dels att sparbankerna icke i följd av behovet att göra stora depositioner fruktbarande skulle kunna tvingas till mindre lämpliga placeringar och dels att sparbank icke skulle riskera olägenheter genom uppsägning av en enda eller ett fåtal större tillgodohavanden. Framhållas må, att nyssnämnda garanti näppeligen kan vinnas med nuvarande bestämmelser. Om också Konungens befallningshavande skulle kunna vägra att stadfästa ett sparbanksreglemente på den grund, att insättningsmaximum blivit för högt bestämt, — i praxis hava sådana fall förekommit — lär man dock icke kunna göra gällande, att Konungens befallningshavande skulle åsidosätta sina skyldigheter genom att icke inskrida mot att i ett reglemente ett relativt högt maximum stadgats eller genom att, på sätt i ett stort antal fall skett, godkänna reglemente, enligt vilket däri fastställt maximum må efter beslut av sparbankens styrelse överskridas.

Svårigheten ligger emellertid i ett lämpligt avvägande av det legala maximibeloppet. En tänkbar och mycket tilltalande metod skulle vara att sätta maximibeloppet i relation till vederbörande sparbanks hela in-

låning, men häremot talar dels olägenheten av att icke hava ett bestämt maximum och dels att härigenom de större sparbankerna skulle få en i viss mån annan uppgift än de övriga. En betydelsefull ledning vid bedömandet av ifrågavarande spørsmål erbjuda de nuvarande förhållandena. Av de 464 sparbanker, som voro i verksamhet under år 1918,ingo 11 förränta högst 2,000 kronor för en och samma insättares räkning, förräntningsmaximum var bestämt till 2,001—5,000 kronor i 110 sparbanker, till 5,001—10,000 i 106 sparbanker och till 10,001—20,000 i 42 sparbanker, medan berörda maximum i 26 sparbanker översteg 20,000 kronor. I återstående 169 sparbanker var intet bestämt i ifrågavarande avseende eller ock fanns i reglementet ett visst belopp bestämt, vilket dock efter beslut av sparbankens styrelse kunde överskridas. Att märka är, att förräntningsmaxima under de senare åren, synbarligen i följd av penningvärdets fall, blivit höjda i åtskilliga sparbanker. De anförda siffrorna giva vid handen, att det övervägande flertalet av de sparbanker, som hade ett absolut förräntningsmaximum, satt detta till högst 20,000 kronor, och av de övriga sparbankerna hade likaledes det stora flertalet såsom normalt maximum ett belopp, icke överstigande 20,000 kronor. Med hänsyn till den här förebragta utredningen synes ett normalt insättningsmaximum av 20,000 kronor för framtiden kunna utan olägenhet genomföras för nybildade sparbanker, medan det däremot torde vara att gå allt för hårt fram, om man fordrade, att de sparbanker, som nu tillåta insättningar å över 20,000 kronor, — av dessa mottaga åtskilliga intill 50,000 kronor — skulle avveckla sina räkningar, i den mån de överstiga 20,000 kronor. På grund av det anförda hava de sakkunniga för sparbank, som bildas efter det de nya bestämmelserna träda i kraft eller vars förräntningsmaximum vid tiden för den nya lagens ikraftträdande ej överstiger 20,000 kronor, föreslagit ett insättningsmaximum av 20,000 kronor, varemot beträffande övriga äldre sparbanker i en övergångsbestämmelse föreslås, att i särskild ordning skall kunna bestämmas, om ock i vilken utsträckning ett högre insättningsmaximum må i reglementet fastställas. Det sålunda för vissa äldre sparbanker samt för nya sådana föreslagna beloppet torde med hänsyn till penningvärdets starka fall under de sista tio åren icke överstiga det belopp, som av 1910 års sparbankskommitté föreslogs. Liksom nämnda kommitté anse sig de sakkunniga kunna förutsätta, att sparbanksreglementena i allmänhet skola upptaga ett lägre maximum än det legala, vilket företrädesvis bör komma till tillämpning i sparbanker med stor omslutning.

4 §.

Förevarande paragraf överensstämmer i sak med första och andra styckena i nuvarande 3 § sparbankslagen, såsom denna paragraf lyder enligt den på de sakkunnigas initiativ tillkomna lagen den 11 juni 1920.

Vid prövning av frågan, huruvida en ifrågasatt sparbank bör anses vara nyttig för det allmänna, har Konungens befallningshavande att taga hänsyn till samtliga de bestämmelser, som förekomma i det för stadfästelse ingivna reglementet. Finner Konungens befallningshavande från det allmännas synpunkt anledning till anmärkning mot någon detaljbestämmelse, har Konungens befallningshavande ingen annan utväg än att avslå ansökningen om stadfästelse. Medan enligt 3 och 113 §§ i lagen om bankrörelse gäller, att Konungen vid meddelandet av oktroj för bankbolag äger att pröva, om och i vad mån, med hänsyn till vidden och beskaffenheten av bolagets rörelse, särskilda bestämmelser utöver vad bolagsordningen innehåller må erfordras, saknar nämligen Konungens befallningshavande befogenhet att vid sparbanksreglementes fastställande ensidigt företaga ändringar i detsamma. Men naturligtvis kan Konungens befallningshavande, såsom ock i praxis förekommit, under hand inhämta stiftarnas medgivande till en ändring i enlighet med vad Konungens befallningshavande anser lämpligt, och ett sådant medgivande lär väl normalt alltid kunna erhållas.

Den i fjärde stycket av nuvarande 3 § upptagna bestämmelsen, att underrättelse om reglementes stadfästelse skall intagas i länskungörelserna, har såsom varande utan praktisk betydelse icke bibehållits.

5 §.

Föreskrifterna i förevarande paragraf hava förut utförligt behandlats i den allmänna motiveringen. Till det där sagda må allenast fogas en erinran om att man med hänsyn till föreskriften i 25 § ej bör nöja sig med en grundfond på 10,000 kronor, då en mera betydande inlåning kan förväntas redan under de första åren. Möjligheten att bilda säkerhetsfond står visserligen öppen men är givetvis närmast avsedd såsom hjälp mot en tillfällig fondförsämring.

6 §.

Från gällande bestämmelser avviker 6 § huvudsakligen därutinnan, att skyldigheten för sparbank att till Konungens befallningshavande lämna uppgift å dem, som utsetts till huvudmän, icke bibehållits. En

dylik föreskrift, som icke motiveras av Konungens befallningshavandes ställning såsom tillsynsmyndighet, har synts de sakkunniga icke erforderlig.

Påpekas må, att såsom bevis om att grundfond behörigen inbetalts lämpligen kan användas intyg av landsfiskal, kyrkoherde eller en eller flera andra betrodda män i orten.

7 §.

Sparbank förvärvar enligt gällande rätt såväl som enligt förevarande förslag rättskapacitet först, då sparbanken hos Konungens befallningshavande styrkt, att de funktionärer, som skola finnas i sparbank, blivit utsedda samt att sparbankens grundfond blivit i vederbörlig ordning inbetald. Berörda styrkande, vilket sker i samband med att den i 6 § föreskrivna anmälningen göres, har sålunda för sparbankernas del samma verkan som registrering för andra särskilt bildade rättssubjekt. I enlighet härmed har anmälningen tillerkänts samma verkan som i allmänhet tillkommer registrering.

8 §.

I anledning av innehållet i denna paragraf, som i sak överensstämmer med stadgandet i första stycket av den nu gällande lagens 4 §, vilja de sakkunniga endast erinra om lämpligheten av att sparbanks benämning väljes på sådant sätt, att sparbankens karaktär av allmän penninginrättning icke undanskymmes. Varje benämning, som giver vid handen, att en sparbank avser att tjäna en viss befolkningsgrupp i det ena eller andra avseendet, bör sålunda undvikas, på det att benämningen icke må giva hemul åt anspråk, som sparbanken icke är skyldig att fylla. Påpekas må för övrigt, att, därest sparbanks benämning är särskilt illa vald, t. ex. så att den är egnad att framkalla en oriktig föreställning om sparbankens verksamhet, Konungens befallningshavande jämlikt 4 § är berättigad att vägra stadfästelse å sparbankens reglemente.

10 §.

Skälen för de ändrade grunder för huvudmännens tillsättande, som i 10 § föreslås, hava närmare utvecklats i den allmänna motiveringen. Genom att de i paragrafen angivna korporationerna eller Konungens befallningshavande få utse viss del av huvudmännen vinner man, såsom förut framhållits, att huvudmännen mera än nu komma att framstå såsom representanter för samtliga insättare. Men för att detta representerande skall bliva så fullödigt som möjligt är det nödvändigt, att jämväl de huvudmän, vilkas tillsättande lagen icke reglerar, utses på ett sådant

sätt, att olika befolkningsgrupper bliva företrädade bland dem. Någon anvisning härutinnan hava de sakkunniga väl icke ansett böra inflyta i lagen, men de förutsätta, att sparbankerna i sitt eget välförstådda intresse skola veta att beakta denna synpunkt.

Redan nu är det regel, att icke alla huvudmännen tillsättas för samma tid utan att en successiv omsättning äger rum. Ett sådant system är otvivelaktigt ägnat att möjliggöra en god sammansättning av huvudmännen, om ock en uttrycklig lagbestämmelse i sådan riktning icke synts nödvändig.

De sakkunniga hava ej heller ansett någon erinran böra i lagstiftningsväg lämnas om vilken eller vilka av de i paragrafen uppräknade institutionerna man i det särskilda fallet bör anlita. Är sparbankens verksamhetsområde inskränkt till en viss stad, en viss socken eller ett visst municipalsamhälle, framgår omedelbart av lagtexten, vilka de sakkunniga åsyftat; likaså om verksamhetsområdet omfattar ett helt län eller landstingsområde. Då verksamhetskretsen åter utgöres av ett flertal kommuner, kan man lämpligen antingen fördela den lagstadgade tredjedelens utseende emellan de kommunala korporationerna inom området eller, om en sådan anordning skulle vara förbunden med svårigheter, vilket t. ex. torde bliva fallet i fråga om häradssparbanker, uppdraga tillsättandet åt landsting, hushållningssällskap eller Konungens befallningshavande. Skulle samtliga de korporationer, som enligt vad här angivits kunna komma i fråga i förevarande avseende, vägra att åtaga sig att utse huvudmän, något som dock knappast kan förutsättas, återstår tydligen endast Konungens befallningshavande, som icke torde kunna undandraga sig uppdraget.

Såsom i den allmänna motiveringen framhållits kan i sparbanksreglemente föreskrivas, att val av de huvudmän, som skola utses av korporation, skall ske proportionellt. Lämpligen bör i sådant fall stadgas, att vid valet föreskrifterna i kungl. stadgan den 13 juni 1913 om proportionellt valsätt vid vissa val inom landsting och stadsfullmäktige m. m. skola tillämpas. Av särskild betydelse, därest valet skall ske enligt de i nyssnämnda stadga meddelade reglerna, är, att förslaget ej lägger hinder i vägen för att ersättare för huvudman från början utses; dock får tydligen sådan ersättare ej inträda, förrän den i första hand utsedde avgått. Ändamålsenligt kan för övrigt bliva att stadga, att valsedlarna skola bevaras samt att, där ersättare ej utsetts eller utsedd ersättare ej kan åtaga sig uppdraget, ny sammanräkning skall äga rum. En sådan ny sammanräkning är att betrakta såsom ett utseende i förslagets mening.

Såsom av 32 § framgår skall i enlighet med härskande praxis

sparbanks räkenskapsår sammanfalla med kalenderåret. Då det är såväl lämpligt som med god ordning överensstämmande, att definitivt bokslut föreligger så snart som möjligt, har i tredje stycket den nya föreskriften lämnats, att huvudmännens årssammanträde skall hållas före april månads utgång, sparbankerna naturligtvis obetaget att genom föreskrift i vederbörande reglemente bestämma, att såväl upprättandet av styrelseberättelsen som huvudmännens årssammanträde skall ske tidigare än förslaget fordrar. Genom ifrågavarande föreskrift vinnes bland annat, att de statistiska uppgifterna angående sparbank kunna publiceras väsentligt tidigare än som för närvarande är möjligt. Att, såsom nu är förhållandet, den av statistiska centralbyrån utgivna sparbanksstatistiken icke kan föreligga i tryck förr än omkring ett och ett halvt år efter utgången av det år, som den avser, kan knappast anses tillfredsställande.

Liksom i 7 § i gällande lag fastslås i förevarande paragrafs tredje stycke, vilka ärenden som måste förekomma å årssammanträdet, nämligen fastställandet av balansräkningen, frågan om ansvarsfrihet för styrelsen samt ordinarie styrelse- och revisorsval. Övriga ärenden, såsom fråga om ändring av reglementet, om användning av sparbanks vinst m. m., kunna sålunda, därest ej i reglementet annan föreskrift meddelas, förekomma till behandling antingen å årssammanträde eller å annat sammanträde. Vad särskilt kompletteringsval av styrelsen beträffar får med sådant enligt 11 § i visst fall ej anstå till årssammanträdet, utan måste det företagas å annat sammanträde.

Frånsett bestämmelsen om att huvudman ej må vara tjänsteman i annan sparbank eller ledamot av annan sparbanks styrelse, vilken bestämmelse avser att i viss mån förhindra, att intressen, som kunna strida mot sparbankens egna, bliva företrädda bland huvudmännen, lär paragrafen i de delar, som ej här särskilt berörts, överensstämma med vad som redan är gällande rätt.

11 §.

Enligt 8 § i den danska sparbankslagen må styrelseledamot i sparbank icke tillika vara medlem av bankstyrelse. Förbudet är indispen-sabelt. I norsk och finsk lagstiftning finnas härutinnan icke några bestämmelser meddelade, men, enligt vad de sakkunniga inhämtat, söker man åtminstone i Norge så vitt möjligt undvika, att ledamotskap i sparbanksstyrelse förenas med dylik befattning i bank.

Även om allvarsammare olägenheter i allmänhet icke försports av att förbud mot dylik sammankoppling icke finnes stadgat hos oss, kan det dock enligt de sakkunnigas uppfattning icke i allmänhet anses

lämpligt, att en bank eller ett bankkontor samt en sparbank stå under samma omedelbara ledning. Fara föreligger i sådant fall otvivelaktigt för att vid sparbankens förvaltning allt för mycken hänsyn skall tagas till bankbolagets intresse. Exempel på att så skett lära icke heller saknas. Övervägande skäl torde därför tala för att, på sätt här föreslagits, ledamot av sparbanks styrelse regelrätt skall vara förhindrad icke blott liksom huvudman att tillika vara tjänsteman i annan sparbank eller ledamot av annan sparbanks styrelse utan även att vara tjänsteman eller styrelseledamot i bankbolag. Att alldeles förbjuda ledamot av sparbanksstyrelse att med denna befattning förena tjänst hos bankbolag har dock icke syntts nödvändigt. Konungens befallningshavande har därför enligt förslaget fått rätt att meddela undantag från förbudet.

Vad paragrafen i övrigt innehåller, som avviker från gällande rätt, torde icke tarva närmare motivering.

12 §.

Genom lag den 11 juni 1920 infördes i 7 § sparbankslagen bestämmelse om att sparbanks huvudmän och ledamöterna av dess styrelse skola vara bosatta inom det län, inom vilket styrelsen har sitt säte, så vida ej Konungens befallningshavande på grund av särskilda förhållanden finner skäl annat medgiva. Lagändringen tillkom på initiativ av de sakkunniga, som i sin den 24 februari 1920 till Kungl. Maj:t ingivna framställning föreslog, att i sparbankslagen måtte införas föreskrift om att huvudmän och styrelseledamöter i sparbank skola vara bosatta inom sparbankens verksamhetsområde. Ändringen avsåg närmast att förhindra, att en sparbank från avlägsen ort ledes av personer, vilkas intresse huvudsakligen går ut på att få disponera insättarnas kapital för egna, men för sparbankens verksamhet främmande syften.

Då det inom finansdepartementet utarbetade förslaget till lag i ämnet, vilket förslag sedermera oförändrat upphöjdes till lag, remitterades till lagrådet, yttrade föredragande departementschefen bland annat: »På grund av svårigheten att fastslå vad som kan anses vara en sparbanks verksamhetsområde har jag ansett mig böra stanna vid att giva bestämmelsen i ämnet det innehåll, att dylika förtroendemän skola vara bosatta inom det län, varinom sparbankens styrelse har sitt säte. Särskilt med hänsyn till det fall, att en sparbank i angränsande delar av andra län utövar verksamhet vid avdelningskontor, har det emellertid syntts mig nödigt att lämna Kungl. Maj:ts befallningshavande befogenhet att meddela eftergift från nyssnämnda regel».

Även om den modifikation, som de sakkunnigas förslag sålunda undergick, var motiverad med hänsyn därtill, att gällande lag icke känner till något bestämt verksamhetsområde för sparbank, ställer det sig helt annorlunda med avseende å förevarande lagförslag, enligt vilket sparbanks verksamhetsområde skall vara angivet i dess reglemente. Det är då helt naturligt, att det blir verksamhetsområdet och icke länet, som blir normerande i förevarande avseende. Den senare anordningen kan ju icke betraktas såsom annat än en nödfallsutväg. Rätt att meddela undantag från föreskriften har syntts alljämt böra tillkomma Konungens befallningshavande, bland annat för att, där det finnes vara av särskild vikt för en sparbank, att den efter den i förslaget medgivna övergångstidens slut får behålla viss äldre huvudman eller styrelseledamot, som icke bor inom verksamhetsområdet, möjliggöra sådant. Att rätten att medgiva undantag kan komma till användning endast i ganska ringa omfattning, lär vara uppenbart.

13—20 §§.

Angående styrelsens och huvudmännens rättsliga ställning såväl i förhållande till sparbanken som i förhållande till tredje man stadgas i 1892 års sparbankslag utom i fråga om ansvarsskyldigheten, som regleras i samma lags 20 §, allenast, att styrelsen äger att handhava den omedelbara ledningen av sparbankens verksamhet samt att i alla mål tala och svara för sparbanken, så ock att besluta i frågor, vilkas avgörande icke är förbehållet huvudmännen. Den förstnämnda av dessa föreskrifter återfinnes i förslagets 9 §; de övriga hava i den mera generella form, som vunnit tillämpning i gällande lagar angående bolag och föreningar, återgivits i 13 och 14 §§. Från nämnda lagstiftning hava också syntts böra upptagas dels föreskrift om hinder för huvudmän och styrelseledamöter att deltaga i behandling av fråga, i vilken de kunna hava ett intresse, som står i strid med sparbankens (15 §), dels stadgande angående delgivning med sparbanken av annat meddelande än stämning (17 §), och dels regler angående styrelsesuppleants ställning (20 §).

Stadgandet i 8 § sparbankslagen om skyldighet för sparbank att till Konungens befallningshavande avlämna förteckning över sparbankens huvudmän och styrelseledamöter, vilken förteckning därefter skall av Konungens befallningshavande i lämplig ortstidning offentliggöras, avser närmast att tillgodose kravet på nödig publicitet. Då Konungens befallningshavande handhar tillsynen över de inom länet förefintliga sparbankerna, medför stadgandet jämväl den förmånen, att Konungens

befallningshavande omedelbart erhåller de för tillsynens utövande nödvändiga uppgifterna om styrelsens sammansättning. Närmast för att minska publikationskostnaderna hava ifrågavarande föreskrifter något omarbetats (se 16 och 19 §§ i förslaget). Den offentlighet, som genom föreskriften i förslagets 19 § beredes där omförmälda uppgifter, är icke direkt stadgad i vederbörande sparbanks eget intresse — i den mån för främjande av sparbanks utveckling underrättelser om densamma genom annonsering eller på annat sätt kunna behöva offentliggöras, lär sparbankens ledning icke underlåta att självant vidtaga erforderliga åtgärder — utan för att sätta allmänheten i tillfälle att med hänsyn tagen till vederbörande sparbankslednings sammansättning bedöma, om den skall anlita sparbanken eller icke. Ifrågavarande föreskrifts iakttagande har därför synts böra upprätthållas genom en särskild strafföreskrift, som intagits i förslagets 67 §. Att, på sätt i gällande lagar angående bolag och föreningar för likartade fall finnes stadgat, låta styrelsen i dess helhet svara för fullgörandet av de i 16 och 19 §§ omhandlade åtgärderna torde icke vara behöfligt, utan det har synts de sakkunniga tillräckligt att lägga omsorgen härom på en, nämligen på styrelsens ordförande, vilken ju i allt fall är den, som är närmast härtill. Uppenbart lär vara, att, då styrelsens ordförande icke tjänstgör utan hans befattning uppehålls av annan, ansvaret åligger denne.

De regler, som 20 § sparbankslagen innehåller angående huvudmäns och styrelseledamöters civilrättsliga ansvar, äro i åtskilliga avseenden ofullständiga och otillfredsställande.

Sälunda meddelas angående huvudmäns och styrelseledamöters ansvarsskyldighet gent emot sparbanken allenast den föreskriften, att, då någon del av sparbanks vinst blivit använd på annat sätt än 15 § sparbankslagen medgiver, de, som deltagit i beslutet därom, skola solidariskt svara för återbetalning av obehörigen utbetalta belopp. Efter vad av förarbetena till lagen synes framgå förutsättes i övrigt, att bestämmelserna om sysslomän äro tillämpliga, vilket innebär, att efter huvudtalet delat ansvar för sparbanken tillfogad skada åligger de ansvarsskyldiga. I motsats härtill gäller för styrelse i bolag eller förening och skall för konkursförvaltare enligt konkurslagen den 13 maj 1921 gälla, att ansvaret gent emot uppdragsgivaren (bolaget, föreningen, konkursboet) är solidariskt. Denna ståndpunkt torde också bäst överensstämma med nutida rättsuppfattning. Den omständigheten, att någon av flera skadeståndsskyldiga är medellös, bör icke förnuftigtvis föranleda därtill, att den, som lidit skadan, skall gå miste om full ersättning. På sätt riksdagens justitieombudsman framhållit i en till Kungl.

Maj:t den 23 september 1911 avlåten skrivelse¹, vari ändrade bestämmelser i här ifrågavarande avseenden påkallades, innebär det också en uppenbar oegentlighet, att huvudmän och styrelseledamöter i sparbank, där ju i allmänhet mindre bemedlade personers sparpenningar insättas, i viss mån äro underkastade en mindre sträng ansvarighet än ett aktiebolags eller en banks styrelseledamöter. I den mån delat skadeståndsansvar för likartade fall alltjämt finnes i svensk lag föreskrivet, lär det för övrigt endast vara en tidsfråga, när ändring kommer att ske.

Jämväl gent emot tredje man, under vilken beteckning först och främst insättarna falla, synes sparbankslagen — genom bestämmelsen, att ansvaret för sparbanken anförtrodda medel skall bedömas efter de för sysslomän stadgade grunder, — låta huvudmännens och styrelseledamöternas ansvarsskyldighet vara delad med det undantag, att de förklaras pliktiga att, om de fortsätta sparbanks rörelse, sedan sparbankens samtliga fonder gått förlorade, det vill i realiteten säga, sedan sparbanken kommit på obestånd, solidariskt återgälda insättarna deras fordringar. Om den sålunda givna tolkningen av 20 § sparbankslagen är riktig, torde den här genomförda allmänna principen icke ens stå i överensstämmelse med vad som gäller i fråga om sysslomäns ansvar mot tredje man, om ock på denna punkt en viss oklarhet synes göra sig gällande. Sparbankslagens ståndpunkt härutinnan torde bero på en missuppfattning av insättarnas rättsliga ställning. Dessa hava nämligen med orätt betraktats såsom uppdragsgivare i förhållande till sparbankens funktionärer, medan de i verkligheten blott stå i rättsförhållande till sparbanken. Enligt de sakkunnigas förmenande finnes sålunda i nu omförmälda avseende ännu mindre skäl att låta ansvaret vara delat än i fråga om ansvaret mot sparbanken.

Vad beträffar de materiella förutsättningarna för skadeståndsskyldighetens inträde torde lämpligen dessa böra bestämmas på samma sätt som i lagstiftningen angående bolag och föreningar, vilket innebär, att skadeståndsplikt inträder såväl gent emot sparbanken som gent emot tredje man, då skadan tillfogats genom överträdelse av sparbankslagen eller sparbankens reglemente, samt dessutom gent emot sparbanken, då skadan eljest tillfogats av uppsåt eller vållande. Sparbankslagen synes emellertid i det ovan berörda fallet av ansvar vid fortsättande av insolvent sparbanks verksamhet hava stadgat ett vida strängare skadeståndsansvar, i det att där skadeståndsskyldigheten gjorts oberoende av, huruvida den ansvarspiktiges åtgärd stått i kausalsamband till skadan eller icke. Huvudman eller styrelseledamot, som deltagit i

¹ Se Justitieombudsmannens ämbetsberättelse för år 1911, sid. 283 ff.

beslutet om rörelsens fortsättande, skall nämligen, såvida ifrågavarande stadgande får tolkas efter dess ordalydelse, vara skadeståndspliktig även till den del, som insättarnas medel redan gått förlorade vid den tidpunkt, då verksamheten bort avbrytas, och oavsett huruvida, därest de först sedermera gått förlorade, förlusten inträffat såsom en följd av verksamhetens obehöriga fortsättande eller icke. Frånsett, att något skäl att på denna punkt stadga ett strängare ansvar för sparbanksledning än t. ex. för styrelse i bankbolag näppeligen förefinnes, torde stadgandet över huvud, om den här anförda tolkningen är riktig, icke vara försvarligt. Påpekas må för övrigt, att sparbankslagen genom detsamma delvis kommit att beröra ett fall av kriminellt skadeståndsansvar, nämligen det fall, som uppkommer, då sparbank kommer i konkurs och sparbankens styrelse befinnes hava i uppenbar avsikt att fördröja konkursens utbrott fortsatt rörelsen, sedan sparbankens ställning blivit sådan, att styrelsen insett eller bort inse, att sparbanken blivit insolvent.

Det ovan anförda innefattar skälen till att stadgandena i sparbankslagens 20 § utbyts mot den i förslaget 18 § innehållna bestämmelsen.

21 §.

Stadgandet i förevarande paragraf avviker från motsvarande bestämmelse i 3 § sparbankslagen i dess lydelse enligt den på de sakkunnigas initiativ den 11 juni 1920 tillkomna lagändringen därutinnan, att dels med ävdelningskontor likstälts sparbankskommitté och dels såsom förutsättning för tillstånd till inrättande av avdelningskontor eller sparbankskommitté fordras, att verksamheten skall prövas vara till nytta för det allmänna. Båda dessa avvikelser äro av redaktionell art. I den framställning från de sakkunniga, som föranledde ovannämnda lagändring, framhölls sålunda uttryckligen, att de sakkunniga utgått ifrån att begreppet avdelningskontor skulle omfatta jämväl sparbankskommitté och filialer. Och i sakens natur torde ligga, att det enda skäl, som bör kunna föranleda Konungens befallningshavande att vägra tillstånd till filials upprättande, är, att denna icke finnes vara till nytta för det allmänna.

Vid innevarande års riksdag påkallades i en av herr Oskar Kloos inom andra kammaren väckt motion sådan ändring i gällande bestämmelser, att för upprättande av sparbankskommitté tillstånd icke skulle vara erforderligt. Såsom skäl för ändringen anfördes huvudsakligen vikten av att man beredde småfolket ökade tillfällen att få möjligen uppkomna sparslantor tillvaratagna samt att det kunde befaras, att

Konungens befallningshavande i de olika länen skulle komma att behandla alla ansökningar om inrättande av sparbankskommittéer som om det vore ansökningar om inrättande av avdelnings- eller filialkontor, vilket skulle medföra, att det bleve hart när omöjligt att få kommittéer till stånd.

Motionären sökte vidare visa, att de skäl, som av de sakkunniga i deras framställning åberopats, icke ägde tillämpning på sparbankskommittéer. I motionen anfördes härom följande:

»I sin ovan anförda motivering framhålla de sakkunniga trenne synpunkter, som huvudsakligen varit bestämmande för deras betänkligheter mot sparbankernas filialbildningar, nämligen: 1, att dessa förläggas ofta utom bankens egentliga verksamhetsområde; 2, att omkostnaderna för kapitalets uppsamling stegras genom filialers anordnande; och slutligen 3, att övertaliga bankkontor i orterna leda till en osund in- och utlåningspolitik över huvud.

Nu är det dock så, att sparbankskommittéer knappast eller i mycket ringa grad drabbas av dessa betänkligheter. Första punkten kan jag besvara med att då, enligt vad jag har mig bekant, endast de i länen inrättade allmänna sparbankerna bildat s. k. sparbankskommittéer, icke en enda förlagts utom respektive län. Om således en sparbankskommitté inrättas av en länssparbank, inom det län, där denna har sitt verksamhetsområde, torde det väl vara otvivelaktigt att även kommittén ligger inom sparbankens verksamhetsområde. Detta anser jag också vara fullt riktigt, och någon förläggning av sparbankskommittéer utom det län, där bankens huvudkontor har sitt säte, bör av helt naturliga skäl icke få förekomma.

Går jag så till punkt 2, som rör kostnadsfrågan, så kan den besvaras med att omkostnaderna för en sparbankskommitté bär denna så att säga själv. Kommitténs arbete skötes helt av därtill särskilt utsedda kommitterade, och åtaga sig dessa detta uppdrag som ett vanligt kommunalt förtroendeuppdrag utan någon ersättning, och kostnader för lokal m. m. ersättas av bankens huvudkontor med $\frac{1}{2}$ procent av insättarnas behållning i kommittén vid årsskiftet. Så äro nämligen bestämmelserna för ovannämnda sparbankskommittéer. Härmed anser jag denna punkt vara fullt gendriven.

Vad så till sist beträffar 3 punkten av de sakkunnigas här i många fall berättigade kritik av en osund in- och utlåningspolitik, vilken givetvis icke kan vara det allmänna till gagn, träffar ej heller denna de här omtalade sparbankskommittéerna. Dessa bedriva nämligen icke vad man här menar med in- och utlåningspolitik. Kommittéerna få

endast mottaga insättarnas medel, som omedelbart därpå insändas till dess huvudkontor, samt vid uppsägning av medlen återlämna dem till respektive insättare. Och vad utlåning beträffar, hava dessa kommittéer icke därmed att skaffa annat än som ett slags förmedlare vid förekommande låneansökningar från kommitténs ort».

Bankoutskottet, till vilket motionen hänvisades, fann i sitt utlåtande vad motionären till stöd för sitt förslag anført beaktansvärt, men hemställde under åberopande av att sparbankslagstiftningen i dess helhet vore föremål för de sakkunnigas behandling, att motionen icke måtte av riksdagen bifallas. Utskottets hemställan blev av riksdagen godkänd.

De sakkunniga äro fullständigt ense med motionären därom, att man i görligaste mån bör söka bereda småfolket möjlighet att göra sina hopsparade medel fruktbarande genom insättning i sparbank, men denna sats, som i själva verket ligger till grund för hela sparbanksrörelsen, innebär icke, att man bör skapa möjligheter i nämnda hänseende utan att vederbörligen beakta de olägenheter, som kunna vara förenade med den ena eller andra möjligheten. Vad motionären anført har icke kunnat övertyga de sakkunniga om att Konungens befallningshavande verkligen kunna befaras komma att handhava sin rätt att meddela tillstånd till bildande av sparbankskommitté på sådant sätt, att ett berättigat intresse att få en sparbankskommitté till stånd skulle åsidosättas.

Sparbankskommittén skiljer sig från avdelningskontoret därigenom, att den endast förmedlar insättning och uttagning men däremot icke utlåning samt att kommittén icke utgöres av sparbankens tjänstemän utan av andra personer, som oftast icke tillsättas av sparbanken utan väljas av kommunala eller andra korporationer. De sakkunniga måste vidhålla, att dylika kommittéer böra i här ifrågavarande avseende behandlas efter samma regler som avdelningskontoren. De sakkunnigas huvudsakliga skäl mot den fria filialbildningen var behovet att skapa en garanti mot de strävanden, som tid efter annan förmärkts, att göra sparbankerna till uppsamlingsställen för medel, vilka man velat använda för ändamål, som i och för sig varit för sparbankernas verksamhet främmande. Det ligger i öppen dag, att dessa strävanden kunna tillgodoses likaväl genom sparbankskommittéer som genom avdelningskontor. Den omständigheten, att till äventyrs kommittéer hittills bildats endast vid länssparbanker och att dessa alltid inrättats inom vederbörande län, giver ingen säkerhet för att förhållandena i framtiden, då rätten att sätta upp avdelningskontor gjorts beroende av Konungens befallningshavandes tillstånd, skulle gestalta sig på samma sätt, därest kommitté-

bildningen bleve fri. Det ligger tvärtom nära till hands, att en sparbank, som fått avslag å ansökning om att å viss ort få inrätta avdelningskontor, icke skulle underlåta att i stället draga försorg om bildandet av en sparbankskommitté å samma plats. Och det skulle uppenbarligen bliva en föga tilltalande effekt av lagstiftningen, om förbudet att utan tillstånd upprätta filialer, som arbetade under mera ordnade och kontrollerbara former, skulle medföra, att man i stället finge något sämre ordnade filialer till stånd.

Vad motionären anfört därom, att omkostnaderna för kapitalets uppsamling icke skulle stegras genom kommittéers inrättande, torde väl i stort sett vara riktigt. Däremot torde man icke kunna förneka, att en sparbank genom att bilda sparbankskommitté å en ort, där en annan sparbank redan har en filial av det ena eller andra slaget, kan föranleda en osund konkurrens om ortens sparmedel.

En ståndpunkt, rakt motsatt den, som förfäktades i förenämnda motion, företrädes uti en till de sakkunniga överlämnad framställning från svenska bankföreningen. I denna föreslås nämligen, att sparbank, i likhet med vad som gäller för bankbolagen, ej skall vara berättigad att idka in- eller utlåning genom ombud å ort, där sparbanken icke äger utöva verksamhet vid kontor, eller å sådan ort eljest hava ombud för befrämjande av sin verksamhet. Såsom skäl för förslaget åberopades, att de omständigheter, som föranlett införande av förbud för bankbolag att hava ombud, även föreläge i fråga om sparbankerna.

Enligt de sakkunnigas uppfattning är det icke möjligt att uppdraga någon skillnad emellan in- och utlånings bedrivande genom ombud av sparbankskommitténs typ och sådan verksamhets utövande genom ombud av annat slag. Förbudet mot bildande av sparbankskommitté utan vederbörligt tillstånd bör alltså anses omfatta även förbud att bedriva in- eller utlåning genom annat ombud. Vad åter beträffar ombud, som utan att bedriva bankrörelse arbetar för att främja sparbanks ändamål, torde något behov av restriktiva bestämmelser icke föreligga för sparbankernas del. I detta sammanhang må för övrigt påpekas, att det icke är möjligt och ej heller önskligt att genom lagbestämmelser förhindra, att personer, som icke stå i ombudsställning till sparbank, åtaga sig att för andras räkning ombesörja deras sparmedels insättande i sparbanken och för sådant ändamål mottaga deras sparbanksböcker. Att, såsom i riksdagsdebatten i andra kammaren rörande ovan omförmälda motion berördes, kyrkoherden i församlingen eller landsfiskalen eller annan betrodd person i orten åtager sig dylikt, är sålunda icke förbjudet. Men en verksamhet av detta slag måste

helt och hållet baseras på det förtroende, vederbörande själv åtnjuter. Sparbanken har nämligen icke något som helst ansvar för hans åtgöranden.

22 §.

Den form av inlåningsrörelse, som sparbank enligt gällande lag liksom enligt förslaget företrädesvis må bedriva, är sådan, som karaktäriseras av att anteckning om medels insättande skall göras i en särskild motbok samt att å de insatta medlen upplupen ränta vid varje års slut skall läggas till det räntebärande kapitalet. Något hinder förefinnes ej att å dylik räkning, som till skillnad från den hos bankbolagen förekommande sparkasseräkningen i förslaget benämnts motboksräkning, tillämpa olika räntesatser, allt eftersom motboks innehavaren förbehållit sig längre eller kortare uppsägningstid.

Vid sidan av motboksräkning känner förslaget liksom sparbankslagen löpande räkning, öppnad av jordbrukskassa, varjämte sparbank kan bereda sig medel dels genom lån och dels genom uttagningar å löpande räkning eller kreditivräkning, öppnad av sparbank hos annan bank. Föreskriften i sistberörda avseende har emellertid, i väsentlig överensstämmelse med vad som föreslogs av 1910 års sparbankskommitté, så tillvida ändrats, som sparbank enligt förslaget är berättigad att ständigt hålla löpande räkning eller kreditivräkning, vilken dock må anlitas endast, då ett tillfälligt behov föreligger, medan sparbankslagen synes föreskriva, att dylik räkning må öppnas först, då det tillfälliga behovet redan är för handen, samt avslutas, så snart behovet upphört. Att i förslaget löpande räkning och kreditivräkning förklarats kunna öppnas allenast hos riksbanken eller inländskt bankbolag, torde i realiteten icke innebära något nytt, eftersom sparbank uppenbarligen icke bör äga att anlita utländsk kreditanstalt.

En fråga, som på senare tid rätt mycket diskuterats, är den, huruvida man icke borde tillåta sparbankerna att utvidga sin inlåningsrörelse till att omfatta även giroräkning och postremissväxlar. På auktoritativt sparbankshåll har man emellertid ställt sig bestämt avvisande till tanken på en dylik utvidgning, och samma ståndpunkt hava de sakkunniga för sin del funnit sig böra intaga. Vad girorörelsen beträffar må erinras om att sparbankerna i första hand avse att mottaga sparmedel och att deras utlåningsrörelse just är baserad på att sparmedel kunna beräknas inestå en relativt lång tid. Finge sparbankerna rätt att mottaga penningar på giroräkning, skulle de sparbanker, som begagnade sig av denna rätt, nödgas att väsentligt omlägga jämväl

sin utlåningsrörelse. En dylik omläggning, varigenom sparbankernas verksamhet skulle komma att närma sig bankbolagens, synes näppeligen vara önskvärd. Överhuvud torde kreditlivets utveckling icke böra ledas i riktning mot ensidigare uniformering av olika slags kreditanstalter utan tvärtom med sikte på ett rikare och mera mångskiftande näringslivs alltmera specialiserade behov av kreditinrättningar av olika slag med hänsyn till både arten och omfattningen av deras rörelse. Skillnaden emellan bankbolagens och sparbankernas rörelse innebär en arbetsfördelning, som enligt de sakkunnigas mening är sund och naturlig och därför icke bör utplånas. Vad postremissväxlrörelsen angår torde densamma föga lämpa sig för flertalet sparbanker med deras relativt enkla arbetsformer, och att endast för ett fåtals skull möjliggöra en sådan rörelse, synes icke vara av behovet påkallat. I viss mån kunna för övrigt sparbankerna redan tillgodose det behov, som genom en dylik rörelse skulle fyllas, nämligen genom att utställa checker på sina tillgodohavanden i riksbanken eller bankbolag.

Då i andra stycket av förevarande paragraf Konungens befallningshavande förklaras äga medgiva undantag från reglementsbestämelse om insättningsmaximum, innebär detta givetvis rätt för Konungens befallningshavande att överskrida jämväl det belopp av 20,000 kronor, som enligt 3 § är det högsta, vartill insättningsmaximum må fastställas i sparbanks reglemente. Det är till och med sannolikt, att det i stor utsträckning blir för att sparbank må kunna komma över nämnda belopp, som Konungens befallningshavandes rätt att medgiva undantag kommer att tagas i anspråk. Förenämnda stadgande lägger nämligen icke hinder i vägen för att i reglementet bemyndiga sparbanks styrelse att tillåta överskridande inom den i lagen fastställda gränsen av ett i reglementet för normala fall bestämt maximum. Rätten att meddela undantag är i första hand avsedd att utövas, då fråga är om förmyndarmedel eller stiftelse tillhöriga fonder, om ock de sakkunniga, i motsats till 1910 års kommitté, icke ansett behövt, att berörda rätt uteslutande inskränkes till nämnda fall.

Föreskriften i paragrafens tredje stycke överensstämmer med vad som nu gäller. De sakkunniga hava visserligen haft under övervägande, huruvida icke åtgärder borde vidtagas till förhindrande av att rätten till utbetalning utan föregående uppsägning missbrukas till ett faktiskt kringgående av bestämmelsen i första stycket. Exempel saknas nämligen icke på att sparbank, genom att medgiva avsevärda belopps utbetalande vid anfordran, gjort det möjligt för insättarna att förfoga över sin motboksräkning såsom över ett girokonto. Men då

betydande svårigheter äro förenade med ett lämpligt avvägande av de regulativ, som för ifrågavarande ändamål skulle erfordras, samt det måste förväntas, att den föreslagna sparbanksinspektionen kommer att hava sin uppmärksamhet riktad på de här berörda missförhållandena, hava de sakkunniga stannat vid ett bibehållande av nuvarande bestämmelser.

23 §.

De stadganden, som förekomma i 24, 25 och 27 §§ sparbankslagen, beröra i mångt och mycket ämnen, vilka utan olägenhet kunna behandlas i vederbörande sparbanksreglementen. Att de sakkunniga ur förslaget uteslutit en stor del därav, innebär således icke ett utdömande av det uteslutna. De föreskrifter, som syntes böra bibehållas i lagen, överensstämma i sak med de nu gällande, dock med det undantaget, att ej längre sparbanks reglemente utan allenast utdrag av sparbankslagen och sparbanks reglemente, i vad de avse förhållandet emellan sparbanken och insättare, skola vara fogade vid motbok. Därvid förutsattes, att den nu tillämpade metoden att i sparbankernas reglementen återgiva föreskrifterna i sparbankslagen icke kommer att bibehållas. Ändringen har närmast föranletts av intresset att minska sparbankernas omkostnader.

Ej heller de delar av förevarande paragraf, som motsvaras av 28 och 29 §§ i sparbankslagen, torde innefatta några sakliga nyheter. Av desamma torde emellertid tydligare än av gällande bestämmelser framgå, att sparbanksbok icke är en handling av löpande beskaffenhet samt att dödning av motbok icke kan påkallas av annan än motbokens ägare.

24 §.

Medan 28 § sparbankslagen talar om att omyndig, som fyllt femton år, må förfoga över egna medel, som han själv å motbok insatt, har i förslaget ordet »egna» uteslutits. Ändringen är icke av saklig natur; att en sparbank skulle pröva, huruvida av omyndig själv insatta medel verkligen äro hans egna, kan ju icke vara avsett. Till sin egen säkerhet bör sparbank lämpligen vid insättning å en för omyndig utställd motbok göra anteckning om vem som verkställt insättningen. Klart lär vara, att med rätten att förfoga över insatt belopp jämväl följer rätt att disponera över därå upplupen ränta.

25 §.

Till vad som i den allmänna motiveringen yttrats om förevarande stadgande må endast fogas, att med inlåning givetvis avses ej blott å motboksräkning insatta belopp utan även jordbrukskassas behållning å löpande räkning samt av sparbank upptagna lån.

26 §.

Då de sparmedel, som inflyta till en sparbank, regelrätt härröra från sparbankens verksamhetsområde, måste det anses naturligt, att dessa sparmedel i första hand förbehållas verksamhetsområdets kreditbehov. Med hänsyn till sparbanksledningarnas sammansättning är det också, för att förluster i följd av oförsiktig kreditgivning må kunna undvikas, önskligt, att en sparbanks ledning har en personlig kännedom om dess låneklientel. Där en sådan kännedom saknats, hava såsom förut framhållits förluster icke uteblivit. En erinran om att sparbankerna företrädesvis böra tillgodose de kreditbehov, som kunna yppas inom deras verksamhetsområden, har därför synts vara på sin plats. En dylik erinran bör kunna utgöra ett gott stöd för en sparbanksledning, då den anser sig böra avvisa en utom verksamhetsområdet bosatt lånesökande, vars soliditet den icke kan med visshet bedöma. Att å andra sidan ifrågavarande erinran icke innebär någon uppmaning till en sparbank att under alla förhållanden låta låneansökningar från verksamhetsområdet gå före andra, är självklart. Vid låns beviljande hava ju sparbankerna i första rummet att tillse, att en betryggande placering ernås.

Det är också intresset att främja en trygg placering av sparbankernas medel, som föranlett de sakkunniga att föreslå förbud för sparbank att såsom pant godkänna inteckning i fartyg eller förlagsinteckning samt begränsning av sparbanks rätt till utlåning mot säkerhet av pant, bestående av aktier eller lottbrev.

Den säkerhet, ovanberörda inteckningar erbjuda, är rent juridiskt sett relativt svag, särskilt i jämförelse med inteckning i fast egendom. Sålunda faller förmånsrätten i intecknat förlag, vilken förmånsrätt ju endast kan göras gällande vid konkurs, redan vid den förlagsintecknade egendomens frivilliga försäljning, och förmånsrätten i intecknat fartyg löper ständigt risken att bliva försämrad genom uppkomsten av sjöpanträtter, vartill kommer, att det vid lånets beviljande ofta nog icke kan avgöras, i vad mån framför inteckningen gällande sjöpanträtter finnas. Av ännu större betydelse är måhända, att de förmögenhets-

objekt, ifrågavarande förmånsrätter avse, lätt bliva utsatta för betydande värdefluktuationer, något, varpå särskilt de sista åren givit mångfaldiga exempel.

Det föreslagna förbudet mot lån mot här omförmälda slag av in-teckningar, i vad det avser förlagsin-teckning hämtat från 1910 års spar-bankskommittés förslag, torde knappast vara av större betydelse, eftersom lån mot dylik säkerhet endast i mycket ringa utsträckning utlämnats av sparbankerna. Annorlunda är däremot förhållandet med den föreslagna inskränkningen i rätten att belåna aktier och lottbrev. Av det belopp av omkring 1,425 miljoner kronor, som sparbankerna vid utgången av år 1919 gjorde fruktbarande genom utlåning, hade sparbankerna placerat omkring 87 $\frac{1}{2}$ miljon kronor eller 6.2 procent mot pant av börs-noterade aktier, omkring 19 $\frac{1}{2}$ miljon kronor eller 1.4 procent mot pant av icke börsnoterade aktier och omkring 26 miljoner kronor eller 1.8 procent mot borgen jämte pant av aktier. Inalles voro sålunda ej mindre än omkring 133 miljoner kronor eller 9.4 procent av samtliga utlånade medel, det vill säga ej obetydligt mera än beloppet av sparbankernas fonder, som vid 1919 års slut uppgingo till omkring 102 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor, helt eller delvis placerade i lån mot säkerhet av aktier eller lottbrev.

De faror, som äro förenade med aktiebelåningen, torde vara till-räckligt klargjorda genom en hänvisning till de sista årens starka ned-gång av alla aktievärden. Att denna nedgång kännbart träffat vissa av landets sparbanker, lärer tyvärr icke kunna förnekas, och särskilt torde detta hava varit fallet vid belåning av icke börsnoterade aktier i industri- eller handelsföretag, vilkas bärkraft vederbörande spar-banksledning saknat förutsättning att bedöma.

För att aktiebelåning i större utsträckning må kunna ske utan risk för insättarna erfordras icke blott en starkare fondställning än som kunnat föreskrivas för sparbankerna utan ock att vederbörande penninginstituts ledning besitter en mera ingående kännedom om affärlivet och en livligare kontakt med dess representanter än som, åtminstone i regel, stå sparbanksledningarna till buds. Vid sådant för-hållande måste en begränsning av sparbankernas rätt till aktiebelåning anses vara av behovet påkallad, en begränsning, som jämväl är moti-verad ur den synpunkten, att sparbankerna icke böra stödja aktie-spekulationer. 1910 års kommitté framlade också förslag i riktning mot en sådan begränsning, och den gick därvid så långt, att den rent av förordade fullständigt förbud mot all aktiebelåning.

Kommitténs förslag härutinnan avstyrktes såväl av svenska spar-banksföreningen som av de sparbanker, som yttrade sig över detsamma.

Av Konungens befallningshavande förordade 11 kommittéförslaget, medan 13 avstyrkte detsamma och 1 intog en förmedlande ståndpunkt, enligt vilken aktiebelåningen borde begränsas till vissa procent av insättarnas behållning.

Om ock de sista årens erfarenhet i hög grad skärpt behovet av restriktiva föreskrifter i fråga om sparbankernas aktiebelåning, hava de sakkunniga dock icke ansett sig böra gå så långt som kommittén. Skäl att inskrida mot belåning av aktier i vissa lokala företag, t. ex. järnvägsaktiebolag, torde icke förefinnas, och även annan aktiebelåning kan vara på sin plats, om den blott sker med tillbörlig försiktighet. Det väsentliga av vad man önskar uppnå har emellertid synts de sakkunniga kunna vinnas genom en bestämmelse om att en sparbanks utlåning mot pant av aktier eller lottbrev icke må överstiga beloppet av sparbankens fonder. Genom en sådan bestämmelse tvingas nämligen sparbankerna att verkställa vederbörlig sovring av de låneansökningar, för vilka säkerhet av ifrågavarande art erbjudes. För att en hastig avveckling av de aktielån, som på grund av den föreslagna bestämmelsen måste uppsägas, icke skall bereda sparbankerna svårigheter, föreslås i 75 § en femårig övergångstid.

I såväl Danmark som Norge och Finland äro sparbankerna berättigade att utlämna lån mot växel, i de två senare länderna dock endast med viss begränsning. I vårt land är däremot, som bekant, denna utlåningsform icke tillåten, och enligt de sakkunnigas uppfattning förefinnes ej heller något behov av en ändring härutinnan. Tvärtom kunna vägande skäl åberopas mot en sådan ändring. En rätt för sparbankerna att idka växelrörelse skulle till en början vara ägnad att upphäva den naturliga arbetsfördelning emellan sparbankerna och bankbolagen, vilken såsom de sakkunniga tidigare framhållit är att betrakta såsom en fördel för vårt näringsliv. Med hänsyn till att sparbankernas klientel endast i ringa utsträckning består av köpmän skulle vidare en rätt att utlämna lån mot växel kunna bidra till ett icke önskvärt växelrytteri inom kretsar, för vilka ifrågavarande låneform rätteligen bör vara främmande. Slutligen är att framhålla, att våra sparbankers organisation näppeligen är avpassad för växelrörelse, i vilket avseende särskilt kommer i betraktande, att dylik rörelse förutsätter, att vederbörande penninginstitut håller sina kontor öppna varje söckendag, en förutsättning, som brister i fråga om de flesta av våra sparbanker.

Någon tvekan torde icke kunna råda om olämpligheten av att ställa aktielån på lång tid eller på betalning efter lång uppsägningstid. Att detta dock icke i sparbankslagen förbjudits, beror såsom av motiven

framgår därpå, att man icke alls beaktade denna vid tiden för sparbankslagens tillkomst mindre vanliga låneform. Men även i fråga om lån mot säkerhet av inteckning i fast egendom gäller, om ock icke i samma grad som i fråga om aktielån, att sparbankerna böra förpliktas att tillse, att lånen icke bliva fasta. De sakkunniga hava därför i sitt förslag upptagit bestämmelse i berörda avseenden.

Från nämnda bestämmelse undantagas enligt förslaget kommuner och andra dylika samfälligheter, under det att motsvarande stadgande i gällande lag innehåller, att förbudet mot att låta lån mot borgen utestå på längre tid än tio år icke är tillämpligt på lån, som varder av kommun eller samfällighet med Kungl. Maj:ts tillstånd upptaget. Olikheten föranledes därav, att de sakkunniga, vilka såsom av tredje stycket i förevarande paragraf framgår utgått ifrån att lån av kommun eller annan dylik samfällighet icke behöver förstärkas med borgen, ansett Kungl. Maj:ts tillstånd icke böra i större utsträckning fordras för sådana av dylika samfälligheter upptagna lån, som placeras i sparbank, än för andra deras lån, samt att för andra samfälligheter, vilka ju regelrätt icke behöva Kungl. Maj:ts tillstånd till upptagande av lån, något undantag från den allmänna regeln icke synts erforderligt.

Uti en av herrar Ivar Pettersson och Joh. Kjellén vid 1920 års riksdag i första kammaren väckt motion påkallades sådan ändring i 11 § av gällande sparbankslag, att elektrisk distributionsförening skulle kunna av sparbank beviljas lån mot borgen med en amorteringstid av högst tjugu år. I motiveringen framhölls, att stadgandet om högst tioårig amorteringstid för borgenslån hindrade dylika distributionsföreningar att i sparbank upptaga lån mot borgen, den enda låneform, som i regel kunde komma i fråga, samt att Kungl. Maj:ts samtycke icke borde vara erforderligt för lån av dessa föreningar, som alla bildades och verkade efter huvudsakligen lika typ och under samverkan med vattenfallsstyrelsen.

På förslag av bankoutskottet, som erinrade om att den fråga, motionen berörde, vore föremål för de sakkunnigas behandling, beslöt riksdagen, att motionen ej skulle till någon dess åtgärd föranleda.

De sakkunniga hava visserligen icke kunnat finna annat än att de elektriska distributionsföreningarnas verksamhet är synnerligen behjärtansvärd, men någon lagbestämmelse i det av motionärerna ifrågasatta hänseendet torde dock numera icke vara av nöden. Enligt lagen den 22 juni 1920 med vissa bestämmelser om registrering av elektriska anläggningar samt om rätt till elektrisk kraft m. m. har nämligen tillfälle beretts de elektriska distributionsföreningarna att få dem tillhöriga

elektriska anläggningar i deras helhet intecknade, och föreningarna kunna således mot säkerhet av inteckning i anläggningarna erhålla sparbankslån utan amorteringsplikt.

Den i 11 § sparbankslagen upptagna föreskriften, att sparbankstyrelse skall underkasta borgenslån förnyad prövning varje år, har såsom självklar icke synts behöva bibehållas.

Då i förevarande paragraf talas om sparbanks utlåningsrörelse, fattas detta ord i den inskränkta mening, att det icke omfattar sådan utlåning, som sker genom inköp av obligation eller genom medels insättande i annan bank. Dessa senare utlåningsformer äro således icke reglerade i förslaget. Från sparbankshåll har ifrågasatts, huruvida icke en begränsning av sparbanks rätt att hava medel innestående i ett och samma bankbolag — insättning på motboksräkning i annan sparbank kan ju av naturliga skäl icke få allt för stor omfattning och får ju för övrigt enligt förslaget ej utan Konungens befallningshavandes samtycke överstiga 20,000 kronor — borde genomföras. En dylik begränsning finnes stadgad i Danmark, varest sparbank icke må i en och samma bank, Nationalbanken dock undantagen, hava innestående mer än tio procent av sina medel. Anordningen skulle medföra den fördelen, att förbudet för bankbolag att utan vederbörligt tillstånd öppna avdelningskontor icke skulle kunna kringgåas genom att samarbete emellan en sparbank och ett bankbolag etablerades på det sätt, att sparbanken insatte en väsentlig del av sina medel i bankbolaget. Vidare skulle härigenom risken av en placering i ett icke tillräckligt solitt bankinstitut i viss mån begränsas. Ehuru, såsom av det anförda framgår, vissa fördelar nog skulle vara förenade med den ifrågasatta anordningen, synas dessa dock icke vara av sådan betydelse, att en inskränkning av sparbankernas handlingsfrihet på ifrågavarande punkt kan anses motiverad. De sakkunniga hava därför icke föreslagit några bestämmelser i oförmällda syfte.

27—28 §§.

Beträffande 27 §, vilken liksom 28 § i allt väsentligt överensstämmer med motsvarande stadgande i sparbankslagen, få de sakkunniga hänvisa till vad som anförts i den allmänna motiveringen.

29 §.

Då 1892 års riksdag, med frångående av den med 1891 års kommittéförslag överensstämmande propositionen, såsom kassareservpapper godkände jämväl inteckning i fast egendom, åberopades såsom skäl

härför de svårigheter, varmed det för de mindre sparbankerna skulle bli förenat att hålla kassareserv, bestående allenast av obligationer och bankfordringar. Ehuru de sakkunniga icke kunna medgiva, att inteckningar kunna betraktas såsom lämpliga kassareservpapper, måste de å andra sidan erkänna det beaktansvärda i det av riksdagen anförda skälet, och de hava därför icke, såsom 1910 års kommitté, funnit sig böra förorda en återgång till det ursprungliga förslaget av år 1891. Då emellertid berörda skäl icke bör föranleda till mera än att de mindre sparbankerna, varmed de sakkunniga åsyfta sparbanker, i vilka insättarebehållningen uppgår till högst 500,000 kronor, erhålla den lättnad, 1892 års riksdag ville bereda dem, har stadgandet ändrats på sådant sätt, att endast intill 50,000 kronor av kassareserven må utgöras av inteckningar. Visserligen hade man kunnat gå något längre och helt reservera lättnaden för mindre sparbanker genom att förbjuda inteckningars inräknande i kassareserven för sparbank av sådan storlek, att dess inlåning överstege 500,000 kronor. Men med hänsyn till de svårigheter, som med en dylik bestämmelse skulle kunna uppkomma vid en kanske tillfällig höjning av insättarebehållningen över nyssnämnda belopp, hava de sakkunniga stannat vid det förra alternativet.

I 1910 års förslag fanns jämväl upptagen den föreskriften, att en femtedel av kassareserven skulle utgöras av svenska statens obligationer, beräknade efter senast noterade kurs. Föreskriften väckte allmän opposition på sparbankshåll, medan av Konungens befallningshavande 13 i huvudsak förordade och 12 avstyrkte densamma. Ehuru det knappast kan antagas, att ett genomförande av en dylik bestämmelse skulle innebära avsevärda svårigheter för sparbankerna, som vederligen hava betydande belopp placerade i statsobligationer, hava dock de sakkunniga icke ansett sig kunna förorda en anordning, som icke skulle medföra någon förmån för sparbankerna och föreslagits allenast av statsfinansiella skäl. Ännu mera avvisande måste de sakkunniga givetvis ställa sig mot ett år 1918 framlagt förslag, enligt vilket det likaledes av statsfinansiella skäl skulle åläggas sparbankerna att redovisa hela sin kassareserv i statsobligationer.

30 §.

Den här upptagna nya bestämmelsen, att sparbank ej må förvärva annan lös egendom än penningar samt vissa inventarier och fordringar, avser närmast att förhindra sparbankerna från att placera sina medel i aktier. Om en kreditgivning åt industri- och handelsföretag i regel måste anses främmande för sparbankernas verksamhet, gäller än mera,

att ett direkt intressentskap i dylika företag är förkastligt. Man bör icke bereda sparbank möjlighet på en omväg att ägna sig åt verksamhet, som icke är tillåten enligt 1 § i förslaget.

För att sparbank må kunna förvärva fastighet är enligt förslaget liksom enligt gällande rätt tillräckligt, att någon del av fastigheten användes eller är avsedd att användas till sparbankens inrymmande. Det lär icke kunna förnekas, att den frihet, som sålunda beretts sparbankerna, på sina håll utnyttjats på ett sätt, som måste anses stå i strid med lagrummets andemening. Det har sålunda förekommit, att sparbanker i dyrbara hus, vilka icke kunna tillfredsställande förränta sig, nedlagt kapital, som icke stått i rimlig proportion till vederbörande sparbanks fonder. Frånsett, att sparbanker, som på sådant sätt bundit sitt kapital, härigenom minskat sina möjligheter att tillgodose det ändamål, för vilket de tillkommit, kan det ifrågasättas, huruvida icke i vissa fall, t. ex. då sparbanks byggnadsverksamhet bland annat föranletts av en önskan att skapa en monumental byggnad, ifrågavarande förfarande inneburet ett kringgående av sparbankslagens föreskrifter om att allenast årsvinsten och även denna allenast till viss del och under vissa förutsättningar må användas till allmännyttiga ändamål. De sakkunniga hava visserligen icke ansett möjligt att genom lagbestämmelser hindra här omnämnda åtgärder — ett visst, om ock svagt korrektiv ligger väl däri, att på grund av stadgandet i 3 § under 12) styrelsen icke kan utan medgivande i reglementet förvärva fastighet, som icke är uteslutande avsedd för sparbankens inrymmande, — men de sakkunniga förutsätta *dels* att i sparbanksreglementena kommer att föreskrivas, att huvudmännens samtycke skall fordras för inköp eller uppförande av dylik fastighet, även om vederbörande reglemente eljest icke lägger hinder i vägen därför, och *dels* att den blivande sparbanksinspektionen skall söka verka för en sund politik även på ifrågavarande område.

31 §.

Enligt 1 § i kungl. förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar åligger bokföringsskyldighet enligt nämnda förordning bland annat en var, som till sitt yrke gjort att handel såsom näring idka, och enligt 2 § i samma förordning skola under stadgandet i 1 § inbegripas de, som penninghandel och bankrörelse driva. Att sparbank driver bankrörelse, torde vara uppenbart. Visserligen förklaras i 1 § i lagen om bankrörelse den 22 juni 1911, att med sådan rörelse allenast enligt nämnda lag förstås verksamhet, i vilken ingår inlåning från allmänheten på räkning, som av bank all-

männeligen begagnas. Men i sakens natur ligger, att bankrörelse icke kan definieras på annat sätt än som skett i sistnämnda lag. Liksom i 1 § i lagen om bankrörelse en uttrycklig erinran gjorts om att densamma ej är tillämplig å sparbank, hade man därför i förordningen om handelsböcker och handelsräkningar för att förhindra, att densamma skulle bliva tillämplig å sparbank, bort göra ett uttryckligt undantag för sparbankernas del. Att så icke skett, ehuru enligt gällande rätt förordningen icke läser kunna anses vara å sparbank tillämplig, torde hava sin grund i ett uttalande av 1891 års sparbankskommitté. I kommitténs motiv anfördes nämligen, att arten av den penningarörelse, sparbankerna bedreve, vore så egendomlig, att kommittén ej kunde anse bestämmelserna i förordningen den 4 maj 1855 äga tillämplighet å denna rörelse, att nämnda egendomlighet bestode just däri, att sparbanks verksamhet icke avsåge enskild vinst, samt att vid sådant förhållande de personer, som i egenskap av stiftare, huvudmän eller styrelse sammanlutit sig för att driva sparbanksrörelse, näppeligen kunde anses hava gjort detta i och för sin näring, huru vidsträckt omfattning man än kunde vilja giva detta begrepp.

Det torde vara svårt att komma ifrån, att kommittén i det refererade uttalandet förbisett skillnaden emellan sparbank, å ena sidan, samt sparbanks stiftare och ledning, å den andra. Det kan visserligen icke bestridas, att de senare icke driva sparbanksrörelse för sin näring, men detta förklaras därav, att de i sina nämnda egenskaper, lika litet som t. ex. styrelseledamöterna i ett bankbolag, över huvud bedriva någon rörelse. Det är sparbanken själv, som driver bankrörelsen, och huru vagt än uttrycket »för sin näring» må vara, synes tvekan dock icke kunna råda därom, att sparbanks rörelse bedrivs för dess näring.

Uti det förut omnämnda, av särskilda sakkunniga år 1916 framlagda betänkandet med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av kungl. förordningen angående handelsböcker och handelsräkningar den 4 maj 1855 m. m. har också den uppfattningen kommit till uttryck, att sparbank idkar handelsnäring, om ock nämnda sakkunniga icke ansett sparbanks rörelse hänförlig till »bankrörelse och penninghandel» utan till »pantlånerörelse samt annan lånerörelse, även om den ej är förenad med bankrörelse».

Även om det ovan refererade uttalandet av 1891 års kommitté icke kan anses riktigt, måste det emellertid, med hänsyn till att man med åberopande av detsamma i 16 § sparbankslagen upptog en särskild föreskrift angående den bokföringsskyldighet, som skulle åligga sparbank, såsom förut framhållits antagas, att förordningen den 4 maj

1855 icke skall vara tillämplig å sparbank. Detta innebär *dels* att sparbank ej heller är underkastad bestämmelserna i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura och *dels* att några särskilda föreskrifter icke finnas meddelade angående sättet för de i sparbankslagen uppräknade handelsböckernas förande. Det sistnämnda är så mycket mera otillfredsställande, som styrelse för sparbank i fall av konkurs torde kunna, jämlikt 23 kap. 3 och 4 §§ strafflagen, bliva underkastad ansvar för oordentlig bokföring. För att kunna komma till rätta med denna svårighet synes man icke hava någon annan utväg än att antaga, att åtskilliga föreskrifter i förordningen den 4 maj 1855 äro analogivis tillämpliga på sparbanker.

Den oklarhet, som onekligen vidlåder gällande bestämmelser, har synts de sakkunniga lämpligen kunna undanröjas därigenom, att man principiellt gör förordningen den 4 maj 1855 tillämplig å sparbank men samtidigt *dels* i förevarande lag angiver, vilka särskilda bestämmelser vid sidan därav skola gälla för sparbanks bokföring, och *dels* i lagen den 13 juli 1887 uttryckligen förklarar samma lag icke gälla sparbank. I enlighet härmed har 31 och 33 §§ i förslaget redigerats, varjämte ändring föreslagits i 8 § i lagen den 13 juli 1887.

Vad beträffar den i paragrafen innehållna föreskriften om de böcker, sparbank skall föra, ansluter sig förslaget till det av 1910 års sparbankskommitté utarbetade. I motsats till nämnda kommitté hava dock de sakkunniga icke ansett sig böra förorda fastställandet av särskilda formulär för sparbanks bokföring och ej heller till vederbörandes ledning utarbetat dylika formulär. Anledningen härtill är den, att de sakkunniga icke ansett sig böra föregripa sparbanksinspektionen, vilken enligt förslagets 61 § erhållit befogenhet att meddela nödiga föreskrifter angående sättet för förandet av sparbanks räkenskaper.

32 §.

Förevarande bestämmelse överensstämmer i sak med motsvarande föreskrift i gällande lagar om bolag.

33 §.

Beträffande upprättandet av sparbanks balansräkning finnas för närvarande inga som helst bestämmelser. Det finnes således formellt intet hinder för sparbank att upptaga sina tillgångar till vida högre värden än som de vid en försäljning skulle kunna inbringa. Att en sparbank kan, t. ex. genom att underlåta att verkställa vederbörliga avskrivningar, få fram en ställning, som saknar motsvarighet i verk-

ligheten, är en kännbar olägenhet. Härigenom kan det nämligen bli möjligt för sparbank ej blott att fortsätta rörelsen långt efter det dess fonder i verkligheten gått förlorade utan ock att i fall, då sparbanks vinst helt bort användas till avsättning till reservfond, i stället delvis förbruka densamma till allmännyttiga eller välgörande ändamål. Särskilt må framhållas, att under de senast förflutna åren, då obligationskurserna stått synnerligen lågt, åtskilliga sparbankers balansräkningar torde hava företett ej så obetydligt vackrare siffror än som vederbort. Med hänsyn till det sålunda anförda hava de sakkunniga funnit nödvändigt att föreslå införandet av sådana bestämmelser rörande sparbanks balansräkning, att densamma kan antagas giva en vid den tidpunkt, balansräkningen avser, så vitt möjligt tillförlitlig bild av sparbankens ekonomiska situation.

Vad de i berörda avseende av de sakkunniga föreslagna detaljföreskrifterna beträffar överensstämman de i stort sett med vad som nu gäller för bolag, jordbrukskassor och centralkassor för jordbrukskredit. En bestämmelse, vartill motsvarighet på annat håll saknas, finnes emellertid upptagen under 5), som angiver vissa särskilda förutsättningar för att obligation må kunna bokföras till högre värde än det, vartill den varit uppförd i närmast föregående fastställda balansräkning. Med avseende å bokföring av obligation skall sålunda gälla icke blott, att den ej må upptagas över sitt verkliga värde utan även att en uppskrivning av det i den senast fastställda balansräkningen upptagna värdet ej må ske, därest icke dels uppskrivningen särskilt anges i förvaltningsberättelsen och dels värdeökningen tages i anspråk till täckande av förlust, som uppstått å sparbankens rörelse, eller till mot ökningen svarande nedsättning i annan tillgångs bokförda värde. Skälet till att de sakkunniga på detta sätt sökt förhindra, att värdestegring å obligationer ingår i sparbanks vinst och eventuellt jämlikt 35 § i förslaget tages i anspråk för annat än avsättning till reservfond, är följande: Obligationernas marknadsvärden äro, huvudsakligen i följd av förändringarna av gällande räntefot, utsatta för vissa höjningar och sänkningar, som i regel äro rätt obetydliga, men ibland, såsom särskilt de senare årens erfarenhet giver vid handen, kunna bli högst betydande. Skulle nu en sparbank vara berättigad att förfoga över en vinst, som uppkommit i följd av en måhända tillfällig hausse, är det fara värt, att den icke skulle stå tillräckligt rustad, då haussen förbytes i baisse. Det är därför lämpligt att något konsolidera sparbankernas ställning genom att låta en på värdestegring av obligationer beroende, icke genom försäljning realiserad vinst bli reserverad för att tagas i anspråk till

täckande av förluster, som i följd av fallande kursvärden eller eljest kunna uppstå å obligationer, eller av till äventyrs uppkommen nettoförlust å sparbanks rörelse. På denna väg har man redan tidigare slagit in i Danmark och det, ehuru sparbankernas rätt att använda sin vinst till allmännyttiga eller välgörande ändamål där är betydligt mera inskränkt än hos oss. Det föreslagna stadgandet får en alldeles särskild betydelse med hänsyn därtill, att såsom förut framhållits de värden, som för närvarande gälla å obligationsmarknaden, äro synnerligen låga och att i följd därav en värdestegring med all sannolikhet förr eller senare är att förvänta.

Beträffande vad förevarande paragraf i övrigt innehåller torde anledning saknas att här närmare beröra annat än den med hänsyn till sparbankernas stora obligationsinnehav betydelsefulla frågan om vad som bör förstås med obligations verkliga värde. I fråga om bankbolag anses det verkliga värdet i regel böra sättas till marknadsvärdet, varmed beträffande å fondbörs noterad obligation avses dess börsvärde. En sådan värdering är otvivelaktigt teoretiskt riktig, men då det nog i praktiken skulle visa sig medföra vissa svårigheter för sparbankerna att vid obligationsportföljens värdering strängt följa en dylik princip, samt med hänsyn till arten av sparbankernas inlåningsrörelse ett sådant krav knappast behöver ställas på sparbankerna, hava de sakkunniga funnit sig böra taga under övervägande, huruvida icke någon annan princip lämpligen borde komma till användning. Sålunda skulle kunna ifrågasättas, att man bokförde sparbank tillhörig obligation till ett värde, som motsvarade medeltalet av vissa, t. ex. tio års marknadsvärden. En sådan anordning skulle emellertid kunna leda till mindre tillfredsställande resultat. Vid en konstant nedgång av marknadsvärdet skulle det dröja allt för länge, innan denna nedgång kunde komma till tillbörligt uttryck i balansräkningen. Vidare kunde ifrågakomma att beräkna det verkliga värdet på det sätt, att man efter en viss räntefot, icke lägre än sparbankens vanliga inlåningsränta, med tillägg av skäligen marginal för förvaltningskostnad kapitaliserade varje obligations effektiva ränta. Mot sistnämnda princip, som i viss mån tager hänsyn till de faktorer, som inverka på obligationernas marknadsvärden, kan knappast någon annan invändning göras än att obligationsvärdena enligt densamma skulle kunna bliva olika för olika sparbanker. Skulle en sparbank tillämpa en inlåningsränta, som väsentligt avveke från den allmänna, skulle emellertid principen givetvis icke kunna komma till användning. Det anförda visar det vanskliga i att fastslå en enhetlig regel för värdering av obligationerna, och de sakkunniga hava därför — i motsats till vad

som skett i Danmark, varest de två först omnämnda metoderna för vissa fall blivit i lag godkända, — icke ansett, att i lagen någon anvisning bör givas om sättet för bestämmandet av obligations verkliga värde. De sakkunniga förutsätta emellertid, att den blivande sparbanksinspektionen på denna punkt skall kunna lämna sparbankerna lämpliga direktiv.

34 §.

Till vad i den allmänna motiveringen yttrats må här endast fogas den erinringen, att något hinder icke möter för sparbank att utan att återbetala säkerhetsfond årligen utbetala å bidragen till sådan fond upplupen ränta, därest de förutsättningar, som i paragrafens tredje stycke angivas, äro för handen.

35 §.

Enligt 15 § sparbankslagen är med användande av sparbanks vinst till allmännyttigt eller välgörande ändamål helt jämställt vinstens användande till väckande och underhållande, särskilt hos mindre bemedlade insättare, av håg till ökad sparsamhet, och har därvid såsom ett exempel på dylik användning upptagits vinstmedels tillgodoförande åt insättare såsom tilläggsränta. Då sparbankernas ändamål just är att befordra sparsamhet, skulle det enligt de sakkunnigas uppfattning vara att gå för långt, om man förvägrade sparbank att på nyss angivet sätt arbeta för detta ändamål, ända tills den fått en så stark ställning, att dess fonder uppgå till tio procent av insättarnas behållning. De sakkunniga hava därför i första stycket av förevarande paragraf inryckt ett stadgande om att sparbank under alla förhållanden skall vara befogad att till befrämjande av sparsamhet av sin vinst använda ett belopp, som i förhållande till sparbankens ställning är av ringa betydelse. I den mån ytterligare vinstmedel anses böra användas för omnämnda ändamål, vilket givetvis är att betrakta såsom allmännyttigt, skola alltså samma regler som nu vara att tillämpa.

36 §.

För att underlätta bildandet av sparbank har åt stiftarna, vilka ju, såsom av 1 § framgår, förutsättas tillskjuta sparbanks grundfond, beretts en något förmånligare ställning än enligt gällande rätt. Sålunda föreslås efter finskt mönster, att grundfond skall kunna återbäras redan, då reservfonden uppgår till tio gånger grundfonden jämte därå förbehållen ränta, — som bekant upptar gällande rätt såsom förutsätt-

ning för återbäring, att reservfonden uppgår till tio procent av insätarnas behållning. Med grundfond menas här tydligen grundfondens ursprungliga belopp jämte all ränta, som för redan gången tid kan hava förbehållits; har sålunda ränta å grundfond eller någon del av densamma återburits, är detta utan betydelse för bedömandet av frågan, huruvida ytterligare återbäring må kunna ske. Vidare hava stiftarna förklarats kunna erhålla ränta efter ända till sex procent å sina tillskott i stället för nu medgivna fem procent. Vad förevarande paragraf i övrigt innehåller och som innebär, att återbäring ej må ske, därest icke reservfonden ensam eller, om icke hela grundfonden skall återbäras, reservfonden och den återstående delen av grundfonden äro tillräckliga för upprätthållandet av den stadgade relationen emellan sparbanks inlåning och fonder, torde icke behöva närmare motiveras.

I den finska sparbankslagen stadgas, att ränta ej må gottskrivas grundfonden eller utbetalas för längre tid än tio år samt att ränta på ränta ej må beräknas. Det sistnämnda gäller jämväl enligt förslaget liksom även enligt gällande rätt, om det ock ej synts behöva uttryckligen betonas. Däremot föreligger enligt de sakkunnigas uppfattning ingen anledning att förbjuda räntas beräkning för längre tid än tio år. Tvärtom bör det, såsom i det föregående antytts, väl gå för sig att, därest förutsättningarna för grundfonds återbärande föreligga, särskilt återbära å grundfond upplupen ränta ävensom att återbära grundfonden i rater.

Träder sparbank i likvidation, böra givetvis de här stadgade villkoren för återbäring av grundfond icke längre upprätthållas; en särskild föreskrift härom har upptagits i 52 §.

37 §.

Kommer sparbank i konkurs inom kortare tid efter det återbetalning av grundfond eller säkerhetsfond ägt rum, torde förhållandena ofta nog ligga så, att förutsättningarna för en återbetalning endast skenbart voro för handen. Hade den, till vilken återbetalningen skedde, därvid kännedom om att sparbankens balansräkning var missvisande, så att en återbetalning rätteligen icke bort äga rum, lär han, därest konkursboet är i stånd att styrka hans onda tro, enligt allmänna rättsregler vara pliktig att återgälda vad han mottagit, i den mån det inverkar på borgenärernas rätt. Särskilt med hänsyn till de betydande svårigheter, varmed ett dylikt styrkande av ond tro skulle vara förenat, synes man emellertid icke kunna nöja sig med det resultat, som skulle kunna vinnas genom en tillämpning av allmänna rättsregler, och de sakkunniga hava därför här upptagit ett stadgande, enligt vilket de,

som tillskjutit sparbanks grund- eller säkerhetsfond, skola, därest sparbanken försättes i konkurs efter ansökning, gjord inom ett år från det beslutet om återbetalning fattats, med det dem enligt beslutet tillkommande beloppet jämte ränta svara för sparbankens gäld. Även om den sålunda antagna tidsbestämmelsen i viss mån blir godtycklig — en likartad föreskrift finnes emellertid i 16 § i lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar — torde man dock med ifrågavarande föreskrift komma till ett bättre materiellt resultat än om man underlåte att meddela särskild bestämmelse i ämnet.

39—42 §§.

Vad förslaget innehåller angående revision av sparbanks förvaltning har avfattats i huvudsaklig överensstämmelse med de för bolag och föreningar gällande bestämmelserna.

I motsats till 1910 års sparbankskommitté hava de sakkunniga icke upptagit någon föreskrift om skyldighet för sparbanks revisorer att vid revisionsberättelsens upprättande följa av den centrala inspektionsmyndigheten fastställda formulär. I stället för att på sådant sätt binda revisorerna, vilket de sakkunniga icke funnit nödvändigt, hava de sakkunniga genom föreskriften i 39 § 3 stycket sökt inskräpa angelägenheten av att revisorernas granskning blir fullständig. De sakkunniga förutsätta emellertid, att vederbörande revisorer icke skola underlåta att följa de anvisningar, sparbanksinspektionen kan finna lämpligt att meddela.

43—44 §§.

Bestämmelserna om talan mot styrelse och revisorer hava avfattats efter mönstret av gällande lagar om bolag och föreningar. Bland viktigare nyheter må framhållas, att för beviljande av ansvarsfrihet åt sparbanksstyrelse kvalificerad majoritet införts. Denna majoritet har bestämts på sådant sätt, att ansvarsfrihet icke kan beviljas mot bestridande av samtliga de huvudmän, som enligt lag skola utses av korporation eller myndighet. Att i analogi med vad som gäller enligt aktiebolagslagen tillerkänna en minoritet bland huvudmännen rätt att särskilt föra talan mot huvudmännen har syntts så mycket mindre erforderligt, som en dylik minoritet icke kan förväntas vilja på egen bekostnad anhängiggöra rättegång samt alltid har möjlighet att hos Konungens befallningshavande påkalla talans anställande för det allmännas räkning. Visserligen blir härav följden, att Konungens befallningshavande måste dela minoritetens uppfattning i dechargefrågan

för att talan må kunna av honom väckas, men mot en sådan anordning torde någon invändning icke kunna framställas.

Några särskilda regler angående preklusion av talan mot huvudmännen i de sällsynta fall, då en sådan talan kan komma i fråga, hava lika litet som enligt gällande rätt syntts erforderliga. Erinras må därom, att dylik talan av naturliga skäl knappast kan komma att anställas av sparbanken utan allenast efter förordnande av Konungens befallningshavande.

45 §.

De villkor, som i första stycket uppställas för ändring av sparbanks reglemente, äro de samma, som enligt lag gälla för ändring av bolagsordning och ekonomisk förenings stadgar.

Såsom i den allmänna motiveringen betonats är ett främjande av en fortsatt utveckling av sparbanksrörelsen ett av huvudsyftena med föreliggande lagförslag. För sådant ändamål är det lika viktigt att förhindra, att sparbank utan tvingande skäl upphör med sin verksamhet, som att underlätta tillkomsten av ny sparbank i fall, då behov av en sådan föreligger. De bestämmelser till förhindrande av så kallat sparbanksmord, som meddelas i andra stycket av förevarande paragraf, bliva därför ett nödvändigt komplement till de föreskrifter i förslaget, som avse att underlätta sparbanks bildande. Erfarenheten från senare tid giver vid handen, att relativt stränga garantier erfordras mot ett övertänkt nedläggande av sparbanks verksamhet. Om man också icke kan gå så långt, att man fordrar offentlig myndighets godkännande av beslut om sparbanks upplösning — sparbanksverksamheten bygger på de intresserades frivilliga arbete och bör därför ej kunna upprätthållas på konstlad väg genom tvång från det allmännas sida — har dock en starkt kvalificerad majoritet bland huvudmännen syntts böra föreskrivas för beslut om överlåtelse av sparbanks rörelse eller om sparbanks trädande i likvidation. Angående innehållet i de föreskrifter, som de sakkunniga således ansett sig böra föreslå, hänvisas till lagtexten. En ytterligare garanti i ifrågavarande hänseende utgör den på de sakkunnigas förslag i år tillkomna nya bestämmelsen i 254 a § i lagen om bankrörelse, enligt vilken bestämmelse bankbolag ej må övertaga sparbanks rörelse utan Konungens tillstånd.

Att bestämmelsen i 4 § 3 stycket är att tillämpa, då fråga om stadfästelse å reglementsändring skall av Konungens befallningshavande prövas, lärer vara uppenbart.

46—56 §§.

46—51, 53 och 55—56 §§ innehålla beträffande sparbanks likvidation i sak samma regler som motsvarande föreskrifter i bolags- och föreningslagarna. De för sparbank speciella stadgandena i 52 och 54 §§ torde, frånsatt bestämmelserna om återbäring av säkerhetsfond, varom närmare ordats i den allmänna motiveringen, innefatta allenast ett bibehållande och förtydligande av gällande rätt.

Det har i detta sammanhang synts de sakkunniga angeläget att framhålla, att bland allmännyttiga ändamål, vartill upplöst sparbanks medel må användas, jämväl är att räkna sparsamhetens befrämjande genom bildande av ny sparbank. Vilja sparbankens huvudmän disponera medlen på sådant sätt, hava de lämpligen att bestämma antingen att medlen skola överlämnas till redan förefintlig sparbank inom verksamhetsområdet eller ock att de skola omhändertagas av myndighet eller på visst sätt utsedd förvaltare för att, därest ny sparbank skulle bildas inom området, användas till förstärkande av dess reservfond.

57—65 §§.

Förslagets stadganden om tillsyn å sparbanks förvaltning hava redan närmare utvecklats i den allmänna motiveringen, särskilt gäller detta innehållet i 57, 58, 61 och 65 §§; endast några mindre viktiga frågor skola här i korthet beröras.

I gällande lag motsvaras förslagets 58 § av stadgandena i 21, 22 och 34 §§ samt 20 § 3 stycket. Sistnämnda stadgande har upptagits i något modifierad form med hänsyn till de nya föreskrifterna om ansvarsfrihet. Konungens befallningshavande har nämligen synts icke böra mera än sparbanken själv kunna låta anställa talan mot styrelseledamot, åt vilken ansvarsfrihet en gång beviljats.

I detta sammanhang må erinras om att särskilda bestämmelser angående klander av beslut av huvudmän lika litet som i gällande rätt meddelats i förslaget. En föreskrift om att dylik klandertalan, liksom klander av beslut, som fattats av bolagsstämma eller å sammanträde med ekonomisk förening, skulle instämmas till domstol, skulle komma i strid med föreskriften om att Konungens befallningshavande såsom tillsynsmyndighet äger att pröva, huruvida beslut av huvudmännen örensstämmer med lag och vederbörande reglemente. En föreskrift, enligt vilken dylikt klander skulle inom viss tid föras genom besvär hos Konungens befallningshavande, skulle likaledes stå i mindre god samklang med Konungens befallningshavandes till viss tid icke inskränkta

rätt att ingripa mot ett obehörigt beslut av huvudmännen. Den utväg, förslaget, som härutinnan torde stå i överensstämmelse med gällande lag, anvisar vederbörande till vinnande av rättelse i dylikt beslut, är däremot att påkalla Konungens befallningshavandes åtgärd enligt 58 §.

Medan 22 § sparbankslagen föreskriver, att Konungens befallningshavande skall förordna särskilt ombud att deltaga i likviderande sparbanks utredning, låter 59 § i förslaget det jämlikt 58 § förordnade allmänna ombudet övervaka jämväl likvidation. Förändringen är knappast av saklig natur, eftersom Konungens befallningshavande, såsom i 60 § särskilt uttalats, äger att när som helst återkalla förordnande att vara allmänt ombud och således, om det befines lämpligt, kan, då sparbank träder i likvidation, ersätta det förutvarande allmänna ombudet med ett annat.

Enligt 60 § i förslaget är allmänna ombudet pliktigt att deltaga i den årliga revisionen av sparbanks förvaltning, medan allmänna ombudet enligt gällande rätt kan och enligt 1910 års sparbankskommittés förslag borde, där ej hinder mötte, deltaga i revisionen. Den föreslagna bestämmelsen föranledes därav, att de sakkunniga, som icke föreslagit några särskilda regulativ för revisionens verkställande, icke ansett, att man kan undvara den garanti för revisionens behöriga fullgörande, som ligger i allmänna ombudets medverkan. Och revisionen lär alltid kunna utsättas till en tidpunkt, då allmänna ombudet, som givetvis behöver deltaga endast i de viktigare delarna av revisorernas arbete, kan vara närvarande.

Föreskriften i 16 § sparbankslagen om skyldighet för sparbanks styrelse att avlämna statistiska redogörelser motsvaras i förslaget av bestämmelserna i dess 63 § angående förpliktelse för sparbanks styrelse att upprätta och till sparbanksinspektionen översända översikter över sparbankens tillgångar och skulder, ävensom att meddela inspektionen de övriga uppgifter angående sparbanken, som av inspektionen må äskas. De sakkunniga få beträffande dessa bestämmelser, i den mån de icke äro föranledda av tillsynsändamål, hänvisa till vad som i den allmänna motiveringen yttrats angående lämpligheten av att till sparbanksinspektionen överlämna handhavandet av sparbanksstatistiken.

Till minskande av sparbankernas förvaltningskostnader har föreskriften i 17 § sparbankslagen om att sparbanks revisionsberättelse jämte styrelsens yttrande över huvudmännens beslut i anledning av berättelsen skola offentliggöras i ortstidning utbytt mot den i förslagets 64 § upptagna bestämmelsen, att sparbanks förvaltnings- och revisionsberättelser ävensom det protokoll, som utvisar huvudmännens i anledning av berättelserna fattade beslut, skola i viss omfattning anslås å sparbankens

kontor. Härigenom torde publicitetskravet bliva till och med bättre tillgodosett än genom offentliggörandet i ortstidning. Det föreslagna stadgandets iakttagande har synts böra skyddas genom en särskild straffbestämmelse, som återfinnes i 67 §.

66—69 §§.

I överensstämmelse med vad som skett i gällande lagar om bolag och föreningar hava vissa bedrägliga handlingar, vartill stiftare, styrelseledamöter, likvidatorer och revisorer kunna göra sig skyldiga, liksom åsidosättandet av vissa i förslaget meddelade ordningsföreskrifter i 66—68 §§ förklarats underkastade särskild ansvarsåföljd.

70—72 §§.

Föreskrifterna i förevarande paragrafer, av vilka de i 70 § och 71 § 1 stycket meddelade äro hämtade från 32 och 6 §§ sparbankslagen, torde icke tarva särskild motivering.

73—77 §§.

Angelägenheten av en omedelbar reform av vår sparbankslagstiftning har föranlett de sakkunniga att föreslå, att de nya bestämmelserna skola, under förutsättning att de bliva framlagda för och antagna av 1922 års riksdag, träda i kraft redan den 1 januari 1923. Därmed skulle alla sparbanker, som därefter tillkomma, omedelbart bliva underkastade den nya lagstiftningen. För äldre sparbanker åter torde det icke vara möjligt att omedelbart anpassa sig efter densamma; enligt förslaget skola de därför erhålla en frist av ett år, inom vilken de skola hava vidtagit de åtgärder, som påkallas av den nya lagen, vid äventyr att de eljest äro skyldiga att upphöra med sin verksamhet. Denna frist kan i dispensväg av Kungl. Maj:t förlängas. I vissa avseenden har emellertid, såsom förut i motiveringen antytts, en längre övergångstid än ett år ansetts böra medgivas.

Sålunda har äldre sparbank icke synts behöva hava minst en tredjedel av huvudmännen utsedd av korporation eller myndighet, som omförmäles i 10 §, förrän å huvudmännens årssammanträde år 1924, liksom de ändringar i huvudmäns eller styrelses sammansättning, som betingas av de nya föreskrifterna i 11 och 12 §§, icke ansetts behöva äga rum förrän å nämnda sammanträde. Då huvudman enligt 10 § för framtiden icke må utses för längre tid än tio år, har föreskrift upptagits om att huvudman, som enligt äldre reglementsbestämmelse utsetts

för längre tid, under alla förhållanden skall vara pliktigt att avgå sist å årssammanträdet år 1934.

För ett fullständigt genomförande av de nya föreskrifterna i 26 § 3 stycket samt 29 och 30 §§ torde relativt långa övergångstider vara nödvändiga, om genomförandet skall kunna ske utan olägenhet för vissa sparbanker. I fråga om föreskriften i 29 § har en övergångstid av tio år syntes böra medgivas; beträffande de två övriga föreskrifterna har en femårig övergångstid föreslagits.

Som bekant är en mycket stor del av sparbankernas medel placerad i obligationer. Vid 1919 års utgång voro sparbankernas innehav av »obligationer, aktier m. m.» bokförda till omkring 407 $\frac{1}{2}$ miljon kronor; härav torde på annat än obligationer blott belöpa en obetydlig bråkdel. Då sparbankerna i ganska stor omfattning inköpt sina obligationer vid en tidpunkt, då deras värde var vida högre än nu, samt några mera betydande avskrivningar väl i allmänhet icke medhunnits, äro många sparbankers balansräkningar, såsom redan tidigare antytts, för närvarande knappast ägnade att giva en klar uppfattning om dessa sparbankers ställning. De bestämmelser till stärkande av sparbanks soliditet, som förslaget innehåller, bygga emellertid på att sparbankernas tillgångar i enlighet med förslagets 33 § i balansräkningarna upptagas till värden, som icke överstiga de verkliga. Det är därför önskligt, att vederbörliga avskrivningar kunna ske så snart som möjligt. De sakkunniga hava också tagit under övervägande, huruvida icke sparbankerna borde förpliktas till omedelbara, successiva avskrivningar, t. ex. med viss del av övervärdet årligen under bestämt antal år eller med hela det belopp, vartill vederbörande sparbanks årsvinst uppgått. Då emellertid dylika föreskrifter skulle göra det svårt, för att ej säga omöjligt, för åtskilliga sparbanker att med bibehållande av nuvarande inlåning åvägbringa och därefter upprätthålla i förslaget föreskriven fondställning, hava de sakkunniga icke funnit sig kunna gå längre än till en föreskrift, enligt vilken avskrivningen av det vid lagens ikraftträdande förefintliga övervärdet skall vara till fullo genomförd senast vid upprättandet av bokslut för år 1933, det vill med andra ord säga efter högst elva år eller, om man räknar från den tidpunkt, då den nya lagen senast kan bli tillämplig å sparbank, efter högst tio år. Även om man får hoppas, att under denna tid obligationsvärdena komma att stiga, så att en avskrivning av hela omförmälda övervärde icke blir nödvändig, är det dock uppenbart, att sparbankerna, om de vilja vara på den säkra sidan, icke få vänta med att göra avskrivningar till framtiden emot övergångsperiodens slut, utan i stället böra varje år söka avskriva

största möjliga belopp, något, varför sparbanksinspektionen givetvis har att verka. Klart är, att sparbankerna icke få på något sätt direkt försämra sin ställning, innan nedskrivningen av obligationerna är genomförd; förslaget förbjuder därför under övergångstiden så väl återbäring av grundfond som vinsts användande annorledes än till avsättning till reservfond. Påpekas må till sist, att bestämmelsen om att friheten från avskrivningsplikt avser skillnaden emellan allenast det lägsta värde, vartill obligation, varom här är fråga, bokförts för något av åren 1920, 1921 eller 1922, avser att förhindra, att dylik obligation uppskrives före den nya lagens ikraftträdande.

Det i 75 § under 12) upptagna stadgandet torde icke innehålla något annat än vad som redan gäller enligt sista stycket i 3 § sparbankslagen.

76 och 77 §§ innehålla ej heller något nytt.

Förslag till lag om sparbanker.

Alternativ II.

Angående anledningen till upptagandet av förevarande alternativ, som avviker från alternativ I därutinnan, att det stadgar plikt för sparbank att göra vissa anmälningar till sparbanksregister, hänvisas till den allmänna motiveringen. Registreringsbestämmelserna äro de för svensk rätt vanliga med det undantag, att några föreskrifter angående särskilda firmatecknare icke upptagits. Enligt de sakkunnigas förmenande förefinnes icke något behov av sådana föreskrifter för sparbankernas del, och de missbruk av rätten att teckna aktiebolags firma, som på sina håll förekommit, hava gjort de sakkunniga än mindre benägna att låta detta institut komma till användning i fråga om sparbank.

**Förslag till lag om ändrad lydelse av 8 § i lagen den 13 juli
1887 angående handelsregister, firma och prokura.**

Alternativ I.

Beträffande förevarande lagförslag hänvisas till vad som yttrats
vid 31 § i förslaget till lag om sparbanker, alternativ I.

Förslag till lag om ändrad lydelse av 6 och 8 §§ i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura, alternativ II, till lag om ändrad lydelse av 80 § i lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar, till lag om ändrad lydelse av 246 § i lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse samt till lag om ändrad lydelse av 128 § i lagen den 12 augusti 1910 om aktiebolag.

Samtliga förevarande lagförslag äro föranledda av de i förslaget till lag om sparbanker, alternativ II, upptagna bestämmelserna om skyldighet för sparbank att till sparbanksregister anmäla viss firma.

Särskilt yttrande av bankinspektören F. v. Krusenstjerna och professorn Emil Sommarin.

Till de sakkunnigas mening, att för handhavandet av den centrala tillsynen över sparbankerna, vilken även vi i övrigt förorda, bör inrättas ett nytt centralt ämbetsverk — sparbanksinspektionen — hava vi icke kunnat ansluta oss. Redan 1910 års sparbankskommitté hade under övervägande, huruvida ett nytt ämbetsverk borde inrättas i och för den utav kommittén föreslagna centrala sparbankskontrollen. Kommittén fann emellertid detta icke vara erforderligt, utan förordade sagda kontrolls förläggande till bankinspektionen, där en särskild avdelning för handhavandet av samma uppgift skulle inrättas. Och dock innebar kommitténs förslag en fullständig centralisering av sparbankskontrollen. De sakkunniga hava nu stannat vid att föreslå bibehållandet i huvudsak av Konungens befallningshavande vid den befattning i kontrollhänseende, som denna myndighet allt hittills innehaft, samt inskränkt den centrala tillsynen till att vara mera en rådgivande institution, vars direktiv för att kunna genomdrivas i regel skola kräva Konungens befallningshavandes sanktion. Då befogenheten hos den nya centrala sparbanksinspektionen alltså är avsedd att bliva väsentligen mera inskränkt än den av förenämnda kommitté tilltänkta myndighetens, synes oss ännu mindre skäl föreligga att härför inrätta ett nytt ämbetsverk. Vi hålla alltså före, att tillsynen bör inordnas under bank- och fondinspektionen samt närmast omhänderhavas av en avdelning av denna under omedelbar ledning av en i sparbanksväsendet förfaren man.

Frånsett den mindre kostnad, en på så sätt organiserad kontroll skulle draga, måste därmed avsevärda fördelar beredas inspektionen i de olika grenarna av dess verksamhet. Ty då erfarenheten givit vid handen, att möjligheten till en effektiv kontroll över en affärsbank kan vara beroende av kännedom om kreditgivningen hos på samma plats arbetande sparbanker, är det klart, att förhållandet måste vara enahanda, sett från sparbankernas synpunkt. Och uppenbart är, att den erfarenhet, som finnes samlad inom bank- och fondinspektionen, måste

komma att vara till synnerligt gagn vid handhavandet av sparbankskontrollen, en erfarenhet, som givetvis icke kan tillgodogöras lika omedelbart och självfallet, om den senare kontrollen omhänderhaves av ett annat ämbetsverk. Den förening av tillsynen från det allmännas sida över närstående grenar av finansiell verksamhet, som av statsmakterna accepterats genom förläggandet till bankinspektionen av tillsynen över fondkommissionärer och fondbörser, synes dessutom beträffande nu ifrågasvarande område ännu naturligare.

Enligt vårt förmenande väga sålunda de skäl, som tala för en dylik förening, synnerligen tungt. Vid sådant förhållande synes sakkunnigemajoritetens huvudsakligaste invändning däremot, nämligen på förhand given misstro från sparbankernas sida mot kontrollmyndigheten, icke böra tillmätas avgörande betydelse. Och detta desto mindre som, därest farhågorna skulle mot all förmodan visa sig grundade och märkliga olägenheter vållas sparbanksväsendet av samordningen, så att en förändring finnes motiverad, hinder icke möter att då förvandla bank- och fondinspektionens sparbanksbyrå till ett självständigt ämbetsverk.

Särskilt yttrande av ledamoten av riksdagens andra kammare E. O. Magnusson i Tumhult.

Den nuvarande lagen angående sparbanker torde icke böra ändras mera än vad som är nödigt för att inom sparbanksväsendet förebygga missförhållanden av den art, som hotat att uppstå, och detta syftemål torde vinnas, även om kontrollen icke skärpes till ytterlighet såsom sakkunnigemajoriteten föreslagit. Jag kan därför icke biträda förslaget om inrättande av en för hela riket gemensam sparbanksinspektion, som skall utöva kontroll över alla sparbanker. Våra sparbanker hava uppvuxit ur ett rent folkligt behov. De hava skötts med enkla medel, och i stort sett torde icke kunna sägas annat, än att förvaltningen av dem motsvarat det visade förtroendet. Det har tillkommit länsstyrelserna att själva eller genom ombud å det allmännas vägnar övervaka förvaltningen, och erfarenheten torde icke hava givit vid handen, att någon annan myndighets biträde varit av behovet påkallat för kontroll av de verkliga sparbankerna. De sakkunnigas förslag, att i varje sparbanks reglemente sparbankens verksamhetsområde skall bestämmas, kommer, ifall det upphöjes till lag, att sörja för att sparbankernas egenskap av ortsbanker bliver fastslaget, och därmed har behovet av en särskild sparbanksinspektion bortfallit. Att huvudmän och styrelser i de olika sparbankerna funnit sig själva vara så gott som uteslutande ansvariga för bankens skötsel och att bankens klientel betraktat banken såsom sitt eget företag, där ortens förtroendemän voro de ensamt bestämmande, är det, som gjort, att sparbanksrörelsen fått ett sådant uppsving och mötts med sådant förtroende i vårt land. Våra sparbanker befinna sig uti en helt annan situation än våra övriga banker. De senare äro affärsföretag i större eller mindre skala, de förra däremot av ortsbefolkningen själv skötta sparkasseinrättningar. Just denna skillnad gör, att de förra hava ett behov av att deras skötsel kontrolleras å det allmännas vägnar, så att insättarna icke löpa fara att där förlora sina insatta medel, under det att de senare däremot bliva övervakade av insättarna och deras förtroendemän själva. Den övervakning å det allmännas vägnar, som kan vara erforderlig,

lärer med full tillförsikt kunna allt fortfarande överlämnas åt länsstyrelserna och deras ombud.

Jag måste därför avstyrka förevarande förslag i vad det avser inrättandet av en för hela riket gemensam sparbanksinspektion.

Därjämte anser jag det onödigt stadga, att allmänna ombudet skall vara skyldigt deltaga i revision av sparbankens förvaltning. Det bör stå ombudet fritt att självt bestämma det sätt, varpå en grundlig kännedom om bankens förvaltning bäst kan vinnas.

Särskilt yttrande av hovrättsrådet Sven Lawski.

De sakkunniga hava under förklaring, att bestämmelser om firma och registrering icke äro från sparbankssynpunkt erforderliga, i första hand förordat de med alternativ I betecknade lagförslagen.

Genom ett godkännande av de sakkunnigas ståndpunkt härutinnan skulle man enligt min uppfattning nödgas avstå från vissa uppenbara fördelar, vilka utan nämnvärd uppoffring skulle kunna vinnas genom ett lagfästade av de utav de sakkunniga i andra hand förordade lagförslagen.

Till dessa fördelar är först och främst att räkna det firmaskydd, som enligt sistberörda lagförslag skulle beredas såväl sparbankerna själva som andra. Enligt gällande rätt liksom enligt alternativ I läser Konungens befallningshavande vara förhindrad att vägra fastställelse å sparbanks reglemente allenast på den grund, att den benämning, under vilken sparbanken vill utöva sin verksamhet, företer likhet med tidigare bildad sparbanks benämning eller med enskild näringsidkares, förenings eller bolags firma. Likaså läser enskild näringsidkare, förening eller bolag vara oförhindrad att använda firma, som företer likhet med sparbanks benämning. Även om de sålunda förefintliga möjligheterna till illojala åtgöranden, t. ex. till att använda firma, som skiljer sig från sparbanks benämning blott därigenom, att ordet »sparbank» utbyttts mot ordet »sparkassa», hittills icke utnyttjats, synes man mig dock vid en så fullständig reform av vår sparbankslagstiftning som den här ifrågasatta icke lämpligen kunna låta dessa möjligheter kvarstå. Och då firmaskyddet inom vår lagstiftning i allmänhet åvägabragts genom firmas anmälan till register, torde man i fråga om sparbankerna böra gå till väga på samma sätt.

Genom upprättandet av sparbanksregister, till vilka sparbankerna skulle vara pliktiga att anmäla vissa uppgifter, skulle den fördelen vinnas, att nämnda uppgifter skulle finnas samlade på ett ställe och alltså bliva lätt tillgängliga för en var, som behöver taga del av desamma, medan ett lagfästade av alternativ I skulle kunna och sannolikt även komme

att medföra, att ifrågavarande uppgifter skulle kunna återfinnas först efter ett tidsödande sökande bland Konungens befallningshavandes inneliggande handlingar.

Slutligen skulle det genom införandet av registreringsplikt bliva möjligt att i åtskilliga avseenden å sparbankerna tillämpa samma rättsgrundsatser som å det stora flertalet av de särskilt bildade rättssubjekten, såsom föreningar, bolag, sjukkassor etc. Och, så vitt jag kunnat finna, måste det ur lagstiftningssynpunkt betraktas såsom ett viktigt önskemål, att likartade förhållanden i största möjliga utsträckning behandlas efter likartade regler.

För sparbankerna skulle, såsom förut antytts, ett införande av registreringsplikt icke vara förenat med någon nämnvärd ökning av deras förvaltningsbestyr. De uppgifter, som enligt det med alternativ II betecknade förslaget till lag om sparbanker skola anmälas till registrering, äro nämligen i stort sett desamma som de, vilka enligt det med alternativ I betecknade förslaget skola anmälas hos Konungens befallningshavande. Och de registreringsavgifter, som kunna bliva stadgade, torde bliva allt för obetydliga för att spela någon roll vid ifrågavarande spørsmåls bedömande. Däremot skulle man möjligen såsom i de sakkunnigas motiv anförts kunna göra gällande, att skyldigheten att föra sparbanksregister skulle medföra en ökning av Konungens befallningshavandes arbetsböda. Men frånsatt registrens uppläggande, som i vissa av de sydligare länen möjligen skulle kunna giva sysselsättning åt en tjänsteman i omkring en vecka, torde det med registerföringen förenade arbetet bliva föga betungande.

På grund av det anförda finner jag mig för min del böra i första hand förorda de med alternativ II betecknade lagförslagen jämte de därmed sammanhörande förslagen till lagar om ändring i lagarna om ekonomiska föreningar, om bankrörelse och om aktiebolag.